№ 38 (2789) ■ Вівторок, 26 лютого 2002 року ■ Ціна договірна

Голос України

Газета Верховної Ради України

Активісти громадської природоохоронної спілки провели пікетування Київради на знак протесту проти затягування погодження матеріалів проекту створення Національного природного парку «Голосіїв».

Фото Юрія ВЕНГЕРЕША.

ЦЬОГО ДНЯ

■ 1857 р. На Харківщині народився Овксентій Корчак-Чепурківський, епідеміолог, академік. 1903—34 — професор Київського медінституту. ■ 1919 р. Раднарком України видав декрет «Про охорону лісів». ■ 1921 р. Засновано Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут. ■ 1973 р. Помер Олександр Гродзинський, співак і педагог. Серед його учнів — М. Кондратюк та А. Мокренко.

Є здобутки, але це не межа

— За останній рік товарооборот між Україною і Китаєм досяг обсягу майже в мільярд доларів. Це здобуток співпраці 20 регіонів нашої країни з Китайською Республікою, — сказав Голова Верховної Ради України Іван Плющ після завершення зустрічі з Головою постійного комітету Всекитайських Зборів народних представників Лі Пеном. Останні два роки стали для України також певним імпульсом у співпраці. Проте Іван Плющ зазначив, що потрібно домогтися обсягів товарообороту з Китаєм на такому рівні, як мала Україна за часів Союзу, а це вчетверо більше, ніж тепер. Інтереси України й Китаю, на думку Івана Плюща, визначають такі три глобальні напрями: літакобудування, енергетика, видобуток корисних копалин, а також освітянська, мистецька, туристична сфери.

За поглиблення міждержавних і міжпарламентських зв'язків висловилися під час переговорів Іван Плющ і Лі Пен. Проте на запитання українських журналістів до Голови постійного комітету Всекитайських Зборів народних представників Лі Пена, які галузі, на його думку, можуть становити інтерес для обох країн, і зокрема Китаю, він відповів так: «Економічне співробітництво — це прерогатива ділових кіл. Потужна група представників українського бізнесу, яка прибула до Китаю разом з парламентською делегацією, може встановити прямі контакти і визначити групи товарів, які їх цікавлять.

(Закінчення на 2-й стор.).

Кому всміхнеться щасливе число

Чергове засідання Центрвиборчкому мало головну інтригу — проведення жеребкування серед політичних партій та виборчих блоків з визначення черговості внесення їх назв до виборчого бюлетеня.

Однак голова ЦВК Михайло Рябець засідання розпочав з обговорення постанови Центрвиборчкому «Про дотримання вимог Закону України «Про вибори народних депутатів України» щодо надання ефірного часу для проведення передвиборної агітації за рахунок і в межах держбюджету, що виділяється на підготовку і проведення виборів. На засідання було запрошено керівників державного телерадіомовлення та комерційних каналів. З інформацією виступили голова Держкомінформполітики Іван Чиж та голова Національної ради з питань телебачення і радіомовлення Борис Холод. Вони відзначили певні труднощі з надання ефірного часу кандидатам у народні депутати в мажоритарних округах. За словами Івана Чижа, не передбачалося, що кандидатів буде так багато, більш як три тисячі. От і бракує ефірного часу.

(Закінчення на 2-й стор.).

! У номер

Адмінресурс і відкритість — ознаки кампанії

Помічник заступника держсекретаря США Стівен Пайфер, який перебував в Україні з візитом, вважає, що в розвитку нашої виборчої кампанії «є і позитивні моменти, і певні проблеми», **повідомляє УНІАН**. На думку С. Пайфера, однією з проблем нинішніх виборів є використання адмінресурсу. Це, за свідченням українських спостерігачів, особливо гостро виявляється в регіонах. А позитивним є відкритість виборів для спостерігачів. За словами С. Пайфера, є скоординовані зусилля зі спостереження за тим, як проводиться виборча кампанія, як поводять себе партії, як виборча кампанія висвітлюється у ЗМІ. Дипломат відзначив, що такі зусилля нині «на якісно новому рівні» порівняно з виборами 1998 року.

Хочеш платити менше — розраховуйся наперед!

Цікаву акцію вирішило провести ВАТ «Облтеплокомуненерго». Всі чернігівці, які не мають заборгованості станом на 1 березня, можуть сплатити авансові платежі за послуги теплопостачання зі знижкою 10 відсотків. Споживач самостійно визначає суму авансу до зарахування на особистий рахунок та заповнює купон на сплату з наданою знижкою від зарахованої суми.

(Закінчення на 3-й стор.).

Обіцяного три роки чекали

На металургійному заводі ім. Петровського (Дніпропетровська область) робітникам нарешті почали повертати борги із зарплати ще за 1999 рік. З необхідних 4,6 мільйона гривень виплачено перші два мільйони. Як і після гучних мітингів «петровців», сюди знову завітав віцепрем'єр Олег Дубина. І пообіцяв підтримувати завод, щоб він міг «значно активніше набирати обертів», повідомляє **наш власний кореспондент Микола НЕЧИПОРЕНКО.**

Овочівництво відродить асоціація?

«Овочі Одещини» — таку назву має нова асоціація, заснована низкою сільгосппідприємств та наукових закладів регіону. Її мета — відродити в Причорномор'ї овочівництво, здатне давати тут високі врожаї й щедрі прибутки, але останнім часом занедбане. Досить сказати, що торік в області вироблено лише близько 300 тисяч тонн овочів, тоді як десять років тому брали до 500 тисяч. Піднесення намічено досягти передусім шляхом поліпшення насінництва та впровадження на плантаціях передових технологій, повідомляє **наш власний кореспондент Георгій ВОРОТНЮК.**

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

КЛЮЧ ДЛЯ ЄВИ І АДАМА

Прийняття «Сімейного кодексу», як стверджують досвідчені люди з юридичною освітою, — прогрес. Як, утім, кодексу будь-якого. Хоча, зауважимо, Адам і Єва не страждали від відсутності законодавчого поля. На істотній часовій відстані від першого подружжя історія раптом вирішила: поділ на сім'ї — оптимальне структурування суспільства. Ось лишень деякі закомплексовані філософи твердили, що це, мовляв, — кайдани, закріпачення, обмеження свобод... Коли ж поступові розвинених держав почало акомпанувати передове «сімейне» законодавство, то філософи-скептики раптом видалися світу особами з недолугою психічною конституцією... Тож до чого тут «Сімейний кодекс», що його представляємо сьогодні в «Голосі України»? Хоча б для ілюзії, що в наших руках ключі від майбутнього раю для всіх пов'язаних узами Гіменея. Хоча б для того, щоб самостійно поміркувати, а чи закладено у сутності сучасної української сім'ї свободу, рівність, взаємоповагу, справедливість й інші принципи, без яких почувається недосконалою навіть вітчизняна — поки що недосконала — демократія.

(Сімейний кодекс читайте на 8—15-й стор.).

Я вам пишу...

Похований двічі

У роки війни був двічі поранений, а рідним повідомляли, що мене вбили. На сьогоднішній день маю дві власні могили у Словаччині. Але ж я живий!

Доля добре мене побила. Нині не живу — животію. Інколи допомагають люди. Якось на вулиці стало погано. Перехожі перешіптувалися, мовляв, п'яний. Спасибі, чоловік довів мене до хатини. А то так і лишився б лежати під деревом.

Михайло ДУМНИЧ.

Новоселиця
Тячівського району
Закарпатської області.

P. S. На річках Західної України зберігається передповенева ситуація

Зустріч Голови Верховної Ради України Івана Плюща з Головою постійного комітету Всекитайських Зборів народних представників Лі Пеном.

Є здобутки, але це не межа

(Початок на 1-й стор.).

Але уряди не повинні робити це замість бізнесменів. Таку можливість українські представники ділових кіл у Китаї мали під час роботи україно-китайського бізнес-форуму».

Про конкретні напрями співпраці в гуманітарній, економічній сферах ішлося також під час зустрічі голови парламенту з Чень Хаосу, президентом Китайської народної асоціації дружби із зарубіжними країнами.

Плановане підписання економічної угоди між Кримом та провінцією Хайнань перенесено через зайнятість українських підписантів виборчою кампанією. Втім, ця тема актуальна для і китайського парламенту: вибори його відбудуться наступного року, так само як і вибори голови КНР.

Голова Верховної Ради України матиме зустріч з Головою Китайської Народної Республіки Цзянь Цземінем напередодні його напруженого візиту до В'єтнаму.

Світлана ПИСАРЕНКО, телефоном із Пекіна.
Фото інформуправління ВР.

УТОЧНЕННЯ

У номері від 23 лютого 2002 року на першій полосі опубліковано фото ветерана Великої Вітчизняної війни. З технічних причин вкралася помилка. Прізвище треба читати Тамаров і далі за текстом. Просимо вибачення у шановного Євгена Леонідовича.

Кому всміхнеться щасливе число

 У Центрвиборчкомі

(Початок на 1-й стор.).

Спостерігається і таке явище, коли деякі кандидати в народні депутати в одномандатних округах виділені їм десять хвилин для оприлюднення програм віддають політичним партіям чи блокам, до яких належать або яким симпатизують. ЦВК заборонила такі дії.

Держкомінформполітики переглянув своє рішення про використання для оприлюднення виборчих програм кандидатів у народні депутати комерційних каналів у межах коштів держбюджету. Нацрада затвердила сітку мовлення на державних та комунальних телерадіокомпаніях, подану Держкомінформполітики, в обов'язок якого входить забезпечити порядок трансляції передвиборних агітаційних програм партій і боків, програм кандидатів у народні депутати в одномандатних округах без перекриття чи збігання в часі з трансляцією таких програм інших партій, блоків, кандидатів у народні депутати на каналах мовлення, визначених законодавством.

Центрвиборчком контролюватиме цей процес. ЦВК наголошує, що втручатися у програми забороняється. Відповідальність за їх зміст несуть ті, хто використовує ефірний час.

Потім настав і кульмінаційний момент засідання. Головний консультант секретаріату ЦВК Ірина Вауліна опустила в барабан 33 маленькі конвертики з номерами, що дістануться партіям і блокам для визначення черговості у виборчих бюлетенях.

Представники партій і блоків тягли жереб за датою їх офіційної реєстрації як учасників виборчих перегонів. Першою, як відомо, була зареєстрована Комуністична партія України. Її представник Георгій Пономаренко серед 33 конвертів дістав той, де зберігався № 1.

Останній № 33 дістався партії «Нова генерація України».

Анатолій КАРАСЬ.

Екстрадиції не буде

Сполучені Штати Америки, **повідомляє «Інтерфакс-Україна»**, не мають наміру здійснювати екстрадицію до України колишнього майора держохорони Миколи Мельниченка та колишнього українського прем'єра Павла Лазаренка. Для цього, заявив на прес-конференції помічник заступника держсекретаря США у справах Європи та Євразії, колишній посол цієї держави в Україні Стівен Пайфер, «немає відповідної правової бази». Як зазначив, у свою чергу, нинішній американський посол Карлос Паскуаль, «країна, яка когось висилає, має бути впевнена в ефективності правозахисної та пенітенціарної систем у країні, що вимагає висилання того чи іншого обвинуваченого». До того ж, наголосив К. Паскуаль, в Україні, зокрема, все ще не ухвалено закон про незалежне судочинство.

 У комітетах Верховної Ради

Гроші для сільгосптехніки

Комітет Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин рекомендував, а парламент ухвалив законопроект «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу».

Як повідомляє Інформуправління ВР, документ передбачає, зокрема, щорічно протягом найближчих п'яти років спрямовувати частку видатків Державного бюджету України у розмірі не менш як 1% на фінансування заходів з підтримки вітчизняного машинобудування для потреб АПК. Крім цього, документ визначає для вітчизняних виробників сільгосптехніки пільги в галузі оподаткування — зокрема, нарахування і сплати земельного податку, податку на прибуток та ПДВ.

Як стверджують автори законопроекту — народні депутати Катерина Ващук, Василь Круценко, Василь Калінчук, Омелян Парубок та Віктор Роєнко (до речі, представники різних фракцій), прийняття цього законопроекту дасть змогу підприємствам щорічно додатково залучати майже 800 млн. грн. інвестицій, причому зворотні платежі цих підприємств до бюджету перевищуватимуть наявний обсяг у 1,5 разу.

Профільний парламентський комітет також запропонував Верховній Раді ухвалити в першому читанні законопроект «Про Аграрну палату України». Цим документом, зокрема, передбачено, що Аграрна палата України створюється для надання послуг сільськогосподарським товаровиробникам — підтримки і захисту їх економічних, соціальних та інших спільних інтересів, для консолідації зусиль приватних землевласників у розбудові підприємництва в аграрному секторі економіки України.

Популярне у Києві прізвище

 Вибори-2002

Кандидатами на посаду київського міського голови вже зареєстровано 13 осіб, троє з яких — на прізвище Омельченко. Про це повідомили кореспондентові «ГУ» в Київській міській територіальній виборчій комісії.

Крім нинішнього градоначальника, лідера виборчого блоку «Єдність» Олександра Омельченка, зареєстровано ще безпартійного тезка мера Олександра Омельченка, а також народного депутата України, третього номера у виборчому списку блоку Юлії Тимошенко Григорія Омельченка. Водночас у комісії залишилися не розглянутими документи восьми претендентів, серед яких лідер Всеукраїнського об'єднання християн народний депутат Валерій Бабич, колишній градоначальник народний депутат Леонід Косаківський. Серед зареєстрованих кандидатів на посаду столичного міського голови є ще один народний депутат — Віктор Чайка.

23 лютого завершилося приймання заяв тервиборчкомом від претендентів на посаду київського міського голови. Комісія має розглянути всі подані документи протягом п'яти днів від дня їх подання. Отже, останній термін реєстрації кандидатів на посаду міського голови Києва, а також кандидатів у депутати місцевих рад закінчується 28 лютого.

 Фотофакт

Днями Луганський авіаремонтний завод відзначив 70-річчя.
На знімку: слюсар-складальник Анатолій Сліпченко працює на цьому підприємстві на одній і тій самій ділянці 32 роки. Нині він бригадир.
Поруч працює його син Артем, також слюсар-складальник.
Фото Вадима ЛІСНОГО (Укрінформ).

Степан Гавриш: «Верховна Рада має стабілізувати суспільство...»

Як розвиватимуться події після виборів, ліві і праві в українській політиці, взаємини влади і опозиції. Про це йдеться у розмові із заступником Голови Верховної Ради України, доктором юридичних наук, професором Степаном Гавришем.

— Степане Богдановичу, на одній із прес-конференцій ви сказали, що віднині всі головні дискусії в країні про характер демократії і про структуру влади відбуватимуться всередині демократичного спектра української політики. Чи означає це відхід українських лівих в історичне небуття?

— Не викликає жодного сумніву те, що сама українська політична еволюція, весь історичний досвід української держави призвів до того, що політичні функції лівих будуть інші. Та програма, з якою ліві досі існували, втратила свою актуальність. І річ не в критиці цієї програми і не в пошуках невідповідності її загальному розвиткові людства.

— Але ж за лівих голосують. Чому, на вашу думку?

— Нині вибір українців на користь лівих має характер ментального автомата. Електорат лівих — це люди, котрі традиційно голосували за них, іншого не бачили і не хочуть бачити. Хоча, наприклад, в дискусіях з ними я переконуюся, що й вони розуміють безперспективність продовження свого, скажемо так, трансферту голосів лівим. І на цьогорічних виборах ми також побачимо його істотне скорочення.

Ліві не зникають, а трансформуються. Це єдиний для них вихід в ситуації, що склалася. Якщо трансформації не буде, то їхні місця посядуть інші. Свідченням того є всі ці клони, що з'явилися насамперед у лівому таборі.

— Але ж багато хто вбачає за політичним клонуванням зусилля влади...

— Це клонування — і штучне, і природне. Це два його виміри. І воно триватиме не в плані боротьби з лівими, а в плані пошуку оптимальної моделі та нових пропозицій саме лівому електорату. Електорату, який складається, скажімо так, не з людей похилого віку чи інших вікових категорій. Це пошуки ніші, насамперед соціально-політичної, котра вбирала б у себе ліві ідеї. Ідеї, які, зрозуміло, наближені до соціал-демократії і сповідують цінності реальні, а не штучні. Адже і комуністи не відхиляють приватну власність. І це означає, що, не декларуючи капіталістичних цінностей, вони тим самим не відхиляють цього напряму розвитку, але й не відважуються сказати про буржуазний капіталістичний шлях розвитку.

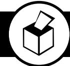
Нинішні ліві не готові взяти владу. Вони не мають інструментів для цього, і шлях ізоляціонізму, котрий вони пропонують у будь-яких варіантах, згубний для України. Це вони також розуміють, але їм нині просто потрібна перемога на виборах, щоб спробувати реформуватися.

— У такому разі чи є у нас права опозиція?

— Безперечно, зародки правої опозиції є. Вона вже народилася й існує у вигляді численних політичних партій, котрі заявили не тільки про підтримку української суверенності, про свою патріотичну налаштованість, про національну відданість, а й про інше бачення влади. Вони ще надто слабкі, малоорганізовані, а абриси їх політичних програм дуже розпливчасті. Поки що. Та й самі їхні лідери — це люди, особисто незадоволені і протестно налаштовані до конкретних суб'єктів у владі держави чи в інших політичних силах. І це перетворює праву опозицію на поки що малоефективний інструмент боротьби за владу.

І це погано. Влада не може весь час перебувати в одному стані. Якщо так відбувається, то це або автократія, або авторитаризм, або ж ідеться про те, що влада живе за своїми законами, а суспільство — за своїми. А загалом ми констатуємо загнивання суспільства. Рано чи пізно настане криза.

(Закінчення на 4-й стор.).

 Вибори-2002

Підписка про невиїзд не діє. Поки що

Колегія судової палати з цивільних справ Верховного Суду України розгляне скаргу лідера блоку Юлії Тимошенко на рішення Київського апеляційного суду 14 березня ц. р. Нагадаємо, що Ю. Тимошенко оскаржила у Верховному Суді рішення Київського апеляційного суду, який скасував ухвалу Печерського райсуду Києва про зняття з неї підписки про невиїзд.

Отже, **як повідомила кореспондентові «ГУ» керівник прес-служби ВСУ Ліана Шляпошникова**, згідно зі статтею 329 Цивільного процесуального кодексу України, до прийняття палатою Верховного Суду остаточного рішення зупинено виконання ухвали Київського апеляційного суду. І до 14 березня підписка про невиїзд до Ю. Тимошенко не застосовується.

Скориставшися цим правом, лідер виборчого блоку Юлія Тимошенко вже вчора зранку виїхала в регіони, де протягом тижня зустрічатиметься з виборцями.

 Фотофакт

У Севастополі відбувся хресний хід з нагоди прибуття сюди частки святих мощів адмірала флоту російського Федора Ушакова ***(на знімку — його ікона)****, а також мироточивої ікони святого царя-страстотерпця Миколи II.*

Фото Сергія СВІТЛИЦЬКОГО (Укрінформ).

Легко на серці від пісні дитячої

 Репортаж

Людині небагато потрібно, щоб співала її душа. В цьому я переконався, побувавши на вшануванні ветеранів Великої Вітчизняної війни минулої суботи. Фронтовики та трудівники тилу Білицько-Замковецького масиву столиці зустрілися в 68-й школі в День захисника Вітчизни. Сімдесят сивочолих чоловіків та жінок вітали одне одного із сльозами на очах. Нечасто, на жаль, їм вдається спілкуватися в тісному колі. І на кожній такій зустрічі вони недораховують кількох побратимів. Хвороби і рани, незабезпечена старість та роки даються взнаки.

Але не про це говорили захисники Вітчизни. Вони, слухаючи фронтові мелодії, на цей час помолодшили, перенеслися в далекі 40-ві і знову вкотре переживали пережите. Їх багато чого позбавили. Але нікому не дано позбавити їх Пам'яті. Того, на що вони багаті, що тримає на цьому світі.

І знаєте, що найбільше зігріває душі цих героїв нашого часу? Увага і турбота — так! П'ятдесят фронтових грамів, без яких і свято не свято — так!

Але наймиліше, бачив по очах, були для визволителів пісні їхньої молодості. Воєнні пісні у виконанні дітей.

Таку рідкісну сьогодні можливість засвідчити шану до ветеранів надали столичні верстатобудівники на чолі з президентом АТ «Веркон» Валентином Дрозденком. Це він, син фронтовика, будучи запрошеним на свято, виявив ініціативу і прийшов з колегами привітати мешканців мікрорайону. Це вони створили домашню атмосферу в актовому залі школи. Своїми піснями і танцями, шанобливим ставленням до винуватців урочистостей.

Відчувалося, що не вперше зустрічаються люди з Валентином Дрозденком. Тим паче з депутатом Подільської райради Любов'ю Долговою, також запрошеною на зустріч.

— Я, зізнаюся, думав, що наші гості скористаються з моменту і розпочнуть агітацію за себе, адже і Дрозденко, і Долгова балотуються відповідно до міськради та райради. Але ні, не зіпсували свято.

Так «в лоб» висловився один із активістів руху «За чесні вибори» Сергій Миколаєвич.

Однак зіпсувати настрій усім учасникам душевного дійства, вочевидь, намагався один із нинішніх депутатів, прізвище якого не називаю з однієї причини: не хочу рекламувати негідного обранця. Непрошений гість просто-таки вдерся до залу і, навіть не привітавши присутніх зі святом, почав знімати людей на відеокамеру. Напевно, не на пам'ять — компромат шукав. А до цього його недобрі немолоді влаштували бійку біля входу, вимагаючи пропустити їхнього боса «в народ».

Ветерани на нього не відреагували. Зазначили тільки, що справжні доброзичливці влаштовують свята, а лицеміри — скандали.

На тому й розійшлися. З теплом у душі та легкістю на серці.

Іван ІЛЛЯШ.

«Телевізійна служба розшуку» дарує надію

 Благодійництво

Соціальний проект «Телевізійна служба розшуку» («ТСР») відзначила своєрідний ювілей — 50 ефірів. З часу першого виходу на українському телебаченні щоденні випуски програми допомогли повернутися до затишних домівок більш як 40 дітям України.

Інформацію про загублених хлопчиків і дівчаток безплатно розміщують в інформаційних блоках «ТСР» не тільки на УТ-1, а й на інших каналах. Допомагають і провідні українські газети та журнали, а також Укрінформ. Зовнішню рекламу проектові забезпечує Всеукраїнський фонд «Україна — дітям».

Нещодавно до благородної справи служби приєдналося ТВО «Поверхність». Відповідна інформація відтепер з'являтиметься в найпопулярніших українських та світових спортивних передачах.

За словами головного режисера «ТСР» Руслана Горового, головна причина зникнення дітей — конфліктні ситуації в родині та чвари чад з батьками.

Завдяки професійній роботі команди «ТСР» та сердечній доброті співвітчизників, кількість юних громадян, що повернулися додому, зростає.

Вл. інф.

Хочеш платити менше — розраховуйся наперед!

(Початок на 1-й стор.).

Праву частину останнього документа забирає абонент і разом з квитанцією про сплату зберігає три роки. Ліву частину купона про сплату залишають у пункті прийому платежів та разом з реєстром платежів надсилають ВАТ «Облтеплокомуненерго». Експериментальний захід триватиме протягом одного місяця.

Сергій ПАВЛЕНКО.

Чернігів.

Володимир Сергійович ЗЕМСКОВ

Пішов з життя хірург, якого колеги називали сенатором брюшини. Він знав усе, що відбувається в людині, і був філіграним хірургом.

Його титули займають багато рядків. Доктор медичних наук, професор, лауреат Державної премії СРСР, завідувач кафедри загальної хірургії Київського медичного університету, член багатьох іноземних академій, керівник столичного центру хірургії печінки, жовчних протоків та підшлункової залози. Але головним званням Володимира Сергійовича Земскова було одне-єдине — народний лікар. Бо він нікому не відмовляв у допомозі ні в часи недавні, коли хворий мусив мало не вибивати по місцевих кабінетах направлення до столиці, ні в нинішні часи, коли пробивною силою стали гроші в кишені хворого. Як раніше професор Земсков не цікавився пропискою хворого, так тепер — його гаманцем.

Володимир Сергійович врятував, продовжив життя тисячам людей, провів за операційним столом понад двадцять тисяч годин, його хірургічна техніка і знання були бездоганними, він втручався у тіло обережно і ефективно, володів унікальними професійними прийомами, щедро передавав свої знання тисячам студентів і лікарів.

Професор Земсков прожив трохи більше за шістдесят років. Останнім часом його підкошував високий тиск, давалася взнаки тяжка багаторічна праця хірурга. Але він оперував мало не до останнього свого дня.

Редакція газети «Голос України», на сторінках якої не раз вміщувалися розповіді про унікального хірурга і людину, глибоко і щиро співчуває дружині, синові, доньці, всім рідним і близьким, друзям і колегам Володимира Сергійовича Земскова.

Світлу пам'ять про цю людину ми будемо берегти.

 Вісті з Миколаївщини

«Промзона» обігріє місто

ВАТ «Інтерпроектсервіс» представлено техніко-економічне обгрунтування будівництва в Миколаєві муніципальної газотурбінної електростанції з утилізації тепла. Вона складається з газотурбінного двигуна, турбогенератора, котла-утилізатора і технічного комплексу, гарантує безпеку роботи.

Про потребу такої електростанції в обласному центрі розмови точаться вже кілька років. На теплоенергопостачання щороку витрачається майже третина міського бюджету, тепло «з'їдає» 60 мільйонів гривень. Собівартість його дуже висока насамперед тому, що виробництво надто локалізоване, розпорошене. Введення в дію газотурбінної електростанції дасть змогу знизити собівартість на 25 відсотків.

Майбутня електростанція, яку будуватимуть на майданчику котельні «Промзона», розрахована на 12 років безперервної експлуатації, а термін монтажу обладнання — лише півроку. Найскладнішим тут є фінансовий бік справи. Обсяг капіталовкладень — майже 85 мільйонів гривень, тому потрібні інвестиції.

Надійний курс

Державному підприємству «Дельта-лоцман» кожен рік можна вважати ювілейним. Нині тут підбили підсумки чотирирічної діяльності. Починали з чотирьох працівників (тепер у «Дельті» — понад 350 висококваліфікованих фахівців), позиченого комп'ютера і друкарської машинки. А сьогодні в один із п'яти кращих у світі тренажерних центрів підготовки лоцманів приїздять вчитися з великих морських держав.

Основне завдання підприємства — лоцманське проведення морських суден у північно-західній частині Чорного моря. Крім того, виконується великий комплекс робіт, пов'язаних з утриманням каналів у належному стані в дельтах Дніпра і Південного Бугу. Завдяки цьому інтенсивність суднопотоку зросла у півтора разу, а затримки кожного судна у процесі звільнення каналів зменшилися в середньому на вісім годин. Це дає змогу щороку заощаджувати близько 25 тисяч доларів США.

Область — в Інтернеті

Миколаївська область віднині має своє місце в мережі Інтернет як регіон. Повна інформація про прибузький край розміщується на сайті, створеному в обласній бібліотеці імені О. Гмирьова. Днями відбулася презентація сайту.

Це стало можливим завдяки перемозі миколаївців у міжнародному конкурсі, оголошеному угорським фондом «Відродження» інституту «Відкрите суспільство» — проект, представлений «гмирьовкою», виявився кращим з українських.

Користувачі Інтернету можуть ознайомитися з регіоном за п'ятьма основними розділами, а потенційні інвестори матимуть повну інформацію про підприємства області.

Платити стали більше

У січні нинішнього року податківці Миколаївської області мобілізували у зведений бюджет близько 70 мільйонів гривень, рівень сплати податків становив 117 відсотків. Як повідомив на засіданні колегії голова податкової адміністрації області Віктор Бордовський, збереглася позитивна тенденція, закладена минулого року, коли до бюджету надійшло понад 700 мільйонів гривень — на 140 мільйонів більше, ніж у 2000 році.

Утім, за благополучним показником — три податкові інспекції, що мають результати набагато нижчі від середньообласних, в усіх підрозділах є проблеми з розширенням бази оподаткування.

Дружимо школами

«Наш партнер — сільська школа» — цю національну програму педагогічний і учнівський колективи Миколаївської загальноосвітньої школи № 37 сприйняли не як чергове гасло. Вони запросили до себе вчителів і учнів Костянтинівської сільської школи Новоодеського району. Було що показати, чим поділитися: наприклад, школа має кращу в місті модель самоуправління.

Зустріч вийшла домашньою: з концертом, футбольним матчем, варениками зі сметаною, пиріжками й узваром.

Тепер черга гостинності — за сільською школою. Там пообіцяли: «Прийом буде не гірший!»

Підготував Анатолій РОМАНЮК.

Степан Гавриш: «Верховна Рада має стабілізувати суспільство...»

(Початок на 2-й стор.).

— Степане Богдановичу, ви також сказали одного разу, що вже тепер у демократичному спектрі української політики є два напрями, дві системи поглядів на характер демократії і на розбудову системи влади в країні. Ви могли б докладніше охарактеризувати ці напрями?

— Мій висновок підтримують усі, хто дивиться на українську політику відкритими очима. У нас нині існує напрям — результат демократичного розвитку країни на чолі з чинним Президентом Леонідом Кучмою. Він має дві складові. Перша — це ідеологія, сформована безпосередньо інститутами вищої державної влади, і її носії, котрі забезпечують роботу Президента. І друга — результат боротьби інших політичних сил, які підтримують Президента і симпатизують йому, але на деякі аспекти розвитку демократії дивляться дещо критично і мають свої конструктивні пропозиції для поліпшення стану справ. Вони також змагаються між собою. Ця дискусія найкраща. Я тут не кажу про конкуренцію фінансово-промислових груп, які, приватизуючи політику, впливають на ухвалення рішень тощо.

І є другий напрям — умовна опозиція. Я не хочу казати, права вона чи ліва, але це демократична опозиція. Вона бореться за те, щоб ідеологія української демократії мала інші відтінки, засади і стандарти.

Відрізняються ці два напрями і різним баченням інструментів забезпечення демократії.

— Наприклад?

— Візьмемо такий — проблема поширення інформації. Опозиція наполягає на тому, щоб офіційні джерела інформації та органи влади були максимально відкриті, доступні. У другому напрямі розуміють, що якщо це станеться, то негайно виникне конфлікт у суспільстві. І тому вони підтримують систему так званих інформаційних фільтрів.

— А чим відрізняються ці напрями у своїх поглядах на організацію влади?

— Що стосується влади, то опозиція, по-перше, цілком чітко заявила про те, що Україна має будувати владу за парламентським принципом. І вона мотивує це тим, що більшість європейських країн є парламентськими державами. І якщо, мовляв, Україна інтегрується в Європу, то, на їхню думку, це означає, що вона також повинна інтегрувати і систему влади.

По-друге, опозиція наполягає на інституційних реформах. Вона вважає, що поділ влади між її гілками неефективний і не забезпечує, скажімо, швидкого прогресу в розвиткові громадянського суспільства.

І по-третє, опозиція виходить з пріоритету громадянського суспільства в стосунках з владою. І тому не випадково, що саме ці питання стали найдискусійнішими в еліті, пресі та суспільстві.

А влада стоїть на тій точці зору, що на сучасному етапі розвитку країни вона не може бути ефективною, якщо основні рішення ухвалюватимуться безпосередньо колегіальним інститутом — парламентом, який не має ідеологічної єдності у вигляді, наприклад, парламентської більшості і не має політичної традиції, характерної для Європи.

А отже, те, що відбулася певна еволюція, але це ще не призвело до формування парламенту, який стовідсотково був би проукраїнський, мав би проукраїнські настрої і забезпечував би прогрес, дає змогу владі зробити такий висновок: президентсько-парламентська форма правління є найефективнішою.

Після виборів я бачу три сюжети розвитку подій. Перший і найкращий — парламентську більшість буде створено швидко. І щоб це сталося, попередні переговори між найпотужнішими учасниками майбутньої більшості про це треба закінчити до 31 березня.

Якщо таких домовленостей між ними не відбудеться, то є другий сюжет, пов'язаний з тим, що така більшість може бути створена тими політичними силами, які домовляться з лівими.

— А який третій сюжет?

— Це непублічні рішення і домовленості. Проводитимуться келійні переговори, в результаті яких буде ухвалено різні несподівані рішення.

Загалом два останні сценарії, котрі я визначив вище, — конфліктні і непередбачувані за своїми наслідками. А найкращий — перший. Це сценарій мотивованої еволюції, який має найліпші перспективи.

Володимир СКАЧКО.

ПОСТАНОВА Верховної Ради України

Про порядок висвітлення роботи дев'ятої сесії Верховної Ради України третього скликання

Заключна дев'ята сесія Верховної Ради України третього скликання проходить у період посиленої політичної активізації суспільства, зумовленої проведенням виборчої кампанії 2002 року. Ще до офіційного початку передвиборної агітації значна частина засобів масової інформації використовується для нав'язування політичних оцінок та маніпулювання громадською думкою, дезорієнтації населення щодо фактичної ситуації в країні.

Викликає занепокоєння тенденційне висвітлення подій в Україні, діяльності органу законодавчої влади, зокрема на державному телебаченні, програми якого практично перетворилися на інструмент політичного та психологічного тиску, особливого виду цензури. Все це дає підстави вважати, що стан справ у інформаційній сфері не відповідає нагальним потребам суспільства.

З метою широкого інформування громадян України про діяльність органу законодавчої влади Верховна Рада України **постановляє:**

1. Національній раді України з питань телебачення і радіомовлення відповідно до вимог Конституції України, законів України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», «Про поставки продукції для державних потреб» забезпечити розміщення державного замовлення на висвітлення роботи дев'ятої сесії Верховної Ради України третього скликання в порядку та обсягах, визначених цією Постановою, на каналах Національної телекомпанії України, Національної радіокомпанії України та інших телерадіоорганізацій України.

2. Національній телекомпанії України відповідно до закону:

у дні пленарних засідань та проведення «Днів Уряду України» у Верховній Раді України забезпечити на каналах УТ-1 і УТ-2 трансляцію у вечірній час інформаційної програми «Щоденник Верховної Ради України» тривалістю 30 хвилин з її повтором наступного дня. Забезпечення організації виробництва цієї програми покласти на Апарат Верховної Ради України;

вести трансляцію на каналі УТ-1 щотижневих, по п'ятницях, у прямому ефірі 45-хвилинних тематичних програм та передач за участю представників депутатських фракцій (груп) та позафракційних народних депутатів України. Організацію цих програм та передач покласти на Інформаційне управління Апарату Верховної Ради України з погодженням плану-графіка з керівниками депутатських фракцій (груп) та уповноваженим представником позафракційних народних депутатів України.

3. Національній радіокомпанії України відповідно до закону:

здійснювати пряму трансляцію пленарних засідань Верховної Ради України (у вівторок і четвер — з 10 до 18 години, у середу та п'ятницю — з 10 до 14 години) на першому каналі Національної радіокомпанії України та по проводовій трансляційній мережі;

забезпечити трансляцію у прямому ефірі щотижневих 45-хвилинних тематичних програм та передач за участю депутатських фракцій (груп) та позафракційних народних депутатів України. Організацію цих програм та передач покласти на Інформаційне управління Апарату Верховної Ради України з погодженням плану-графіка з керівниками депутатських фракцій (груп) та уповноваженим представником позафракційних народних депутатів України.

4. За невиконання цієї Постанови особи несуть відповідальність згідно із законом.

5. Редакції газети Верховної Ради України «Голос України» забезпечити постійне і всебічне висвітлення діяльності Верховної Ради України, її пленарних засідань, роботи комітетів, депутатських фракцій (груп), позафракційних народних депутатів України — пропорційно їх чисельності, інших заходів, які проводяться у парламенті, широко інформувати громадськість про пріоритетні напрями законотворчого процесу.

6. Керівникові Апарату Верховної Ради України забезпечити укладання угод з державними та іншими телерадіоорганізаціями про висвітлення роботи Верховної Ради України.

7. Інформаційному управлінню Апарату Верховної Ради України та його Прес-службі забезпечити щоденне оперативне інформування вітчизняних і зарубіжних засобів масової інформації про роботу дев'ятої сесії Верховної Ради України, поширення матеріалів стосовно питань, що вона розглядає.

8. Контроль за виконанням цієї Постанови покласти на Голову Верховної Ради України.

Голова Верховної Ради України І. ПЛЮЩ.

м. Київ,
7 лютого 2002 року.
№ 3011-III.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про Національну програму будівництва суден рибопромислового флоту України на 2002—2010 роки

Верховна Рада України **постановляє:**

1. Затвердити Національну програму будівництва суден рибопромислового флоту України на 2002—2010 роки.

2. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України Л. КУЧМА.

м. Київ,
17 січня 2002 року.
№ 2987-III.

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про відзначення 60-ї річниці створення підпільної молодіжної організації «Молода гвардія»

З метою вшанування пам'яті героїв-молодогвардійців, які загинули під час Великої Вітчизняної війни 1941—1945 років, їх подвигу і жертовності та на підтримку ініціативи виборчого блоку політичних партій «За єдину Україну», Луганської обласної державної адміністрації та Краснодонської міської ради:

1. Кабінету Міністрів України затвердити у двомісячний строк план заходів щодо підготовки та відзначення 60-ї річниці створення підпільної молодіжної організації «Молода гвардія», передбачивши, зокрема:

впорядкування пам'ятників, меморіалів та музейних експозицій на честь героїв-молодогвардійців;

організацію тематичних виставок, присвячених історії підпільної організації та подвигу молодогвардійців;

проведення акцій учнівської та студентської молоді, вечорів та конференцій, інших заходів у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах;

організацію та проведення в Луганській області меморіальних заходів, присвячених цій даті.

2. Державному комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України забезпечити всебічне висвітлення в засобах масової інформації історії підпільної організації «Молода гвардія» та заходів, присвячених її ювілею.

3. Кабінету Міністрів України, Луганській обласній державній адміністрації забезпечити фінансування заходів з підготовки та відзначення 60-ї річниці створення підпільної молодіжної організації «Молода гвардія».

Президент України Л. КУЧМА.

м. Київ,
18 лютого 2002 року.
№ 38/2002-рп.

Інтелект вище політики, *або Передвиборна література з погляду естета*

Вийшли в світ, майже одночасно, дві книжки Михайла Поживанова: «У майбутнє треба дивитися очима правди і добра» (Київ, Видавничий центр ДрУк, 2001) та «Украина открывает дверь в тысячелетие» (Київ, «Альтерпрес», 2002).

Не будемо заплющувати очі на те, що книги з'явилися вчасно — до виборів. У цій ситуації про книжки (як ото про покійників) треба говорити або добре, або нічого. Але справа критика, навіть під час стихійних лих — рецензувати книги, оцінювати їх. З естетичної, передусім, точки зору.

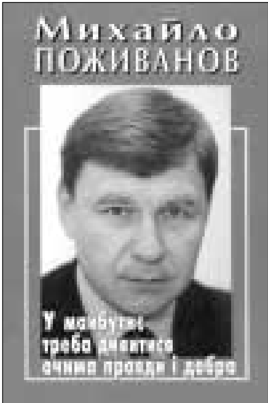
Отож, як естет, мушу сказати, що першу з двох названих книг я порадив би читати обережно. Тобто можна читати другу частину — ту, де вміщено виступи та інтерв'ю М. Поживанова. Але першу частину книги (біографічний нарис про автора, написаний не ним) я не рекомендував би читати ні до, ні під час, ні після виборів, оскільки цей нарис однозначно псує читацький смак нашої (все ще читаючої) нації. Бо в перших же рядках того нарису написано, що батько автора із залізничників, а мама просто з великої родини! Ох, як це нагадує незабутній афоризм «Папа юрист, а мама русская...»

А от другу книгу, навпаки, можна читати хоч тепер, а хоч і через кілька років опісля. Власне, вона являє собою добре продуманий аналіз нашого нинішнього буття: інтелект, політика, культура. Все це узагальнено у двох частинах книги: суспільство і влада, суспільство і економіка.

З усіх спроб написати історію першого десятиліття незалежної України (не підручник, а розумний і водночас читабельний есей) ця спроба, можливо, найвдаліша. Бо книгу написано добірною енергійною мовою, із завжди доречними цитатами з Гоголя. Часом не віриться, що подібні речі можуть читатися легко, мов детектив. Якість тексту тут така, що, навіть у чомусь не погоджуючись з автором, ти не забуваєш: це таки книжка, а не макулатура.

Утім, один раз авторові (чи тому, хто авторові допомагав) зраджує смак: розглядаючи проблеми двомовності, він постійно пише так: украинская «мова», і чомусь жодного разу не пише: русский «язык». Ах, язик мій — ворог мій! Але ж оці чортові ріжки, оці лапки псують всю красиво вибудувану картину рівності обох мов і культур! Зрештою, ці ріжки придумав не Поживанов. Вони, на жаль, є фактом нашого буття. Будемо вважати, що книга фіксує їх для майбутнього, в якому ті лапки повизідхають.

Отакі дві різні книги. Звісно, обидві вони належать одному авторові. Хоч, очевидно, в автора були різні помічники: один читав у дитинстві Гоголя, а інший ні. І ось закрадається весела підозра, що Поживанов пішов на все це свідомо, знаючи, що є різні категорії читачів: одні люблять харч простіший, а інші — навпаки.

Та, якщо вже на те пішло, дуже цікаво поставити тут суто естетичне запитання: яка з двох книжок переможе серед читацького електорату?

Якщо переможе друга — значить, автор і читач можуть на рівних говорити хоч і про Гоголя, й це приємно, бо інтелект — вище політики, як пише в своїй другій книзі сам Поживанов.

Якщо ж переможе перша книга — це означатиме, що в хорошого автора — читач з поганим смаком, і ні про що вони ніколи не домовляться, бо до другої книжки цього самого автора подібний читач дійти не захоче, та й не зуміє.

Віталій ЖЕЖЕРА.

Чистоти доведеться дотримуватися

Викинути недокурок на чисто виметений тротуар досі у Франкфурті-на-Майні не вважалося порушенням громадського порядку. Мені не раз доводилося чути дещо зневажливе від місцевих жителів: «Треба ж дати роботу цим приїжджим...» Але приставити до кожної особи прибиральника з віником навіть у Німеччині неможливо. Тож магістрат Франкфурта-на-Майні розв'язав цю проблему простим, але надійним способом.

Спосіб спочатку вирішили випробувати: в неділю співробітники служби порядку на центральній пішохідній вулиці вручали червоні картки кожному, хто викинув не до урни недокурок, жувальну гумку, стаканчик з-під напою або пакувальний папір від бутерброда. Поки що червоні картки виконували лише роль інформації. В них зазначено, який штраф за такий учинок неакуратні чи несвідомі громадяни платитимуть починаючи з першого травня, коли картка стане вже квитанцією. Слід зауважити, що картки у співробітників служби порядку закінчилися вже через годину...

Гадаю, міська казна за рахунок таких штрафів поповниться дуже швидко. Адже за недоїдений пиріжок, жувальну гумку або стаканчики з-під напою, упаковку, викинуті на тротуар, доведеться платити штраф у 35 євро, за недокурок — 20 євро. Якщо улюблений песик під час вигулювання залишив під деревом купку, то господареві доведеться заплатити за цей «туалет» 75 євро. Для того, щоб вивезти старі меблі або інші непотрібні домашні речі, їхні власники зазвичай викликають спеціальну службу, за що також потрібно платити. Але часом платити не хочеться, тому все це викидають на смітник. Тепер за такі дії треба буде заплатити 150 євро.

Якщо громадянин переконаний, що його оштрафували несправедливо, він може звернутися до суду. Проте в разі, якщо суд вважатиме дії служби порядку правильними, то позивачеві доведеться сплатити штраф, але вже в подвійному розмірі. Співробітникам служби надається статус поліцейських з правом вимагати у порушників громадського порядку документи для оформлення штрафу, якщо в них немає готівки. Коли порушники відмовляються це зробити, співробітники служби порядку мають право їх затримати.

— Приймаючи таке жорстке рішення, — каже прес-секретар магістрату, — ми хочемо зробити Франкфурт-на-Майні чистим містом. Звісно, не всі його виконуватимуть, адже до кожного не приставиш контролера. Проте в підсвідомості у людини буде вже зафіксовано, що за порушення йому загрожує істотне фінансове покарання. Це як зі штрафами на міському транспорті: не кожну поїздку контролюють, та все-таки це роблять досить часто. Якщо квиток не куплено і контролер такого пасажира виявив, то штраф платиться без дискусій (хочете подискутувати — будь ласка, але це задоволення коштуватиме вам удвічі дорожче. — **Авт.**). Ми запроваджуємо нове правило не цієї ж миті, а з початку травня, отож у мешканців міста достатньо часу для його вивчення.

Валентина ПИСАНСЬКА.

Франкфурт-на-Майні.

Арафат вільний. У межах Рамалли

У понеділок вранці ізраїльські танки залишили Рамаллу. Це сталося згідно з розпорядженням кабміну Ізраїлю.

Рішення вивести війська ухвалили після того, як ізраїльська влада вирішила дозволити Арафатові пересуватися по Рамаллі, але не залишати місто. Міністр закордонних справ Шимон Перес та глава Міноборони Біньямін Бен-Елієзер вважають, що настав час зняти обмеження на пересування Арафата повністю (палестинський лідер перебував фактично під домашнім арештом з грудня минулого року). За їхніми словами, Арафат виконав умови Ізраїлю — заарештував убивць міністра туризму Зеєві, а також тих, хто причетний до спроби контрабанди зброї на палестинській території. Проте більшість двох міністрів не підтримала, і Арафат вільний лише в межах Рамалли.

Але не всім і таке рішення подобається. Приміром, міністр інфраструктури Ліберман пригрозив, що його партія вийде з урядової коаліції, якщо лідеру Палестини дозволять залишити його резиденцію.

Відповідно негативно зустріли рішення про обмеження пересування Арафата палестинці. Один високопоставлений палестинський чиновник назвав таке рішення безсовісним продовженням Ізраїлем політики руйнування.

Цей факт доводить і обстріл машини голови палестинського парламенту Ахмеда Кореї, котрий є одним з головних мирних переговорників. Ізраїльські солдати «полили» свинцем його броньований БМВ на підступах до одного з блокпостів. Вони стверджують, що попереджувальний вогонь було відкрито через неприпустиму швидкість автомобіля. При цьому вісім куль влучило безпосередньо у БМВ. Їх було би більше, коли б не гучномовець, за допомогою якого Кореї вдалося переконати солдатів не стріляти. Шимон Перес вибачився перед спікером за дії ізраїльських військових, адже про візит Кореї заздалегідь було домовлено з ізраїльським керівництвом, а військовиків про це попереджено.

Яна СТАДІЛЬНА.

У Європейському суді

У минулому номері «ГУ» ми розповідали, в яких випадках можна звертатися до Європейського суду з прав людини у Страсбурзі. Сьогодні розповідаємо, як подавати заяву до Суду.

Щодо мови: офіційними мовами Суду є англійська та французька, але за бажання ви можете звернутися до Секретаріату Суду офіційною мовою однієї з держав, що ратифікували Європейську конвенцію з прав людини (серед них і Україна). Суд не приймає заяви телефоном або електронною поштою, якщо вони не дублюються звичайною поштою. Також немає потреби бути особисто присутнім у Страсбурзі для усного викладення обставин вашої справи. Усю кореспонденцію стосовно вашої скарги необхідно надсилати за адресою:

The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
F-67075 STRASBOURG CEDEX
FRANCE — ФРАНЦІЯ.

Після отримання вашого першого листа або формуляра листа чи формуляра заяви Секретаріат Суду надішле вам відповідь з повідомленням про те, що на ваше ім'я було відкрито справу, номер якої потрібно зазначити в усіх наступних листах до Суду. У подальшому до вас можуть звернутися за додатковою інформацією, документами чи роз'ясненнями, пов'язаними із заявою. Водночас Секретаріат не може надати вам інформацію щодо законодавства держави, проти якої спрямована заява, або давати юридичні консультації стосовно застосування чи тлумачення національного права.

У ваших інтересах вчасно і старанно відповідати на листи Секретаріату. Будь-яка затримка з відповіддю або її відсутність можуть розцінюватися як те, що ви не зацікавлені у продовженні провадження у вашій справі. Отож якщо ви не відповідаєте на листи Секретаріату протягом року з моменту його відправлення, вашу справу буде знищено.

Якщо ви вважаєте, що ваша заява стосується одного із прав, гарантованих Конвенцією або Протоколами до неї, і що всі умови, викладені вище, задоволені, ви мусите ретельно і розбірливо заповнити формуляр заяви і повернути його до Суду найпізніше через шість тижнів.

Згідно з положенням статті 47 Регламенту Суду необхідно, щоб ваша заява містила таке:

а) стислий виклад фактів, які ви бажаєте оскаржити, та сутність ваших скарг; б) які права, гарантовані Конвенцією, були, на вашу думку, порушені; в) відомості про засоби правового захисту, якими ви скористалися; г) перелік офіційних рішень у вашій справі, із зазначенням дати кожного рішення та інстанції, яка його винесла (суд або інший орган влади), а також коротку інформацію про зміст цього рішення. До листа додайте копії самих рішень. (Документи вам не повернуть, отож у ваших інтересах надсилати лише ксерокопії, а не оригінали.)

Стаття 45 Регламенту Суду вимагає, щоб заява була підписана вами як заявником або вашим представником. Якщо ви не бажаєте оприлюднення вашої особи, маєте зробити відповідну заяву і викласти причини такого відступу від загального правила вільного доступу до інформації під час судового розгляду. Суд може дозволити анонімність у виняткових та виправданих випадках.

Якщо бажаєте звернутися до Суду через адвоката або іншого представника, ви повинні додати до формуляра заяви доручення, яке уповноважувало б його або її діяти від вашого імені. Представник юридичної особи (фірми, асоціації тощо) або групи фізичних осіб мусить підтвердити свої юридичні повноваження представляти заявника. На стадії подання первинної заяви ваш представник (якщо він у вас є) не обов'язково має бути юристом. Однак слід мати на увазі, що на подальшій стадії провадження представник заявника повинен, за відсутності особливих винятків, бути адвокатом, уповноваженим практикувати в одній з держав, що ратифікувала Конвенцію. Адвокат мусить володіти однією з офіційних мов Суду (англійською або французькою).

Суд не може надати вам юридичну допомогу, щоб оплатити послуги юриста для підготовки вашої первинної заяви. На подальшій стадії провадження — після рішення Суду про повідомлення відповідного уряду про заяву для подання письмових зауважень — ви можете претендувати на отримання безоплатної юридичної допомоги, якщо вам бракує коштів для належного розгляду справи.

Суд розгляне вашу справу безоплатно. Оскільки на початковому етапі процедура розгляду справ є письмовою, ваша особиста присутність у Страсбурзі не потрібна. Вас буде поінформовано про рішення, винесене Судом у вашій справі.

Хроніка. Факти. Події

Луанда

Загинув лідер «Уніти»

Лідера ангольського повстанського угруповання «Уніта» Жонаса Савімбі вбито під час перестрілки з урядовими військами. Одразу після цього уряд Анголи звернувся до повстанців із закликом укласти перемир'я.

Тегеран

Іранські зустрічі Карзая

Голова перехідної адміністрації Афганістану Хамід Карзай зустрівся з духовним лідером Ірану аятолою Алі Хаменеї. Консервативні кола в Ірані вважають Карзая американським ставлеником. Голова афганської адміністрації має намір обговорити можливу іранську участь у проектах відбудови Афганістану та репатріації більш як 2 мільйонів афганських біженців, які все ще залишаються на іранській території.

Будапешт

Музей пам'яті жертв нацизму та комунізму

У столиці Угорщини відкрито музей пам'яті жертв нацизму та комуністичного режиму. Його розмістили в колишній штаб-квартирі партії угорських нацистів, яку за часів комунізму займала політична поліція. Політики критикують організаторів музею за те, що в експозиції недостатньо представлено нацистський період, і за жахливий фасад будівлі.

Делі

Індійські військовики залишаться

Індійська влада заявила, що мобілізовані військові підрозділи залишатимуться на кордоні з Пакистаном доти, доки Пакистан не припинить підтримувати ісламських екстремістів, котрі періодично здійснюють на території Індії теракти. На відкритті нової сесії індійського парламенту президент країни Кочеріл Раман Нараянан наголосив: Індія не розпочне переговорів із Пакистаном, доки його влада не доведе, що нею зроблено «ефективні кроки» і що вона не підтримує бойовиків, зокрема в штатах Джамму та Кашмір.

Тайбей

Палець Будди

Тисячі прочан та буддійських монахів в оранжевих рясах зібралися в неділю на одному з університетських стадіонів у Тайбеї для того, щоб узяти участь у спільній молитві, присвяченій прибуттю з Китаю священного пальця, який за легендою належав Будді.

Кишинів

«Рік більшовизму» відзначили акцією протесту

Близько 100 тисяч осіб узяло участь в акції протесту, організованій силами опозиції в Кишиневі. Це найбільша за кількістю учасників акція за роки незалежності Молдови. Мітинг організовано опозиційною Християнсько-демократичною народною партією, яка відзначила у такий спосіб «рік більшовистського правління». Лідери опозиції, які виступили на мітингу, обвинувачили Росію в прагненні утримати Молдову під своїм впливом. Виступи промовців переривалися скандуваннями: «Геть комуністів!», «Відставка!», «Нам не потрібен президент-більшовик!», «Геть диктатуру — хай живе свобода!». Після мітингу його учасники пройшли маршем через увесь центр Кишинева і зустрілися на площі, де відбувся «концерт протесту».

За повідомленнями кореспондентів «ГУ» та зарубіжних інформагентств.
Фото АП.

Виступи промовців переривалися скандуваннями: «Геть комуністів!»

Правотворення на благо

Думки з приводу

Завершують роботу депутати українського парламенту третього скликання. Як пересічна громадянка, вважаю, що в ці дні вони мають проінвентаризувати свої чотирирічні депутатські доробки. Не виключено, звичайно, що деякі депутати підсумують і те, що зроблено за цей час для зміцнення власного матеріального та соціального благополуччя.

Мені особисто як правознавцеві хотілося б насамперед відзначити велику продуктивну роботу більшості народних обранців щодо систематизації законодавства.

Відомо, який бурхливий був процес правотворення в період діяльності Верховної Ради першого і другого скликань. Приймалися закони, котрі регламентували процеси становлення ринкових засад в економіці, інші сфери суспільного життя. І, як це завжди стається за активної правотворчості, здійснювані без чітких концептуальних принципів, без її чіткої системи (саме безсистемність була, та й залишається, однією з найбільших вад нашого правотворчого процесу на всіх рівнях, в тому числі й на рівні Верховної Ради), за відсутності детальної технології цієї діяльності, прийняті правові норми не завжди взаємно узгоджувались, нерідко дублювалися, що призводило до правової девальвації їх приписів. Підтвердженням цього можуть бути численні нормативні правові акти, переважно в формі указів Президента, що містять норми, розраховані на регулювання відносин у сфері АПК, розвитку підприємництва тощо.

Через відсутність міцного концептуального підґрунтя, через поспішність під час підготовки і прийняття нормативних правових актів недостатньо враховувались тенденції розвитку тих процесів в економіці, на регулювання яких було спрямовано ці акти. Цим зумовлювалися постійні зміни в законодавстві, що вносилися майже одразу після надання чинності нормативним актам.

Упевнено орієнтуватися в такому правовому полі практично неможливо ні теоретикам-правознавцям, ні тим, хто мав керуватися цими актами в безпосередній практичній, виробничій діяльності.

За цих умов фактично неврегульованою залишалася та сфера суспільних відносин, де мав діяти Цивільний кодекс. Адже кодекс, прийнятий 1963 року, за всіх внесених до нього змін і доповнень, не може адекватно віддображати у правовій формі ті зміни, що відбулися і відбуваються у сфері економіки.

З огляду на такий стан, здійснена Верховною Радою третього скликання творча систематизація значного масиву економічного законодавства шляхом прийняття низки кодексів, безумовно, є великою заслугою депутатів.

Я мала можливість ознайомитися з підготовчим робочим процесом до прийняття деяких кодексів. Знаю, як напружено працювали всі депутати, причетні до цієї справи. Особливо Зорислава Ромовська, Віктор Медведчук та Василь Онопенко.

Про доробок Зорислави Василівни мова окрема. Адже не без її зусиль Верховна Рада прийняла окремим документом Сімейний кодекс України.

Відомо, що більшість учасників робочої групи, яка розробляла проект Цивільного кодексу, прийнятого Верховною Радою у першому читанні ще 1996 року, збиралися включити норми, які регулюють сімейні відносини, до загального складу Цивільного кодексу. Практично це означало, що сімейні відносини мали б беззастережно підпорядковуватися тим правилам, за якими визначалися б майнові й особисті немайнові відносини між людьми, здебільшого не пов'язаними між собою будь-якими стабільними стосунками.

Проти такої комерціалізації сімейних відносин, штучного підведення під них засад, що прижилися в деяких західноєвропейських країнах, однак таких, які поки що не є органічними для нас, категорично заперечував відомий і серед правознавців Європи нині, на жаль, покійний, професор Геннадій Матвєєв. Я була свідком того, як за два дні до своєї кончини Геннадій Костянтинович прохав одного з керівників робочої групи вилучити з проекту кодексу норми, які мають регулювати сімейні відносини, й систематизувати їх у формі окремого кодексу — Сімейного. На думку Матвеєва, це мало б сприяти збереженню в нашій сім'ї того позитивного, що не вміщується в жорсткі рамки суто меркантильних взаємно еквівалентних майнових відносин. Науково і практично обгрунтовану позицію видатного вченого підтримала його учениця й послідовниця З. Ромовська за активного сприяння В. Медведчука та В. Онопенка. Особисто нею було розроблено і більшість положень, які охоплює Сімейний кодекс.

З. Ромовська активно працювала і над Господарським кодексом.

Рафінований учений-цивіліст, котрий досліджував переважно майнові та особисті немайнові відносини між громадянами — фізичними особами, З. Ромовська занурилась у відносно нову для себе сферу — вивчення відносин, що опосередковують підприємницьку діяльність, виробництво та обмін товарами і послугами. І в результаті виступила у Верховній Раді з переконливою аргументацією за прийняття Господарського кодексу.

Слід зазначити, що вона свідомо прирекла себе на неміліcть з боку багатьох впливових в юридичному науковому світі колег. Адже спір щодо того, бути чи не бути Господарському кодексу, поступово втрачав об'єктивне підґрунтя, вироджувався в суб'єктивне протистояння азартних протиборців — чия візьме гору. За цих умов рішуче заявити своїм учорашнім однодумцям про хибність і навіть повну шкідливість їхніх позицій зважився б далеко не кожен із науковців. Підприємці у формі Господарського кодексу отримали той наріжний камінь, на якому має базуватися система правової визначеності їх відносин і насамперед система правового захисту їх законних прав та інтересів.

Марина УСЕНКО,
юрист.

Київ.

«Мій голос я віддаю на захист природи»

У залі Палацу творчості дітей та юнацтва Печерського району столиці аншлаг буває нечасто. Минулого четверга там ніде яблуку було впасти, сиділи навіть на східцях між рядами і підвіконнях — Всеукраїнська екологічна ліга та Київська міська організація Всеукраїнської дитячої спілки «Екологічна варта» підбивали підсумки конкурсу, який проходив під гаслом «Мій голос я віддаю на захист природи».

Переможці в номінаціях «екологічний театр» і «екологічний плакат» — учні кількох київських шкіл та ліцеїв — отримали цінні подарунки та відзначені дипломами. Учасників виставки дитячих плакатів та шкільні аматорські театральні колективи, які пропагують дбайливе ставлення до природи, привітали керівники Всеукраїнської екологічної ліги.

Загальні підсумки щорічного всеукраїнського конкурсу «Мій голос я віддаю на захист природи» підбиватимуться напередодні Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища 5 червня цього року. Його організатори планують видати збірку, до якої ввійдуть кращі учнівські роботи.

Володимир КУЗЬМЕНКО.

Оголошення

До уваги акціонерів закритого акціонерного товариства «ТелеМедіа Україна»

12 квітня 2002 року о 15.00 за аресою: м. Київ, бул. Л.Українки,34 відбудуться загальні збори акціонерів АТЗТ «ТелеМедіа Україна».

Порядок денний:

1. Обрання Голови та Секретаря загальних зборів акціонерів.
2. Звіт правління за 2001 рік.
3. Обрання нових членів Правління АТЗТ «ТелеМедіа Україна».
4. Інше.

До уваги акціонерів

Акціонерної енергопостачальної компанії **«Київенерго»**

Повідомляємо, що чергові загальні збори акціонерів Компанії відбудуться 12 квітня 2002 року о 17.00 за адресою: м. Київ, площа І. Франка,5, 4 поверх, актовий зал АК «Київенерго».

Порядок денний:

1. Звіт правління про результати фінансово-господарської діяльності Київенерго за 2001 рік, визначення основних напрямів діяльності Компанії у 2002 році.
2. Звіт Спостережної ради Київенерго за звітний період.
3. Затвердження звіту та висновків ревізійної комісії Київенерго за 2001 рік.
4. Затвердження розподілу прибутку Київенерго за підсумками роботи у 2001 році та нормативів розподілу прибутку на 2002 рік.

Реєстрація учасників зборів відбудеться з 14.30 до 16.30 у день скликання зборів за місцем їх проведення. Учасникам зборів потрібно мати при собі паспорт або документ, що його замінює. Представники акціонерів можуть взяти участь у зборах на підставі довіреності, оформленої згідно з чинним законодавством.

Довідки за тел. (044) 221-46-00.

Правління.

Правління Акціонерного комерційного банку «Юнекс» повідомляє про те, що 12 квітня 2002 року о 13.00 в приміщенні «Юнексбанку» за адресою: м. Київ, вул. Почайнинська,38/44, відбудуться позачергові загальні збори акціонерів банку з наступним **порядком денним:**

1. Про результати усунення зауважень, виявлених в ході комплексної перевірки АКБ «ЮНЕКС», проведеної спеціалістами Національного банку України станом на 1 червня 2001 року та перспективи подальшого розвитку і роботи банку.
2. Про збільшення Статутного фонду банку до 50 млн. гривень.
3. Різне.

До порядку денного включено питання збільшення статутного фонду банку шляхом проведення 5-ї емісії акцій банку. В зв'язку з цим повідомляємо:

А) Збільшення статутного фонду до 50.000.000,00 (п'ятдесяти мільйонів) гривень проводиться з метою підвищення платоспроможності банку та розширення кола банківських послуг.

Б) Планується випуск 38.439.234 (тридцяти восьми мільйонів чотириста тридцяти дев'яти тисяч двісті тридцяти чотирьох) простих іменних акцій в документарній формі номінальною вартістю 1 (одна) гривня кожна. Загальна сума 5-ї емісії становить 38.439.234,00 гривень.

В) П'яту емісію планується провести шляхом відкритої підписки в період з 15 квітня 2002 року по 15 жовтня 2002 року.

Г) Першочергове право на придбання акцій 5-ї емісії мають акціонери банку.

Д) Проект змін до статуту банку:

Пункт 7.2. змінити та викласти в такій редакції: 7.2. Статутний фонд банку становить 50.000.000,00 (п'ятдесят мільйонів) простих іменних акцій номінальною вартістю 1 (одна) гривня кожна.

Господарський суд м. Києва (01030, вул. Б. Хмельницького, 44-в) постановою від 15.02.02 р. у справі № 15-424-б визнав банкрутом та відкрив ліквідаційну процедуру по відношенню до товариства з обмеженою відповідальністю «Спільне українсько-китайське підприємство «Пейджингові системи» (юридична адреса: 04112, м. Київ, вул. Дегтярівська, 48, ідентифікаційний код 20583498, поточний рахунок 26006010000264 в Залізничній філії КБ «Хрещатик»).

Ліквідатором призначено Чучкова Олександра Євгеновича (ліцензія від 28.07.2000 р. № 023, адреса для листування: 03067, м. Київ-067, а/с 798).

Передвиборча програма виборчого блоку політичних партій "Команда Озимого Покоління"

Затверджено на міжпартійному з`їзді виборчого блоку політичних партій "Команда Озимого Покоління" від 17 січня 2002 року.

"Програмний Маніфест Команди Озимого Покоління "Озимі люди: з Україною в серці"

"Ми не хочемо сплачувати податки цій "державі" — тому що ми не бажаємо ділитися заробленими важкою працею грошима з тими, хто просто не хоче працювати.

Але ми платимо податки.

А понад податки — ми платимо лікарям "державної" медицини свої власні гроші; дехто з нас платить ще й вчителям "державної" освіти.

Чиновникам цієї "держави" платять копійки — тому ми змушені утримувати їх за свої власні кошти.

Ми не віримо в пенсії держави — тому що ми вже давно утримуємо наших батьків самі, на власні кошти. І свята цінність родини для нас полягає в тому, щоб діти та онуки утримували своїх батьків, з душею — а не розраховуючи на бездушну "державну машину". Ці витрати ми також платимо "державі" понад податки та окрім податків.

Цій "державі" байдуже до нас — тому і нам байдуже до цієї держави.

Кожний з нас любить ту Україну, яку несе в своєму серці — але відчуває сором за її сьогоднішню державу.

Ми любимо нашу Країну — але нам нема за що любити "державу" нашої Країни.

Так живе кожний десятий наш співвітчизник — той, хто вже сьогодні забезпечує свою родину власними силами, без допомоги "держави". Озиме покоління — це ті, хто проростав крізь холодну зиму останнього десятиліття.

Так ми говоримо разом з поколінням: *Команда озимого покоління.*

***

Призначення "Команди озимого покоління" полягає в тому, щоб дев'ять з десяти українських родин могли дозволити собі самим заробляти на життя, платити за медицину та освіту і не замислюватися про пенсії.

Саме тоді ми повернемо той стан українського суспільства, коли земський лікар отримував від держави платню лише за лікування жебраків — а всі інші вважали негідним не заплатити лікарю за візит чи лікування.

Саме тоді ми повернемо традиції українського суспільства, коли всі поважаючі себе родини намагалися зробити свої грошові чи інші внески в школу, де вчилися їхні діти.

Саме тоді ми прийдемо до того доброго стану наших родин, коли старші покоління витрачають свої душевні сили не на те, щоб лаяти владу — а на те, щоб виховувати та надихати на заповзятливість і вдячну працю нове покоління, яке прийде слідом за *озимим поколінням.*

Саме тоді ми зможемо поважати наших політиків, називати їх "капітанами країни" й "батьками нації" та ставити їх у приклад молоді.

Саме тоді Україна зможе створити нову Державу — з великої літери, без лапок — в якій чиновники будуть достатньо забезпеченими людьми, щоб не брати хабарі, в якій місцеве самоврядування буде спроможне забезпечити гідне існування тим, хто втратив батька, а ті, хто годують Державу, — будуть поважати цю Державу і пишатися нею.

***

Все це неможливо зробити протягом дня, місяця чи року — це розуміє кожна мудра людина і більшість розумних людей.

Але починати це слід робити негайно — тому що до наступних виборів нинішня антилюдська система до кінця зміцніє, і вже нікому не дасть пробити її заслони.

Наше перше, невідкладне завдання полягає в тому, щоб дати цим людям, які годують Україну, віру в себе та впевненість у власних силах. *Озиме покоління* повинне не лише відчувати матеріальну впевненість у собі — воно повинне показати і Країні, і світу своє існування.

Нам слід привнести в нове покоління — *озиме покоління* — шляхетність: показати приклад того, як можна любити не лише заробляти — але й *любити платити*: за власним бажанням, а не примусово. Платити, щоб згодом цінувати те, за що сплачено. Платити за працю та роботу прямо, без посередників — "державних" чиновників. Платити — й відчувати вдячність за це.

Нам слід повернути в суспільство повагу до тих, хто платить — платить лікарям і школам, щоб вони могли продовжувати лікувати людей та навчати дітей, — платить зарплати та платить за українські товари та послуги, створюючи тим самим національне багатство України.

Нове — *озиме* — покоління може почати пишатися тим, що воно утримує Країну — незважаючи на ту "державу", котра сьогодні в Україні отруює та ускладнює життя, створює перешкоди для становлення та розвитку як нового покоління, так і Країни в цілому.

***

Що саме вимагають сьогодні інтереси розвитку нового покоління?

Ми вимагаємо для нас права платити податки! — тому що сьогодні ми не маємо права платити нинішні податки перед лицем наших родин, наших партнерів і наших працівників. Не маємо права тому, що держава розтрачує наші гроші, тому що ми змушені платити за всіх двічі — перший раз державі (і ці гроші зникають невідомо куди), а другий раз — безпосередньо виробникам нібито "державних" послуг.

Сьогодні соромно платити податки — і ми вимагаємо права платити їх відповідально.

Ми вимагаємо, щоб було визнано, що безкоштовний сир буває лише в мишоловці, — ми вимагаємо, щоб освіта та охорона здоров'я були визнані інвестиційними, а не витратними галузями, і ми вимагаємо контролю над якістю освіти та охорони здоров'я. Ми вимагаємо, щоб логіку "освоєння бюджету" охороною здоров'я та освітою було замінено на логіку інвестицій у конкурентоздатні кадри, ефективність котрих піддається оцінці.

Ми вимагаємо визнання того очевидного факту, що держава повинна не позбавляти вітчизняне підприємництво перспективи в ім'я злидарських пенсій для наших батьків — держава повинна розгрібати завали, що заважають новому поколінню батьків розпочинати нові справи та годувати власні родини.

Ми вимагаємо ефективної держави — необхідно скоротити чисельність чиновництва з одночасним підвищенням їхньої зарплати до того ступеня, котрий би відповідав високій відповідальності людей, службовців державі. Дешевий чиновник — у більшості випадків хабарник. А посади дорогих — високооплачуваних — чиновників мають заміщатися через реальний відкритий кадровий конкурс.

***

Наша головна мета полягає в приході до влади — в політику, в державне та корпоративне керування — нового покоління. Країна вагітна новим поколінням, яке принесе новий погляд на світ, нові підходи, нові рішення. Україні необхідно позбутися комуністичних стереотипів.

Обтяженість старших поколінь старими стереотипами гальмує розвиток нашої Країни. Ми знову й знову намагаємося будувати ринкові відносини руками тих, хто ще недавно "будував комунізм".

Нам вже час припинити цю хибну практику. Ми потребуємо мислення нового покоління, нових ідей та нових поглядів. Україна чекає на нові позиції та нові методи, інший світогляд, інше бачення.

Нове покоління — більш енергійні, впевнені в собі, рішучі, вольові, ініціативні, більш працездатні та сильні духом.

Прийшовши до влади, нове — озиме покоління — змінить політику нашої Країни самим фактом своєї появи на політичній авансцені.

Настав час змінювати. Змінювати мислення, ідеї та погляди. Змінювати на мислення, ідеї та погляди нового покоління.

Голова Політичної Ради виборчого блоку "Команда Озимого Покоління" Хорошковський В. І.
Голова Партії Приватної Власності Гуржос В. М.
Голова Конституційно-Демократичної партії Богословська І. Г.
Голова Ліберально-демократичної партії України Душин І. Л.
Голова Української Селянської Демократичної Партії Вощевський В. М.

ПОСТАНОВА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ

Про реєстрацію кандидатів у народні депутати України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі, включених до виборчого списку кандидатів у народні депутати України Української морської партії по виборах народних депутатів України 31 березня 2002 року

Розглянувши заяву Української морської партії про реєстрацію кандидатів у народні депутати України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі, висунутих 5 січня 2002 року на II з'їзді цієї партії та включених до виборчого списку кандидатів у народні депутати України від Української морської партії по виборах народних депутатів України 31 березня 2002 року, а також додані до неї необхідні для реєстрації документи, відповідно до частин перших статей 41, 43, 44, частин першої, сьомої, дев'ятої статті 45 Закону України «Про вибори народних депутатів України» та керуючись статтею 11 Закону України «Про Центральну виборчу комісію», Центральна виборча комісія **постановляє:**

1. Зареєструвати таких кандидатів у народні депутати України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі із включених до виборчого списку кандидатів у народні депутати України Української морської партії по виборах народних депутатів України 31 березня 2002 року:

Тимощенкова Юрія Івановича, 1949 року народження, освіта вища, проживає в м. Миколаєві, президента ТОВ Судноплавної компанії НИЭСКО, начальника ТОВ «Порт Очаків», члена Української морської партії, включеного до виборчого списку під № 2;

Довгого Олександра Васильовича, 1977 року народження, освіта вища, проживає в м. Чернівці, заступника директора навчально-консультаційного центру ОНЮА в м. Чернівці, члена Української морської партії, включеного до виборчого списку під № 7;

Дрока Григорія Миколайовича, 1968 року народження, освіта вища, проживає в м. Кіровограді, заступника начальника Кіровоградського обласного управління юстиції, члена Української морської партії, включеного до виборчого списку під № 8;

Лапіна Анатолія Дмитровича, 1936 року народження, освіта вища, проживає в м. Одесі, директора ТОВ «Мастер», члена Української морської партії, включеного до виборчого списку під № 9;

Демешка Олександра Володимировича, 1967 року народження, освіта вища, проживає в м. Кіровограді, викладача кафедри «Правознавство» КДПУ ім. В. Винниченка, члена Української морської партії, включеного до виборчого списку під № 10.

2. Видати представнику Української морської партії у Центральній виборчій комісії копію цієї постанови разом із посвідченням кандидатів у народні депутати України, зазначених у пункті 1 постанови.

3. Цю постанову оприлюднити в газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр».

Голова
Центральної виборчої комісії
М. РЯБЕЦЬ.

м. Київ,
29 січня 2002 року.
№ 131.

Офіційно

Постанова Центральної виборчої комісії

Про реєстрацію кандидатів у народні депутати України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі, включених до виборчого списку кандидатів у народні депутати України від Соціалістичної партії України по виборах народних депутатів України 31 березня 2002 року

Розглянувши повторно подану заяву Соціалістичної партії України про реєстрацію кандидатів у народні депутати України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі, висунутих 12 січня 2002 року на IX з'їзді (другому етапі) цієї партії та включених до виборчого списку кандидатів у народні депутати України від Соціалістичної партії України по виборах народних депутатів України 31 березня 2002 року, а також додані до неї необхідні для реєстрації документи, виправлені згідно з вимогами Закону України «Про вибори народних депутатів України», відповідно до частин перших статей 41, 43, 44, частин першої, сьомої, дев'ятої, дванадцятої статті 45 Закону України «Про вибори народних депутатів України» та керуючись статтею 11 Закону України «Про Центральну виборчу комісію», Центральна виборча комісія *постановляє:*

1. Зареєструвати таких кандидатів у народні депутати України в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі із включених до виборчого списку кандидатів у народні депутати України від Соціалістичної партії України по виборах народних депутатів України 31 березня 2002 року:

Бондара Якова Андрійовича, 1946 року народження, освіта вища, проживає в м. Кіровограді, голову Федерації профспілок Кіровоградської області, члена Соціалістичної партії України, включеного до виборчого списку під № 58;

Цибульського Олександра Федоровича, 1938 року народження, освіта вища, проживає в м. Києві, провідного спеціаліста ДЛГО «Київліс», члена Соціалістичної партії України, включеного до виборчого списку під № 59;

Насипану Світлану Іванівну, 1943 року народження, освіта вища, проживає в м. Гайворон Кіровоградської області, пенсіонерку, члена Соціалістичної партії України, включену до виборчого списку під № 65;

Кіндрачука Тараса Петровича, 1955 року народження, освіта вища, проживає в м. Городенка Івано-Франківської області, начальника цеху лінійно-кабельних споруд № 42-1 ВАТ «Укртелеком», члена Соціалістичної партії України, включеного до виборчого списку під № 80;

Дмитрієвську Людмилу Анатоліївну, 1945 року народження, освіта вища, проживає в м. Запоріжжі, пенсіонерку, члена Соціалістичної партії України, включену до виборчого списку під № 125;

Радзивіл Валентину Петрівну, 1950 року народження, освіта вища, проживає в м. Тернополі, тимчасово не працює, члена Соціалістичної партії України, включену до виборчого списку під № 163;

Суського Станіслава Франковича, 1947 року народження, освіта вища, проживає в м. Черкасах, головного енергетика кооперативного підприємства «Пивзавод «Богдан», члена Соціалістичної партії України, включеного до виборчого списку під № 167;

Ляшука Миколу Івановича, 1947 року народження, освіта вища, проживає в м. Андрушівка Житомирської області, директора музичної школи, члена Соціалістичної партії України, включеного до виборчого списку під № 169;

Стельмаха Володимира Івановича, 1939 року народження, освіта вища, проживає в м. Бахмач Чернігівської області, пенсіонера, члена Соціалістичної партії України, включеного до виборчого списку під № 170;

Мусихіна Володимира Павловича, 1947 року народження, освіта вища, проживає в м. Львові, старшого наукового співробітника НДГ ТзОВ «Український каменяр», члена Соціалістичної партії України, включеного до виборчого списку під № 190;

Каленську Олену Степанівну, 1947 року народження, освіта вища, проживає в смт Корнин Житомирської області, директора Корнинської загальноосвітньої школи № 2 I-II ступенів, члена Соціалістичної партії України, включену до виборчого списку під № 200;

Комарову Галину Сергіївну, 1944 року народження, освіта вища, проживає в м. Львові, пенсіонерку, члена Соціалістичної партії України, включену до виборчого списку під № 204;

Ромащенка Віля Миколайовича, 1937 року народження, освіта вища, проживає в м. Києві, пенсіонера, члена Соціалістичної партії України, включеного до виборчого списку під № 220.

2. Видати представнику Соціалістичної партії України в Центральній виборчій комісії копію цієї постанови разом із посвідченнями кандидатів у народні депутати України, зазначених у пункті 1 постанови.

3. Цю постанову оприлюднити в газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр».

Голова
Центральної виборчої комісії
М. РЯБЕЦЬ.

м. Київ,
1 лютого 2002 року.
№ 169.

СІМЕЙНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. СІМ'Я. РЕГУЛЮВАННЯ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

Стаття 1. Завдання Сімейного кодексу України

1. Сімейний кодекс України визначає засади шлюбу, особисті немайнові та майнові права і обов'язки подружжя, підстави виникнення, зміст особистих немайнових і майнових прав та обов'язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї та родичів.

2. Регулювання сімейних відносин здійснюється цим Кодексом з метою:

зміцнення сім'ї як соціального інституту і як союзу конкретних осіб;

утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї;

побудови сімейних відносин на паритетних засадах, на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки;

забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного та фізичного розвитку.

Стаття 2. Учасники сімейних відносин, які регулює Сімейний кодекс України

1. Сімейний кодекс України регулює сімейні особисті немайнові та майнові відносини між подружжям, між батьками та дітьми, усиновлювачами та усиновленими, між матір'ю та батьком дитини щодо її виховання, розвитку та утримання.

2. Сімейний кодекс України регулює сімейні особисті немайнові та майнові відносини між бабою, дідом, прабабою, прадідом та внуками, правнуками, рідними братами та сестрами, мачухою, вітчимом та падчеркою, пасинком.

3. Сімейний кодекс України регулює сімейні особисті немайнові та (або) майнові відносини між іншими членами сім'ї, визначеними у ньому.

4. Сімейний кодекс України не регулює сімейні відносини між двоюрідними братами та сестрами, тіткою, дядьком та племінницею, племінником і між іншими родичами за походженням.

Стаття 3. Сім'я

1. Сім'я є первинним та основним осередком суспільства.

2. Сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки.

Подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно.

Дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли спільно з ними не проживає.

3. Права члена сім'ї має одинока особа.

4. Сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства.

Стаття 4. Право особи на сім'ю

1. Особа, яка досягла шлюбного віку, має право на створення сім'ї.

У випадках, передбачених частиною другою статті 23 цього Кодексу, сім'ю може створити особа, яка не досягла шлюбного віку.

2. Сім'ю може створити особа, яка народила дитину, незалежно від віку.

3. Кожна особа має право на проживання в сім'ї.

Особа може бути примусово ізольована від сім'ї лише у випадках і в порядку, встановлених законом.

4. Кожна особа має право на повагу до свого сімейного життя.

Стаття 5. Державна охорона сім'ї

1. Держава охороняє сім'ю, дитинство, материнство, батьківство, створює умови для зміцнення сім'ї.

2. Держава створює людині умови для материнства та батьківства, забезпечує охорону прав матері та батька, матеріально і морально заохочує і підтримує материнство та батьківство.

3. Держава забезпечує пріоритет сімейного виховання дитини.

4. Держава бере під свою охорону кожну дитину, яка позбавлена належного батьківського піклування.

5. Ніхто не може зазнавати втручання в його сімейне життя, крім випадків, встановлених Конституцією України.

Стаття 6. Дитина

1. Правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття.

2. Малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років.

Неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Стаття 7. Загальні засади регулювання сімейних відносин

1. Сімейні відносини регулюються цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами.

2. Сімейні відносини можуть бути врегульовані за домовленістю (договором) між їх учасниками.

3. Сімейні відносини регулюються лише у тій частині, у якій це є допустимим і можливим з точки зору інтересів їх учасників та інтересів суспільства.

4. Регулювання сімейних відносин здійснюється з урахуванням права на таємницю особистого життя їх учасників, їхнього права на особисту свободу та недопустимості свавільного втручання у сімейне життя.

5. Учасник сімейних відносин не може мати привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, статі, політичних, релігійних та інших переконань, етнічного та соціального походження, матеріального стану, місця проживання, за мовними та іншими ознаками.

6. Жінка та чоловік мають рівні права і обов'язки у сімейних відносинах, шлюбі та сім'ї.

7. Дитина має бути забезпечена можливістю здійснення її прав, встановлених Конституцією України, Конвенцією про права дитини, іншими міжнародними правовими актами, визнаними в Україні.

8. Регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів дитини, непрацездатних членів сім'ї.

9. Сімейні відносини регулюються на засадах справедливості, добросовісності та розумності, відповідно до моральних засад суспільства.

10. Кожен учасник сімейних відносин має право на судовий захист.

Стаття 8. Застосування до регулювання сімейних відносин Цивільного кодексу України

1. Якщо майнові відносини між подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами не врегульовані цим Кодексом, вони регулюються відповідними нормами Цивільного кодексу України, якщо це не суперечить суті сімейних відносин.

Стаття 9. Регулювання сімейних відносин за домовленістю (договором) сторін

1. Подружжя, батьки дитини, батьки та діти, інші члени сім'ї та родичі, відносини між якими регулює цей Кодекс, можуть врегулювати свої відносини за домовленістю (договором), якщо це не суперечить вимогам цього Кодексу, інших законів та моральним засадам суспільства.

2. Особи, які проживають однією сім'єю, а також родичі за походженням, відносини яких не врегульовані цим Кодексом, можуть врегулювати свої сімейні (родинні) відносини за договором, який має бути укладений у письмовій формі. Такий договір є обов'язковим до виконання, якщо він не суперечить вимогам цього Кодексу, інших законів України та моральним засадам суспільства.

Стаття 10. Застосування аналогії закону та аналогії права

1. Якщо певні сімейні відносини не врегульовані цим Кодексом або домовленістю (договором) сторін, до них застосовуються норми цього Кодексу, які регулюють подібні відносини (аналогія закону).

2. Якщо до регулювання сімейних відносин неможливо застосувати аналогію закону, вони регулюються відповідно до загальних засад сімейного законодавства (аналогія права).

Стаття 11. Врахування звичаїв при вирішенні судом сімейних спорів

1. При вирішенні сімейного спору суд за заявою заінтересованої сторони може врахувати місцевий звичай, а також звичай національної меншини, до якої належать сторони або одна з них, якщо вони не суперечать вимогам цього Кодексу, інших законів та моральним засадам суспільства.

Стаття 12. Обчислення строків, встановлених у цьому Кодексі

1. Строки, встановлені у цьому Кодексі, обчислюються відповідно до Цивільного кодексу України.

Стаття 13. Міжнародні договори України

1. Частиною національного сімейного законодавства України є міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Глава 2. ЗДІЙСНЕННЯ СІМЕЙНИХ ПРАВ ТА ВИКОНАННЯ СІМЕЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ. ЗАХИСТ СІМЕЙНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ

Стаття 14. Здійснення сімейних прав

1. Сімейні права є такими, що тісно пов'язані з особою, а тому не можуть бути передані іншій особі.

2. Якщо дитина або особа, дієздатність якої обмежена, не може самостійно здійснювати свої права, ці права здійснюють батьки, опікун або самі ці особи за допомогою батьків чи піклувальника.

3. Сімейні права недієздатної особи здійснює її опікун.

Стаття 15. Виконання сімейних обов'язків

1. Сімейні обов'язки є такими, що тісно пов'язані з особою, а тому не можуть бути перекладені на іншу особу.

2. Якщо особа визнана недієздатною, її сімейний обов'язок особистого немайнового характеру припиняється у зв'язку з неможливістю його виконання.

Майновий обов'язок недієздатної особи за її рахунок виконує опікун.

3. Якщо в результаті психічного розладу, тяжкої хвороби або іншої поважної причини особа не може виконувати сімейного обов'язку, вона не вважається такою, що ухиляється від його виконання.

4. Невиконання або ухилення від виконання сімейного обов'язку може бути підставою для застосування наслідків, встановлених цим Кодексом або домовленістю (договором) сторін.

Стаття 16. Надання неповнолітнім батькам допомоги у здійсненні батьківських прав та виконанні батьківських обов'язків

1. Якщо мати, батько дитини є неповнолітніми, баба, дід дитини з боку того з батьків, хто є неповнолітнім, зобов'язані надавати йому допомогу у здійсненні ним батьківських прав та виконанні батьківських обов'язків.

Стаття 17. Надання органом опіки та піклування допомоги особам у здійсненні ними своїх сімейних прав та виконанні сімейних обов'язків

1. Орган опіки та піклування надає допомогу особі у здійсненні нею своїх сімейних прав та виконанні сімейних обов'язків в обсязі та в порядку, встановлених цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 18. Захист сімейних прав та інтересів

1. Кожен учасник сімейних відносин, який досяг чотирнадцяти років, має право на безпосереднє звернення до суду за захистом свого права або інтересу.

2. Суд застосовує способи захисту, які встановлені законом або домовленістю (договором) сторін.

Способами захисту сімейних прав та інтересів зокрема є:

1) встановлення правовідношення;

2) примусове виконання добровільно не виконаного обов'язку;

3) припинення правовідношення, а також його анулювання;

4) припинення дій, які порушують сімейні права;

5) відновлення правовідношення, яке існувало до порушення права;

6) відшкодування матеріальної та моральної шкоди, якщо це передбачено цим Кодексом або договором.

Стаття 19. Участь органу опіки та піклування у захисті сімейних прав та інтересів

1. У випадках, передбачених цим Кодексом, особа має право на попереднє звернення за захистом своїх сімейних прав та інтересів до органу опіки та піклування.

2. Рішення органу опіки та піклування є обов'язковим до виконання, якщо протягом десяти днів від часу його винесення заінтересована особа не звернулася за захистом своїх прав або інтересів до суду, крім випадку, передбаченого частиною другою статті 170 цього Кодексу.

3. Звернення за захистом до органу опіки та піклування не позбавляє особу права на звернення до суду.

У разі звернення з позовом до суду орган опіки та піклування припиняє розгляд поданої йому заяви.

У разі звернення з позовом до суду припиняється виконання рішення органу опіки та піклування.

4. При розгляді судом спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, місця проживання дитини, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду, управління батьками майном дитини, скасування усиновлення та визнання його недійсним обов'язковою є участь органу опіки та піклування.

5. Орган опіки та піклування подає суду письмовий висновок щодо розв'язання спору на підставі відомостей, одержаних у результаті обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною, брати участь у її вихованні, а також на підставі інших документів, які стосуються справи.

6. Суд може не погодитися з висновком органу опіки та піклування, якщо він є недостатньо обґрунтованим, суперечить інтересам дитини.

Стаття 20. Застосування позовної давності до вимог, що випливають із сімейних відносин

1. До вимог, що випливають із сімейних відносин, позовна давність не застосовується, крім випадків, передбачених частиною другою статті 72, частиною другою статті 129, частиною третьою статті 138, частиною третьою статті 139 цього Кодексу.

2. У випадках, передбачених частиною першою цієї статті, позовна давність застосовується судом відповідно до Цивільного кодексу України, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Розділ II. ШЛЮБ. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПОДРУЖЖЯ

Глава 3. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 21. Поняття шлюбу

1. Шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану.

2. Проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу не є підставою для виникнення у них прав та обов'язків подружжя.

3. Релігійний обряд шлюбу не є підставою для виникнення у жінки та чоловіка прав та обов'язків подружжя, крім випадків, коли релігійний обряд шлюбу відбувся до створення або відновлення державних органів реєстрації актів цивільного стану.

Стаття 22. Шлюбний вік

1. Шлюбний вік для жінки встановлюється у сімнадцять, а для чоловіка — у вісімнадцять років.

2. Особи, які бажають зареєструвати шлюб, мають досягти шлюбного віку на день реєстрації шлюбу.

Стаття 23. Право на шлюб

1. Право на шлюб мають особи, які досягли шлюбного віку.

2. За заявою особи, яка досягла чотирнадцяти років, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам.

Стаття 24. Добровільність шлюбу

1. Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка. Примушування жінки та чоловіка до шлюбу не допускається.

2. Реєстрація шлюбу з особою, яка визнана недієздатною, а також з особою, яка з інших причин не усвідомлювала значення своїх дій і (або) не могла керувати ними, має наслідки, встановлені статтями 38—40 цього Кодексу.

Стаття 25. Одношлюбність

1. Жінка та чоловік можуть одночасно перебувати лише в одному шлюбі.

2. Жінка та чоловік мають право на повторний шлюб лише після припинення попереднього шлюбу.

Стаття 26. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі між собою

1. У шлюбі між собою не можуть перебувати особи, які є родичами прямої лінії споріднення.

2. У шлюбі між собою не можуть перебувати рідні (повнорідні, неповнорідні) брат і сестра. Повнорідними є брати і сестри, які мають спільних батьків. Неповнорідними є брати і сестри, які мають спільну матір або спільного батька.

3. У шлюбі між собою не можуть перебувати двоюрідні брат та сестра, рідні тітка, дядько та племінник, племінниця.

4. За рішенням суду може бути надане право на шлюб між рідною дитиною усиновлювача та усиновленою ним дитиною, а також між дітьми, які були усиновлені ним.

5. У шлюбі між собою не можуть бути усиновлювач та усиновлена ним дитина.

Шлюб між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною може бути зареєстровано лише в разі скасування усиновлення.

Глава 4. ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ШЛЮБУ

Стаття 27. Значення державної реєстрації шлюбу

1. Державна реєстрація шлюбу встановлена для забезпечення стабільності відносин між жінкою та чоловіком, охорони прав та інтересів подружжя, їхніх дітей, а також в інтересах держави та суспільства.

2. Державна реєстрація шлюбу проводиться урочисто.

3. Державна реєстрація шлюбу засвідчується Свідоцтвом про шлюб, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Стаття 28. Заява про реєстрацію шлюбу

1. Заява про реєстрацію шлюбу подається жінкою та чоловіком до будь-якого державного органу реєстрації актів цивільного стану за їхнім вибором.

2. Заява про реєстрацію шлюбу подається жінкою та чоловіком особисто.

3. Якщо жінка і (або) чоловік не можуть через поважні причини особисто подати заяву про реєстрацію шлюбу до державного органу реєстрації актів цивільного стану, таку заяву, нотаріально засвідчену, можуть подати їх представники. Повноваження представника мають бути нотаріально засвідчені.

4. Якщо реєстрація шлюбу у визначений день не відбулася, заява про реєстрацію шлюбу втрачає чинність після спливу трьох місяців від дня її подання.

Стаття 29. Ознайомлення осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, з їхніми правами та обов'язками

1. Орган державної реєстрації актів цивільного стану зобов'язаний ознайомити осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, з їхніми правами та обов'язками як майбутніх подружжя і батьків та попередити про відповідальність за приховання перешкод до реєстрації шлюбу.

Стаття 30. Взаємна обізнаність осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, про стан здоров'я

1. Особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, повинні повідомити одна одну про стан свого здоров'я.

2. Держава забезпечує створення умов для медичного обстеження осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу.

3. Порядок здійснення медичного обстеження осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, встановлює Кабінет Міністрів України.

4. Результати медичного обстеження є таємницею і повідомляються лише особам, які подали заяву про реєстрацію шлюбу.

5. Приховання тяжкої хвороби, а також хвороби, небезпечної для другого з подружжя, їхніх нащадків, може бути підставою для визнання шлюбу недійсним.

Стаття 31. Заручини

1. Зарученими вважаються особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу.

2. Заручини не створюють обов'язку вступу в шлюб.

3. Особа, яка відмовилася від шлюбу, зобов'язана відшкодувати другій стороні затрати, що були нею понесені у зв'язку з приготуванням до реєстрації шлюбу та весілля.

Такі затрати не підлягають відшкодуванню, якщо відмова від шлюбу була викликана протиправною, аморальною поведінкою нареченої, нареченого, прихованням нею, ним обставин, що мають для того, хто відмовився від шлюбу, істотне значення (тяжка хвороба, наявність дитини, судимість тощо).

4. У разі відмови від шлюбу особи, яка одержала подарунок у зв'язку з майбутнім шлюбом, договір дарування за вимогою дарувальника може бути розірваний судом.

У разі розірвання договору особа зобов'язана повернути річ, яка була їй подарована, а якщо вона не збереглася — відшкодувати її вартість.

Стаття 32. Час реєстрації шлюбу

1. Шлюб реєструється після спливу одного місяця від дня подання особами заяви про реєстрацію шлюбу.

За наявності поважних причин керівник державного органу реєстрації актів цивільного стану дозволяє реєстрацію шлюбу до спливу цього строку.

2. У разі вагітності нареченої, народження нею дитини, а також якщо є безпосередня загроза для життя нареченої або нареченого, шлюб реєструється у день подання відповідної заяви.

3. Якщо є відомості про наявність перешкод до реєстрації шлюбу, керівник державного органу реєстрації актів цивільного стану може відкласти реєстрацію шлюбу, але не більш як на три місяці. Рішення про таке відкладення може бути оскаржене до суду.

Стаття 33. Місце реєстрації шлюбу

1. Шлюб реєструється у приміщенні державного органу реєстрації актів цивільного стану.

За заявою наречених реєстрація шлюбу в урочистій обстановці може бути проведена в іншому місці.

2. За заявою наречених реєстрація шлюбу може відбутися за місцем їхнього проживання, за місцем надання стаціонарної медичної допомоги або в іншому місці, якщо вони не можуть з поважних причин прибути до державного органу реєстрації актів цивільного стану.

Стаття 34. Реєстрація шлюбу в присутності нареченої та нареченого

1. Присутність нареченої та нареченого в момент реєстрації їхнього шлюбу є обов'язковою.

2. Реєстрація шлюбу через представника не допускається.

Стаття 35. Право на вибір прізвища при реєстрації шлюбу

1. Наречені мають право обрати прізвище одного з них як спільне прізвище подружжя або надалі іменуватися дошлюбними прізвищами.

2. Наречена, наречений мають право приєднати до свого прізвища прізвище нареченого, нареченої. Якщо вони обоє бажають мати подвійне прізвище, за їхньою згодою визначається з якого прізвища воно буде починатися.

Складення більше двох прізвищ не допускається, якщо інше не випливає із звичаю національної меншини, до якої належить наречена і (або) наречений.

3. Якщо на момент реєстрації шлюбу прізвище нареченої, нареченого вже є подвійним, вона, він має право замінити одну із частин свого прізвища на прізвище другого.

Стаття 36. Правові наслідки шлюбу

1. Шлюб є підставою для виникнення прав та обов'язків подружжя.

2. Шлюб не може бути підставою для надання особі пільг чи переваг, а також для обмеження її прав та свобод, які встановлені Конституцією і законами України.

Стаття 37. Правозгідність шлюбу

1. Шлюб є правозгідним, крім випадків, встановлених частинами першою—третьою статті 39 цього Кодексу, а також якщо він не визнаний недійсним за рішенням суду.

Глава 5. НЕДІЙСНІСТЬ ШЛЮБУ

Стаття 38. Підстави недійсності шлюбу

1. Підставою недійсності шлюбу є порушення вимог, встановлених статтями 22, 24—26 цього Кодексу.

Стаття 39. Шлюб, який є недійсним

1. Недійсним є шлюб, зареєстрований з особою, яка одночасно перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі.

2. Недійсним є шлюб, зареєстрований між особами, які є родичами прямої лінії споріднення, а також між рідними братом і сестрою.

3. Недійсним є шлюб, зареєстрований з особою, яка визнана недієздатною.

4. За заявою заінтересованої особи орган державної реєстрації актів цивільного стану анулює актовий запис про шлюб, зареєстрований з особами, зазначеними у частинах першій — третій цієї статті.

5. Якщо шлюб зареєстровано з особою, яка вже перебуває у шлюбі, то в разі припинення попереднього шлюбу до анулювання актового запису щодо повторного шлюбу повторний шлюб стає дійсним з моменту припинення попереднього шлюбу.

6. Актовий запис про шлюб анулюється неза-

(Закінчення на 9—15-й стор.).

(Початок на 8-й стор.).

лежно від смерті осіб, з якими було зареєстровано шлюб (частини перша — третя цієї статті), а також розірвання цього шлюбу.

Стаття 40. Шлюб, який визнається недійсним за рішенням суду

1. Шлюб визнається недійсним за рішенням суду, якщо він був зареєстрований без вільної згоди жінки або чоловіка.

Згода особи не вважається вільною, зокрема, тоді, коли в момент реєстрації шлюбу вона страждала тяжким психічним розладом, перебувала у стані алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння, в результаті чого не усвідомлювала сповна значення своїх дій і (або) не могла керувати ними, або якщо шлюб було зареєстровано в результаті фізичного чи психічного насильства.

2. Шлюб визнається недійсним за рішенням суду у разі його фіктивності.

Шлюб є фіктивним, якщо його укладено жінкою та чоловіком або одним із них без наміру створення сім'ї та набуття прав та обов'язків подружжя.

3. Шлюб не може бути визнаний недійсним, якщо на момент розгляду справи судом відпали обставини, які засвідчували відсутність згоди особи на шлюб або її небажання створити сім'ю.

Стаття 41. Шлюб, який може бути визнаний недійсним за рішенням суду

1. Шлюб може бути визнаний недійсним за рішенням суду, якщо він був зареєстрований:

1) між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною з порушенням вимог, встановлених частиною четвертою статті 26 цього Кодексу;

2) між двоюрідними братом та сестрою; між тіткою, дядьком та племінником, племінницею;

3) з особою, яка приховала свою тяжку хворобу або хворобу, небезпечну для другого з подружжя і (або) їхніх нащадків;

4) з особою, яка не досягла шлюбного віку і якій не було надано права на шлюб.

2. При вирішенні справи про визнання шлюбу недійсним суд бере до уваги, наскільки цим шлюбом порушені права та інтереси особи, тривалість спільного проживання подружжя, характер їхніх взаємин, а також інші обставини, що мають істотне значення.

3. Шлюб не може бути визнаний недійсним у разі вагітності дружини або народження дитини у осіб, зазначених пунктами 1, 2, 4 частини першої цієї статті, або якщо той, хто не досяг шлюбного віку, досяг його або йому було надано право на шлюб.

Стаття 42. Особи, які мають право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним

1. Право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним мають дружина або чоловік, інші особи, права яких порушені у зв'язку з реєстрацією цього шлюбу, батьки, опікун, піклувальник дитини, опікун недієздатної особи, прокурор, орган опіки та піклування, якщо захисту потребують права та інтереси дитини, особи, яка визнана недієздатною, або особи, дієздатність якої обмежена.

Стаття 43. Визнання шлюбу недійсним після його припинення

1. Розірвання шлюбу, смерть дружини або чоловіка не є перешкодою для визнання шлюбу недійсним.

2. Якщо шлюб розірвано за рішенням суду, позов про визнання його недійсним може бути пред'явлено лише після скасування рішення суду про розірвання шлюбу.

Стаття 44. Час, з якого шлюб є недійсним

1. У випадках, передбачених статтями 39—41 цього Кодексу, шлюб є недійсним від дня його державної реєстрації.

Стаття 45. Правові наслідки недійсності шлюбу

1. Недійсний шлюб (стаття 39 цього Кодексу), а також шлюб, визнаний недійсним за рішенням суду, не є підставою для виникнення у осіб, між якими він був зареєстрований, прав та обов'язків подружжя, а також прав та обов'язків, які встановлені для подружжя іншими законами України.

2. Якщо протягом недійсного шлюбу особи набули майно, воно вважається таким, що належить їм на праві спільної часткової власності.

Розмір часток кожного з них визначається відповідно до їхньої участі у придбанні цього майна своєю працею та коштами.

3. Якщо особа одержувала аліменти від того, з ким була в недійсному шлюбі, сума сплачених аліментів вважається такою, що одержана без достатньої правової підстави, і підлягає поверненню відповідно до Цивільного кодексу України, але не більш як за останні три роки.

4. Особа, яка поселилася у житлове приміщення іншої особи у зв'язку з реєстрацією з нею недійсного шлюбу, не набула права на проживання у ньому і може бути виселена.

5. Особа, яка у зв'язку з реєстрацією недійсного шлюбу змінила своє прізвище, вважається такою, що іменується цим прізвищем без достатньої правової підстави.

6. Правові наслідки, встановлені частинами другою — п'ятою цієї статті, застосовуються до особи, яка знала про перешкоди до реєстрації шлюбу і приховала їх від другої сторони і (або) від державного органу реєстрації актів цивільного стану.

Стаття 46. Особливі правові наслідки недійсності шлюбу

1. Якщо особа не знала і не могла знати про перешкоди до реєстрації шлюбу, вона має право:

1) на поділ майна, набутого у недійсному шлюбі, як спільної сумісної власності подружжя;

2) на проживання у житловому приміщенні, в яке вона поселилася у зв'язку з недійсним шлюбом;

3) на аліменти відповідно до статей 75, 84, 86 і 88 цього Кодексу;

4) на прізвище, яке вона обрала при реєстрації шлюбу.

Стаття 47. Права та обов'язки батьків і дитини, яка народилася у недійсному шлюбі

1. Недійсність шлюбу не впливає на обсяг взаємних прав та обов'язків батьків і дитини, яка народилася у цьому шлюбі.

Стаття 48. Визнання шлюбу неукладеним

1. Шлюб, зареєстрований у відсутності нареченої і (або) нареченого, вважається неукладеним. Запис про такий шлюб у державному органі реєстрації актів цивільного стану анулюється за рішенням суду за заявою заінтересованої особи, а також за заявою прокурора.

Глава 6. ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПОДРУЖЖЯ

Стаття 49. Право на материнство

1. Дружина має право на материнство.

2. Небажання чоловіка мати дитину або нездатність його до зачаття дитини може бути причиною розірвання шлюбу.

3. Позбавлення жінки можливості народити дитину (репродуктивної функції) у зв'язку з виконанням нею конституційних, службових, трудових обов'язків або в результаті протиправної поведінки щодо неї є підставою для відшкодування завданої їй моральної шкоди.

4. Вагітній дружині мають бути створені у сім'ї умови для збереження її здоров'я та народження здорової дитини.

5. Дружині-матері мають бути створені у сім'ї умови для поєднання материнства із здійсненням нею інших прав та обов'язків.

Стаття 50. Право на батьківство

1. Чоловік має право на батьківство.

2. Відмова дружини від народження дитини або нездатність її до народження дитини може бути причиною розірвання шлюбу.

3. Позбавлення чоловіка можливості здійснення репродуктивної функції у зв'язку з виконанням ним конституційних, службових, трудових обов'язків або в результаті протиправної поведінки щодо нього є підставою для відшкодування завданої йому моральної шкоди.

Стаття 51. Право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності

1. Дружина та чоловік мають рівне право на повагу до своєї індивідуальності, своїх звичок та уподобань.

Стаття 52. Право дружини та чоловіка на фізичний та духовний розвиток

1. Дружина та чоловік мають рівне право на фізичний та духовний розвиток, на здобуття освіти, прояв своїх здібностей, на створення умов для праці та відпочинку.

Стаття 53. Право дружини та чоловіка на зміну прізвища

1. Якщо при реєстрації шлюбу дружина, чоловік зберегли дошлюбні прізвища, вони мають право подати до державного органу реєстрації актів цивільного стану, який зареєстрував їхній шлюб, або відповідного органу за місцем їхнього проживання заяву про обрання прізвища одного з них як їхнього спільного прізвища або про приєднання до свого прізвища прізвища другого з подружжя.

2. У разі зміни прізвища державний орган реєстрації актів цивільного стану видає нове Свідоцтво про шлюб.

Стаття 54. Право дружини та чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї

1. Дружина, чоловік мають право розподілити між собою обов'язки в сім'ї.

Дружина, чоловік повинні утверджувати повагу до будь-якої праці, яка робиться в інтересах сім'ї.

2. Усі найважливіші питання життя сім'ї мають вирішуватися подружжям спільно, на засадах рівності. Дружина, чоловік мають право противитися усуненню їх від вирішення питань життя сім'ї.

3. Вважається, що дії одного з подружжя стосовно життя сім'ї вчинені за згодою другого з подружжя.

Стаття 55. Обов'язок подружжя турбуватися про сім'ю

1. Дружина та чоловік зобов'язані спільно піклуватися про побудову сімейних відносин між собою та іншими членами сім'ї на почуттях взаємної любові, поваги, дружби, взаємодопомоги.

2. Чоловік зобов'язаний утверджувати в сім'ї повагу до матері. Дружина зобов'язана утверджувати в сім'ї повагу до батька.

3. Дружина та чоловік відповідальні один перед одним, перед іншими членами сім'ї за свою поведінку в ній.

4. Дружина та чоловік зобов'язані спільно дбати про матеріальне забезпечення сім'ї.

Стаття 56. Право дружини та чоловіка на особисту свободу

1. Дружина та чоловік мають право на вибір місця свого проживання.

2. Дружина та чоловік мають право вживати заходів, які не заборонені законом і не суперечать моральним засадам суспільства, щодо підтримання шлюбних відносин.

3. Кожен з подружжя має право припинити шлюбні відносини.

4. Примушування до припинення шлюбних відносин, примушування до їх збереження, в тому числі примушування до статевого зв'язку за допомогою фізичного або психічного насильства, є порушенням права дружини, чоловіка на особисту свободу і може мати наслідки, встановлені законом.

Глава 7. ПРАВО ОСОБИСТОЇ ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ ДРУЖИНИ ТА ЧОЛОВІКА

Стаття 57. Майно, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка

1. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є:

1) майно, набуте нею, ним до шлюбу;

2) майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але на підставі договору дарування або в порядку спадкування;

3) майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але за кошти, які належали їй, йому особисто.

2. Особистою приватною власністю дружини та чоловіка є речі індивідуального користування, в тому числі коштовності, навіть тоді, коли вони були придбані за рахунок спільних коштів подружжя.

3. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є премії, нагороди, які вона, він одержали за особисті заслуги.

Суд може визнати за другим з подружжя право на частку цієї премії, нагороди, якщо буде встановлено, що він своїми діями (ведення домашнього господарства, виховання дітей тощо) сприяв її одержанню.

4. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є кошти, одержані як відшкодування за втрату (пошкодження) речі, яка їй, йому належала, а також як відшкодування завданої їй, йому моральної шкоди.

5. Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є страхові суми, одержані нею, ним за обов'язковим або добровільним особистим страхуванням.

6. Суд може визнати особистою приватною власністю дружини, чоловіка майно, набуте нею, ним за час їхнього окремого проживання у зв'язку з фактичним припиненням шлюбних відносин.

7. Якщо у придбання майна вкладені крім спільних коштів і кошти, що належали одному з подружжя, то частка у цьому майні, відповідно до розміру внеску, є його особистою приватною власністю.

Стаття 58. Право на плоди та доходи від речей, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка

1. Якщо річ, що належить одному з подружжя, плодоносить, дає приплід або дохід (дивіденди), він є власником цих плодів, приплоду або доходу (дивідендів).

Стаття 59. Здійснення дружиною, чоловіком права особистої приватної власності

1. Той із подружжя, хто є власником майна, визначає режим володіння та користування ним з урахуванням інтересів сім'ї, насамперед дітей.

2. При розпорядженні своїм майном дружина, чоловік зобов'язані враховувати інтереси дитини, інших членів сім'ї, які відповідно до закону мають право користування ним.

Глава 8. ПРАВО СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ

Стаття 60. Підстави набуття права спільної сумісної власності подружжя

1. Майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку (доходу).

2. Вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Стаття 61. Об'єкти права спільної сумісної власності

1. Об'єктами права спільної сумісної власності подружжя можуть бути будь-які речі, за винятком тих, які виключені з цивільного обороту.

2. Об'єктом права спільної сумісної власності є заробітна плата, пенсія, стипендія, інші доходи, одержані одним із подружжя і внесені до сімейного бюджету або внесені на його особистий рахунок у банківську (кредитну) установу.

3. Якщо одним із подружжя укладено договір в інтересах сім'ї, то гроші, інше майно, в тому числі гонорар, виграш, які були одержані за цим договором, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

4. Речі для професійних занять (музичні інструменти, оргтехніка, лікарське обладнання тощо), придбані за час шлюбу для одного з подружжя, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Стаття 62. Виникнення права спільної сумісної власності подружжя на майно, що належало дружині, чоловікові

1. Якщо майно дружини, чоловіка за час шлюбу істотно збільшилося у своїй вартості внаслідок спільних трудових чи грошових затрат або затрат другого з подружжя, воно у разі спору може бути визнане за рішенням суду об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Стаття 63. Здійснення подружжям права спільної сумісної власності

1. Дружина та чоловік мають рівні права на володіння, користування і розпоряджання майном, що належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено домовленістю між ними.

Стаття 64. Право подружжя на укладення договорів між собою

1. Дружина та чоловік мають право на укладення між собою усіх договорів, які не заборонені законом, як щодо майна, що є їхньою особистою приватною власністю, так і щодо майна, яке є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

2. Договір про відчуження одним із подружжя на користь другого з подружжя своєї частки у праві спільної сумісної власності подружжя може бути укладений без виділу цієї частки.

Стаття 65. Право подружжя на розпоряджання майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. Дружина, чоловік розпоряджаються майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, за взаємною згодою.

2. При укладенні договорів одним із подружжя вважається, що він діє за згодою другого з подружжя. Дружина, чоловік має право на звернення до суду з позовом про визнання договору недійсним як такого, що укладений другим із подружжя без її, його згоди, якщо цей договір виходить за межі дрібного побутового.

3. Для укладення одним із подружжя договорів, які потребують нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, а також договорів стосовно цінного майна, згода другого з подружжя має бути подана письмово.

Згода на укладення договору, який потребує нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, має бути нотаріально засвідчена.

4. Договір, укладений одним із подружжя в інтересах сім'ї, створює обов'язки для другого з подружжя, якщо майно, одержане за договором, використане в інтересах сім'ї.

Стаття 66. Право подружжя на визначення порядку користування майном

1. Подружжя має право домовитися між собою про порядок користування майном, що йому належить на праві спільної сумісної власності.

2. Договір про порядок користування житловим будинком, квартирою, іншою будівлею чи спорудою, земельною ділянкою, якщо він нотаріально посвідчений, зобов'язує правонаступника дружини та чоловіка.

Стаття 67. Право на розпоряджання часткою у майні, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. Дружина, чоловік мають право укласти з іншою особою договір купівлі-продажу, міни, дарування, довічного утримання (догляду), застави щодо своєї частки у праві спільної сумісної власності подружжя лише після її визначення та виділу в натурі або визначення порядку користування майном.

2. Дружина, чоловік мають право скласти заповіт на свою частку у праві спільної сумісної власності подружжя до її визначення та виділу в натурі.

Стаття 68. Здійснення права спільної сумісної власності після розірвання шлюбу

1. Розірвання шлюбу не припиняє права спільної сумісної власності на майно, набуте за час шлюбу.

2. Розпоряджання майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності, після розірвання шлюбу здійснюється співвласниками виключно за взаємною згодою, відповідно до Цивільного кодексу України.

Стаття 69. Право подружжя на поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. Дружина і чоловік мають право на поділ майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності, незалежно від розірвання шлюбу.

2. Дружина і чоловік мають право розділити майно за взаємною згодою.

Договір про поділ житлового будинку, квартири, іншого нерухомого майна, а також про виділ нерухомого майна дружині, чоловікові зі складу усього майна подружжя має бути нотаріально посвідчений.

Стаття 70. Розмір часток майна дружини та чоловіка при поділі майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. У разі поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, частки майна дружини та чоловіка є рівними, якщо інше не визначено домовленістю між ними або шлюбним договором.

2. При вирішенні спору про поділ майна суд може відступити від засади рівності часток подружжя за обставин, що мають істотне значення, зокрема якщо один із них не дбав про матеріальне забезпечення сім'ї, приховав, знищив чи пошкодив спільне майно, витрачав його на шкоду інтересам сім'ї.

3. За рішенням суду частка майна дружини, чоловіка може бути збільшена, якщо з нею, ним проживають діти, а також непрацездатні повнолітні син, дочка, за умови, що розмір аліментів, які вони одержують, недостатній для забезпечення їхнього фізичного, духовного розвитку та лікування.

Стаття 71. Способи та порядок поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. Майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, ділиться між ними в натурі.

Якщо дружина та чоловік не домовилися про порядок поділу майна, спір може бути вирішений судом. При цьому суд бере до уваги інтереси дружини, чоловіка, дітей та інші обставини, що мають істотне значення.

2. Неподільні речі присуджуються одному з подружжя, якщо інше не визначено домовленістю між ними.

3. Речі для професійних занять присуджуються тому з подружжя, хто використовував їх у своїй професійній діяльності. Вартість цих речей враховується при присудженні іншого майна другому з подружжя.

4. Присудження одному з подружжя грошової компенсації замість його частки у праві спільної сумісної власності на майно, зокрема на житловий будинок, квартиру, земельну ділянку, допускається лише за його згодою, крім випадків, передбачених Цивільним кодексом України.

5. Присудження одному з подружжя грошової компенсації можливе за умови попереднього внесення другим із подружжя відповідної грошової суми на депозитний рахунок суду.

Стаття 72. Застосування позовної давності до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. Позовна давність не застосовується до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, якщо шлюб між ними не розірвано.

2. До вимоги про поділ майна, заявленої після розірвання шлюбу, застосовується позовна давність у три роки.

Позовна давність обчислюється від дня, коли один із співвласників дізнався або міг дізнатися про порушення свого права власності.

Стаття 73. Накладення стягнення на майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя

1. За зобов'язаннями одного з подружжя стягнення може бути накладено лише на його особисте майно і на частку у праві спільної сумісної власності подружжя, яка виділена йому в натурі.

2. Стягнення може бути накладено на майно, яке є спільною сумісною власністю подружжя, якщо судом встановлено, що договір був укладений одним із подружжя в інтересах сім'ї і те, що було одержане за договором, використано на її потреби.

3. При відшкодуванні шкоди, завданої злочином одного з подружжя, стягнення може бути накладено на майно, набуте за час шлюбу, якщо рішенням суду встановлено, що це майно було придбане на кошти, здобуті злочинним шляхом.

Стаття 74. Право на майно жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою

1. Якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними.

2. На майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою, поширюються положення глави 8 цього Кодексу.

Глава 9. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПОДРУЖЖЯ ПО УТРИМАННЮ

Стаття 75. Право одного з подружжя на утримання

1. Дружина, чоловік повинні матеріально підтримувати один одного.

2. Право на утримання (аліменти) має той із подружжя, який є непрацездатним, потребує матеріальної допомоги, за умови, що другий із подружжя може надавати матеріальну допомогу.

3. Непрацездатним вважається той із подружжя, який досяг пенсійного віку, встановленого законом, або є інвалідом І, ІІ чи ІІІ групи.

4. Один із подружжя є таким, що потребує матеріальної допомоги, якщо заробітна плата, пенсія, доходи від використання його майна, інші доходи не забезпечують йому прожиткового мінімуму, встановленого законом.

5. Права на утримання не має той із подружжя, хто негідно поводився у шлюбних відносинах, а також той, хто став непрацездатним у зв'язку із вчиненням ним умисного злочину, якщо це встановлено судом.

6. Той із подружжя, хто став непрацездатним у зв'язку з протиправною поведінкою другого з подружжя, має право на утримання незалежно від права на відшкодування шкоди відповідно до Цивільного кодексу України.

Стаття 76. Право на утримання після розірвання шлюбу

1. Розірвання шлюбу не припиняє права особи на утримання, яке виникло у неї за час шлюбу.

2. Після розірвання шлюбу особа має право на утримання, якщо вона стала непрацездатною до розірвання шлюбу або протягом одного року від дня розірвання шлюбу і потребує матеріальної допомоги і якщо її колишній чоловік, колишня дружина може надавати матеріальну допомогу.

Особа має право на утримання і тоді, коли вона стала інвалідом після спливу одного року від дня розірвання шлюбу, якщо її інвалідність була результатом протиправної поведінки щодо неї колишнього чоловіка, колишньої дружини під час шлюбу.

3. Якщо на момент розірвання шлюбу жінці, чоловікові до досягнення встановленого законом

пенсійного віку залишилося не більш як п'five років, вона, він матимуть право на утримання після досягнення цього пенсійного віку, за умови, що у шлюбі вони спільно проживали не менш як десять років.

4. Якщо у зв'язку з вихованням дитини, веденням домашнього господарства, піклуванням про членів сім'ї, хворобою або іншими обставинами, що мають істотне значення, один із подружжя не мав можливості одержати освіту, працювати, зайняти відповідну посаду, він має право на утримання у зв'язку з розірванням шлюбу і тоді, якщо є працездатним, за умови, що потребує матеріальної допомоги і що колишній чоловік, колишня дружина може надавати матеріальну допомогу.

Право на утримання у цьому випадку триває протягом трьох років від дня розірвання шлюбу.

Стаття 77. Способи надання утримання одному з подружжя

1. Утримання одному з подружжя надається другим із подружжя у натуральній або грошовій формі за їхньою згодою.

2. За рішенням суду аліменти присуджуються одному з подружжя, як правило, у грошовій формі.

3. Аліменти сплачуються щомісячно. За взаємною згодою аліменти можуть бути сплачені наперед.

4. Якщо платник аліментів виїжджає на постійне місце проживання у державу, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, аліменти можуть бути сплачені наперед за час, визначений домовленістю подружжя, а у разі спору — за рішенням суду.

Стаття 78. Договір подружжя про надання утримання

1. Подружжя має право укласти договір про надання утримання одному з них, у якому визначити умови, розмір та строки виплати аліментів. Договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується.

2. У разі невиконання одним із подружжя свого обов'язку за договором про надання утримання аліменти можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса.

Стаття 79. Час, протягом якого сплачуються аліменти одному з подружжя

1. Аліменти присуджуються за рішенням суду від дня подання позовної заяви.

2. Якщо позивач вживав заходів щодо одержання аліментів від відповідача, але не міг їх одержати внаслідок ухилення відповідача від їх сплати, суд, залежно від обставин справи, може постановити рішення про стягнення аліментів за минулий час, але не більш як за один рік.

3. Якщо один із подружжя одержує аліменти у зв'язку з інвалідністю, сплата аліментів триває протягом строку інвалідності. У разі подання відповідного документа про продовження строку інвалідності стягнення аліментів продовжується на відповідний строк без додаткового рішення суду про це.

Стаття 80. Визначення розміру аліментів одному з подружжя за рішенням суду

1. Аліменти присуджуються одному з подружжя у частці від заробітку (доходу) другого з подружжя і (або) у твердій грошовій сумі.

2. Розмір аліментів одному з подружжя суд визначає з урахуванням можливості одержання утримання від повнолітніх дочки, сина, батьків та з урахуванням інших обставин, що мають істотне значення.

3. Розмір аліментів, визначений судом, може бути згодом змінений за рішенням суду за позовною заявою платника або одержувача аліментів у разі зміни їхнього матеріального і (або) сімейного стану.

Стаття 81. Види доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів

1. Перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 82. Припинення права одного з подружжя на утримання

1. Право одного з подружжя на утримання, а також право на утримання, яке особа має після розірвання шлюбу, припиняється у разі поновлення його працездатності, а також реєстрації з ним повторного шлюбу.

Право на утримання припиняється від дня настання цих обставин.

2. Якщо після припинення права на утримання виконання рішення суду про стягнення аліментів буде продовжуватися, всі суми, одержані як аліменти, вважаються такими, що одержані без достатньої правової підстави, і підлягають поверненню у повному обсязі, але не більш як за три роки.

3. Право одного з подружжя на аліменти, які були присуджені за рішенням суду, може бути припинене за рішенням суду, якщо буде встановлено, що:

1) одержувач аліментів перестав потребувати матеріальної допомоги;

2) платник аліментів неспроможний надавати матеріальну допомогу.

4. Право одного з подружжя на утримання припиняється у випадках, передбачених статтями 83, 85, 87 і 89 цього Кодексу.

Стаття 83. Позбавлення права на утримання або обмеження його строком

1. Рішенням суду може бути позбавлено одного з подружжя права на утримання або обмежено його строком, якщо:

1) подружжя перебувало в шлюбних відносинах нетривалий час;

2) непрацездатність того з подружжя, хто потребує матеріальної допомоги, виникла в результаті вчинення ним умисного злочину;

3) непрацездатність або тяжка хвороба того з подружжя, хто потребує матеріальної допомоги, була прихована від другого з подружжя при реєстрації шлюбу;

4) одержувач аліментів свідомо поставив себе у становище такого, що потребує матеріальної допомоги.

2. Положення цієї статті поширюються і на осіб, у яких право на аліменти виникло після розірвання шлюбу.

Стаття 84. Право дружини на утримання під час вагітності та у разі проживання з нею дитини

1. Дружина має право на утримання від чоловіка під час вагітності.

2. Дружина, з якою проживає дитина, має право на утримання від чоловіка — батька дитини до досягнення дитиною трьох років.

3. Якщо дитина має вади фізичного або психічного розвитку, дружина, з якою проживає дитина, має право на утримання від чоловіка до досягнення дитиною шести років.

4. Право на утримання вагітна дружина, а також дружина, з якою проживає дитина, має незалежно від того чи вона працює та незалежно від її матеріального становища, за умови, що чоловік може надавати матеріальну допомогу.

5. Аліменти, присуджені дружині під час вагітності, сплачуються після народження дитини без додаткового рішення суду.

6. Право на утримання вагітна дружина, а також дружина, з якою проживає дитина, має і в разі розірвання шлюбу.

Стаття 85. Припинення права дружини на утримання

1. Право дружини на утримання, передбачене статтею 84 цього Кодексу, припиняється в разі припинення вагітності, народження дитини мертвою або якщо дитина передана на виховання іншій особі, а також у разі смерті дитини.

2. Право дружини на утримання припиняється, якщо за рішенням суду виключено відомості про чоловіка як батька з актового запису про народження дитини.

Стаття 86. Право чоловіка на утримання у разі проживання з ним дитини

1. Чоловік, з яким проживає дитина, має право на утримання від дружини — матері дитини до досягнення дитиною трьох років.

2. Якщо дитина має вади фізичного або психічного розвитку, чоловік, з яким проживає дитина, має право на утримання від дружини до досягнення дитиною шести років.

3. Право на утримання чоловік, з яким проживає дитина, має незалежно від того, чи він працює, та незалежно від його матеріального становища, за умови, що дружина може надавати матеріальну допомогу.

4. Право на утримання чоловік, з яким проживає дитина, має і після розірвання шлюбу.

Стаття 87. Припинення права чоловіка на утримання

1. Право чоловіка на утримання, передбачене статтею 86 цього Кодексу, припиняється, якщо дитина передана на виховання іншій особі, а також у разі смерті дитини.

2. Право чоловіка на утримання припиняється, якщо за рішенням суду виключено відомості про дружину як мати з актового запису про народження дитини.

Стаття 88. Право на утримання того з подружжя, з ким проживає дитина-інвалід

1. Якщо один із подружжя, в тому числі і працездатний, проживає з дитиною-інвалідом, яка не може обходитися без постійного стороннього догляду, і опікується нею, він має право на утримання за умови, що другий з подружжя може надавати матеріальну допомогу.

Право на утримання триває протягом всього часу проживання з дитиною-інвалідом та опікування нею і не залежить від матеріального становища того з батьків, з ким вона проживає.

2. Розмір аліментів тому з подружжя, з ким проживає дитина-інвалід, визначається за рішенням суду відповідно до частини першої статті 80 цього Кодексу, без урахування можливості одержання аліментів від своїх батьків, повнолітніх дочки або сина.

Стаття 89. Припинення права на утримання за домовленістю подружжя

1. Подружжя, а також особи, шлюб між якими було розірвано, мають право укласти договір про припинення права на утримання взамін набуття права власності на житловий будинок, квартиру чи інше нерухоме майно або одержання одноразової грошової виплати.

Договір, за яким передається у власність нерухоме майно, має бути нотаріально посвідчений і підлягає державній реєстрації.

2. Якщо особи домовилися про припинення права на утримання у зв'язку з одержанням одноразової грошової виплати, обумовлена грошова сума має бути внесена на депозитний рахунок нотаріальної контори до посвідчення договору.

3. На майно, одержане на підставі договору про припинення права на утримання, не може бути звернене стягнення.

Стаття 90. Взаємна участь дружини, чоловіка у витратах на лікування

1. Дружина, чоловік взаємно зобов'язані брати участь у витратах, пов'язаних із хворобою або каліцтвом другого з подружжя.

Стаття 91. Право на утримання жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою

1. Якщо жінка та чоловік, які не перебувають у шлюбі між собою, тривалий час проживали однією сім'єю, той із них, хто став непрацездатним під час спільного проживання, має право на утримання відповідно до статті 76 цього Кодексу.

2. Жінка та чоловік, які не перебувають у шлюбі між собою, мають право на утримання в разі проживання з нею, ним їхньої дитини, відповідно до частин другої — четвертої статті 84 та статей 86 і 88 цього Кодексу.

3. Право жінки та чоловіка на утримання припиняється з підстав, встановлених пунктами 2 і 4 статті 83, статтями 85, 87 і 89 цього Кодексу.

Глава 10. ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР

Стаття 92. Право на укладення шлюбного договору

1. Шлюбний договір може бути укладено особами, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжям.

2. На укладення шлюбного договору до реєстрації шлюбу, якщо його стороною є неповнолітня особа, потрібна письмова згода її батьків або піклувальника, засвідчена нотаріусом.

Стаття 93. Зміст шлюбного договору

1. Шлюбним договором регулюються майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки.

2. Шлюбним договором можуть бути визначені майнові права та обов'язки подружжя як батьків.

3. Шлюбний договір не може регулювати особисті відносини подружжя, а також особисті відносини між ними та дітьми.

4. Шлюбний договір не може зменшувати обсягу прав дитини, які встановлені цим Кодексом, а також ставити одного з подружжя у надзвичайно невигідне матеріальне становище.

5. За шлюбним договором не може передаватися у власність одному з подружжя нерухоме майно та інше майно, право на яке підлягає державній реєстрації.

Стаття 94. Форма шлюбного договору

1. Шлюбний договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується.

Стаття 95. Початок дії шлюбного договору

1. Якщо шлюбний договір укладено до реєстрації шлюбу, він набирає чинності у день реєстрації шлюбу.

2. Якщо шлюбний договір укладено подружжям, він набирає чинності у день його нотаріального посвідчення.

Стаття 96. Строк дії шлюбного договору

1. У шлюбному договорі може бути встановлено загальний строк його дії, а також строки тривалості окремих прав та обов'язків.

2. У шлюбному договорі може бути встановлена чинність договору або окремих його умов і після припинення шлюбу.

Стаття 97. Визначення у шлюбному договорі правового режиму майна

1. У шлюбному договорі може бути визначене майно, яке дружина, чоловік передає для використання на спільні потреби сім'ї, а також правовий режим майна, подарованого подружжю у зв'язку з реєстрацією шлюбу.

2. Сторони можуть домовитися про непоширення на майно, набуте ними за час шлюбу, положень статті 60 цього Кодексу і вважати його спільною частковою власністю або особистою приватною власністю кожного з них.

3. Сторони можуть домовитися про можливий порядок поділу майна, у тому числі і в разі розірвання шлюбу.

4. У шлюбному договорі сторони можуть передбачити використання належного їм обом або одному з них майна для забезпечення потреб їхніх дітей, а також інших осіб.

5. Сторони можуть включити до шлюбного договору будь-які інші умови щодо правового режиму майна, якщо вони не суперечать моральним засадам суспільства.

Стаття 98. Визначення у шлюбному договорі порядку користування житлом

1. Якщо у зв'язку з укладенням шлюбу один із подружжя вселяється в житлове приміщення, яке належить другому з подружжя, сторони у шлюбному договорі можуть домовитися про порядок користування ним. Подружжя може домовитися про звільнення житлового приміщення тим з подружжя, хто вселився в нього, в разі розірвання шлюбу, з виплатою грошової компенсації або без неї.

2. Сторони можуть домовитися про проживання у житловому приміщенні, яке належить одному з них чи є їхньою спільною власністю, їхніх родичів.

Стаття 99. Визначення у шлюбному договорі права на утримання

1. Сторони можуть домовитися про надання утримання одному з подружжя незалежно від непрацездатності та потреби у матеріальній допомозі на умовах, визначених шлюбним договором.

2. Якщо у шлюбному договорі визначені умови, розмір та строки виплати аліментів, то в разі невиконання одним із подружжя свого обов'язку за договором аліменти можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса.

3. Шлюбним договором може бути встановлена можливість припинення права на утримання одного з подружжя у зв'язку з одержанням ним майнової (грошової) компенсації.

Стаття 100. Зміна умов шлюбного договору

1. Одностороння зміна умов шлюбного договору не допускається.

2. Шлюбний договір може бути змінено подружжям. Угода про зміну шлюбного договору нотаріально посвідчується.

3. На вимогу одного з подружжя шлюбний договір за рішенням суду може бути змінений, якщо цього вимагають його інтереси, інтереси дітей, а також непрацездатних повнолітніх дочки, сина, що мають істотне значення.

Стаття 101. Право на відмову від шлюбного договору

1. Подружжя має право відмовитися від шлюбного договору.

Права та обов'язки, встановлені шлюбним договором, припиняються в день подання до нотаріуса заяви про відмову від нього.

Стаття 102. Розірвання шлюбного договору

1. На вимогу одного з подружжя шлюбний договір може бути розірваний за рішенням суду з підстав, що мають істотне значення, зокрема в разі неможливості його виконання.

Стаття 103. Визнання шлюбного договору недійсним

1. Шлюбний договір на вимогу одного з подружжя або іншої особи, права та інтереси якої цим договором порушені, може бути визнаний недійсним за рішенням суду з підстав, встановлених Цивільним кодексом України.

Глава 11. ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБУ

Стаття 104. Підстави припинення шлюбу

1. Шлюб припиняється внаслідок смерті одного з подружжя або оголошення його померлим.

2. Шлюб припиняється внаслідок його розірвання.

3. Якщо один із подружжя помер до набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу, вважається, що шлюб припинився внаслідок його смерті.

4. Якщо у день набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу один із подружжя помер, вважається, що шлюб припинився внаслідок його розірвання.

Стаття 105. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання

1. Шлюб припиняється внаслідок його розірвання за спільною заявою подружжя або одного з них на підставі постанови державного органу реєстрації актів цивільного стану, відповідно до статей 106 та 107 цього Кодексу.

2. Шлюб припиняється внаслідок його розірвання за спільною заявою подружжя на підставі рішення суду, відповідно до статті 109 цього Кодексу.

3. Шлюб припиняється внаслідок його розірвання за позовом одного з подружжя на підставі рішення суду, відповідно до статті 110 цього Кодексу.

Стаття 106. Розірвання шлюбу державним органом реєстрації актів цивільного стану за заявою подружжя, яке не має дітей

1. Подружжя, яке не має дітей, має право подати до державного органу реєстрації актів цивільного стану заяву про розірвання шлюбу.

2. Державний орган реєстрації актів цивільного стану виносить постанову про розірвання шлюбу після спливу одного місяця від дня подання такої заяви, якщо вона не була відкликана.

3. Шлюб розривається незалежно від наявності між подружжям майнового спору.

Стаття 107. Розірвання шлюбу державним органом реєстрації актів цивільного стану за заявою одного з подружжя

1. Шлюб розривається державним органом реєстрації актів цивільного стану за заявою одного із подружжя, якщо другий із подружжя:

1) визнаний безвісно відсутнім;

2) визнаний недієздатним;

3) засуджений за вчинення злочину до позбавлення волі на строк не менш як три роки.

2. Шлюб розривається незалежно від наявності між подружжям майнового спору.

Стаття 108. Визнання розірвання шлюбу фіктивним

1. За заявою заінтересованої особи розірвання шлюбу, здійснене відповідно до положень статті 106 та пункту 3 частини першої статті 107 цього Кодексу, може бути визнане судом фіктивним, якщо буде встановлено, що жінка та чоловік продовжували проживати однією сім'єю і не мали наміру припинити шлюбні відносини.

На підставі рішення суду актовий запис про розірвання шлюбу та Свідоцтво про розірвання шлюбу анулюються державним органом реєстрації актів цивільного стану.

Стаття 109. Розірвання шлюбу за рішенням суду за спільною заявою подружжя, яке має дітей

1. Подружжя, яке має дітей, має право подати до суду заяву про розірвання шлюбу разом із письмовим договором про те, з ким із них будуть проживати діти, яку участь у забезпеченні умов їхнього життя братиме той з батьків, хто буде проживати окремо, а також про умови здійснення ним права на особисте виховання дітей.

2. Договір між подружжям про розмір аліментів на дитину має бути нотаріально посвідчений. У разі невиконання цього договору аліменти можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса.

3. Суд постановляє рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що заява про розірвання шлюбу відповідає дійсній волі дружини та чоловіка і що після розірвання шлюбу не будуть порушені їхні особисті та майнові права, а також права їхніх дітей.

4. Суд постановляє рішення про розірвання шлюбу після спливу одного місяця від дня подання заяви. До закінчення цього строку дружина і чоловік мають право відкликати заяву про розірвання шлюбу.

Стаття 110. Право на пред'явлення позову про розірвання шлюбу

1. Позов про розірвання шлюбу може бути пред'явлений одним із подружжя.

2. Позов про розірвання шлюбу не може бути пред'явлений протягом вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини, крім випадків, коли один із подружжя вчинив протиправну поведінку, яка містить ознаки злочину, щодо другого з подружжя або дитини.

3. Чоловік, дружина мають право пред'явити позов про розірвання шлюбу протягом вагітності дружини, якщо батьківство зачатої дитини визнане іншою особою.

4. Чоловік, дружина мають право пред'явити позов про розірвання шлюбу до досягнення дитиною одного року, якщо батьківство щодо неї визнане іншою особою або за рішенням суду відомості про чоловіка як батька дитини виключено із актового запису про народження дитини.

5. Опікун має право пред'явити позов про розірвання шлюбу, якщо цього вимагають інтереси того з подружжя, хто визнаний недієздатним.

Стаття 111. Заходи суду щодо примирення подружжя

1. Суд вживає заходів щодо примирення подружжя, якщо це не суперечить моральним засадам суспільства.

Стаття 112. Підстави для розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя

1. Суд з'ясовує фактичні взаємини подружжя, дійсні причини позову про розірвання шлюбу, бере до уваги наявність малолітньої дитини, дитини-інваліда та інші обставини життя подружжя.

2. Суд постановляє рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що подальше спільне життя подружжя і збереження шлюбу суперечило б інтересам одного з них, інтересам їхніх дітей, що мають істотне значення.

Стаття 113. Право на вибір прізвища після розірвання шлюбу

1. Особа, яка змінила своє прізвище у зв'язку з реєстрацією шлюбу, має право після розірвання шлюбу надалі іменуватися цим прізвищем або відновити своє дошлюбне прізвище.

Стаття 114. Момент припинення шлюбу у разі його розірвання

1. У разі розірвання шлюбу державним органом реєстрації актів цивільного стану шлюб припиняється у день винесення ним відповідної постанови.

2. У разі розірвання шлюбу судом шлюб припиняється у день набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу.

Стаття 115. Реєстрація розірвання шлюбу

1. Розірвання шлюбу, здійснене за рішенням суду, має бути зареєстроване в державному органі реєстрації актів цивільного стану, за заявою колишньої дружини або чоловіка.

2. Розірвання шлюбу засвідчується Свідоцтвом про розірвання шлюбу, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Стаття 116. Право на повторний шлюб після розірвання шлюбу

1. Після розірвання шлюбу та одержання Свідоцтва про розірвання шлюбу особа має право на повторний шлюб.

Стаття 117. Право на поновлення шлюбу після його розірвання

1. Жінка та чоловік, шлюб між якими було розірвано, мають право подати до суду заяву про поновлення їхнього шлюбу за умови, що жоден із них не перебував після цього у повторному шлюбі.

2. На підставі рішення суду про поновлення шлюбу та анулювання запису акта про розірвання шлюбу державний орган реєстрації актів цивільного стану видає нове Свідоцтво про шлюб, у якому день реєстрації шлюбу, за вибором подружжя, може бути визначений днем першої його реєстрації або днем набрання чинності рішенням суду про поновлення шлюбу.

Стаття 118. Поновлення шлюбу у разі з'явлення особи, яка була оголошена померлою або визнана безвісно відсутньою

1. Якщо особа, яка була оголошена померлою, з'явилася, і відповідне рішення суду скасоване, її шлюб з іншою особою поновлюється за умови, що ніхто з них не перебуває у повторному шлюбі.

2. Якщо особа, яка була визнана безвісно відсутньою, з'явилася, і відповідне рішення суду скасоване, її шлюб з іншою особою може бути поновлений за їхньою заявою, за умови, що ніхто з них не перебуває у повторному шлюбі.

3. У випадках, передбачених частинами першою та другою цієї статті, державний орган реєстрації актів цивільного стану анулює запис акта про розірвання шлюбу та відповідне свідоцтво, видане на його підставі.

Стаття 119. Встановлення режиму окремого проживання подружжя

1. За заявою подружжя або позовом одного з них суд може постановити рішення про встановлення для подружжя режиму окремого проживання у разі неможливості чи небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно.

2. Режим окремого проживання припиняється у разі поновлення сімейних відносин або за рішенням суду на підставі заяви одного з подружжя.

Стаття 120. Правові наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя

1. Встановлення режиму окремого проживання не припиняє прав та обов'язків подружжя, які встановлені цим Кодексом і які дружина та чоловік мали до встановлення цього режиму, а також прав та обов'язків, які встановлені шлюбним договором.

2. У разі встановлення режиму окремого проживання:

1) майно, набуте в майбутньому дружиною та чоловіком, не вважатиметься набутим у шлюбі;

2) дитина, народжена дружиною після спливу десяти місяців, не вважатиметься такою, що походить від її чоловіка;

3) дружина, чоловік можуть усиновлювати дитину без згоди другого з подружжя.

Розділ III. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ МАТЕРІ, БАТЬКА І ДИТИНИ

Глава 12. ВИЗНАЧЕННЯ ПОХОДЖЕННЯ ДИТИНИ

Стаття 121. Загальні підстави виникнення прав та обов'язків матері, батька і дитини

1. Права та обов'язки матері, батька і дитини ґрунтуються на походженні дитини від них, засвідченому державним органом реєстрації актів цивільного стану в порядку, встановленому статтями 122 та 125 цього Кодексу.

Стаття 122. Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою

1. Дитина, яка зачата і (або) народжена у шлюбі, походить від подружжя.

Походження дитини від подружжя визначається на підставі Свідоцтва про шлюб та документа закладу охорони здоров'я про народження дружиною дитини.

2. Дитина, яка народжена до спливу десяти місяців після припинення шлюбу або визнання його недійсним, походить від подружжя, крім випадку, передбаченого статтею 124 цього Кодексу.

3. Дружина і чоловік мають право подати до державного органу реєстрації актів цивільного стану спільну заяву про невизнання чоловіка батьком дитини.

У цьому разі походження дитини визначається відповідно до частини першої статті 135 цього Кодексу.

Стаття 123. Визначення походження дитини від батька, матері при штучному заплідненні та імплантації зародка

1. У разі штучного запліднення дружини, проведеного за письмовою згодою її чоловіка, він записується батьком дитини, яка народжена його дружиною.

2. У разі імплантації в організм іншої жінки зародка, зачатого подружжям, батьками дитини є подружжя.

3. Якщо зародок, зачатий чоловіком, який перебуває у шлюбі, та іншою жінкою, імплантовано в організм його дружини, дитина вважається такою, що походить від подружжя.

Стаття 124. Визначення походження дитини від батька у разі реєстрації повторного шлюбу з її матір'ю

1. Якщо дитина народилася до спливу десяти місяців від дня припинення шлюбу або визнання шлюбу недійсним, але після реєстрації повторного шлюбу її матері з іншою особою, вважається, що батьком дитини є чоловік її матері у повторному шлюбі.

Батьківство попереднього чоловіка може бути визначене на підставі його спільної заяви з чоловіком у повторному шлюбі або за рішенням суду.

Стаття 125. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою

1. Якщо мати та батько дитини не перебувають у шлюбі між собою, походження дитини від матері визначається на підставі документа закладу охорони здоров'я про народження нею дитини.

2. Якщо мати та батько дитини не перебувають у шлюбі між собою, походження дитини від батька визначається:

1) за заявою матері та батька дитини;

2) за заявою чоловіка, який вважає себе батьком дитини;

3) за рішенням суду.

Стаття 126. Визначення походження дитини від батька за заявою жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою

1. Походження дитини від батька визначається за заявою жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою. Така заява може бути подана як до, так і після народження дитини до державного органу реєстрації актів цивільного стану.

2. Якщо заява про визнання себе батьком дитини подана неповнолітнім, державний орган реєстрації актів цивільного стану повідомляє батьків, опікуна, піклувальника неповнолітнього про запис його батьком дитини.

3. Якщо заява про визнання батьківства не може бути подана особисто, вона може бути подана через представника або надіслана поштою, за умови її нотаріального засвідчення.

Стаття 127. Визначення походження дитини за заявою чоловіка, який вважає себе батьком дитини

1. Чоловік, який не перебуває у шлюбі з матір'ю дитини, може подати до державного органу реєстрації актів цивільного стану заяву про визнання себе батьком дитини, мати якої померла або оголошена померлою, визнана недієздатною, безвісно відсутньою, позбавлена батьківських прав, або якщо мати дитини не проживає з нею не менш як шість місяців і не проявляє про неї материнської турботи та піклування.

Умовою прийняття такої заяви є запис про батька дитини у Книзі реєстрації народжень відповідно до частини першої статті 135 цього Кодексу.

Стаття 128. Визнання батьківства за рішенням суду

1. За відсутності заяв, право на подання яких встановлено статтями 126 і 127 цього Кодексу, батьківство щодо дитини може бути визнане за рішенням суду.

2. Підставою для визнання батьківства є будь-які відомості, що засвідчують походження дитини від певної особи, зібрані відповідно до Цивільного процесуального кодексу України.

3. Позов про визнання батьківства може бути пред'явлений матір'ю, опікуном, піклувальником дитини, особою, яка утримує та виховує дитину, а також самою дитиною, яка досягла повноліття.

Позов про визнання батьківства може бути пред'явлений особою, яка вважає себе батьком дитини.

4. Позов про визнання батьківства приймається судом, якщо запис про батька дитини у Книзі реєстрації народжень вчинено відповідно до частини першої статті 135 цього Кодексу.

Стаття 129. Спір про батьківство між чоловіком матері дитини та особою, яка вважає себе батьком дитини

1. Особа, яка вважає себе батьком дитини, народженої жінкою, яка в момент зачаття або народження дитини перебувала у шлюбі з іншим чоловіком, має право пред'явити до її чоловіка, якщо він записаний батьком дитини, позов про визнання свого батьківства.

2. До вимоги про визнання батьківства застосовується позовна давність в один рік, яка починається від дня, коли особа дізналася або могла дізнатися про своє батьківство.

Стаття 130. Встановлення факту батьківства за рішенням суду

1. У разі смерті чоловіка, який не перебував у шлюбі з матір'ю дитини, факт його батьківства може бути встановлений за рішенням суду.

Заява про встановлення факту батьківства приймається судом, якщо запис про батька дитини у Книзі реєстрації народжень вчинено відповідно до частини першої статті 135 цього Кодексу.

2. Заява про встановлення факту батьківства може бути подана особами, зазначеними у частині третій статті 128 цього Кодексу.

Стаття 131. Визнання материнства за рішенням суду

1. Особа, яка вважає себе матір'ю дитини, може подати до суду заяву про визнання свого материнства, якщо запис про матір дитини вчинено відповідно до частини другої статті 135 цього Кодексу.

Стаття 132. Встановлення факту материнства за рішенням суду

1. У разі смерті жінки, яка вважала себе матір'ю дитини, факт її материнства може бути встановлений за рішенням суду.

Заява про встановлення факту материнства приймається судом, якщо запис про матір дитини у Книзі реєстрації народжень вчинено відповідно до частини другої статті 135 цього Кодексу.

2. Заява про встановлення факту материнства може бути подана батьком, опікуном, піклувальником дитини, особою, яка утримує та виховує дитину, а також самою дитиною, яка досягла повноліття.

Стаття 133. Запис подружжя батьками дитини

1. Якщо дитина народилася у подружжя, дружина записується матір'ю, а чоловік — батьком дитини.

Стаття 134. Реєстрація визнання батьківства, материнства

1. На підставі заяви осіб, зазначених у статтях 126 і 127 цього Кодексу, або рішення суду орган державної реєстрації актів цивільного стану вносить відповідні зміни до Книги реєстрації народжень та видає нове Свідоцтво про народження.

Стаття 135. Запис про батьків дитини, якщо батьківство, материнство не встановлене

1. При народженні дитини у матері, яка не перебуває у шлюбі, у випадках, коли немає спільної заяви батьків, заяви батька або рішення суду, запис про батька дитини у Книзі реєстрації народжень провадиться за прізвищем матері, а ім'я та по батькові батька дитини записуються за її вказівкою.

У разі смерті матері, а також за неможливості встановити місце її проживання запис про матір та батька дитини провадиться відповідно до цієї статті, за заявою родичів, інших осіб або уповноваженого представника закладу охорони здоров'я, в якому народилася дитина.

2. Якщо батьки дитини невідомі, запис про них у Книзі реєстрації народжень провадиться за рішенням органу опіки та піклування.

Стаття 136. Оспорювання батьківства особою, яка записана батьком дитини

1. Особа, яка записана батьком дитини відповідно до статей 122, 124, 126 і 127 цього Кодексу, має право оспорити своє батьківство, пред'явивши позов про виключення запису про нього як батька з актового запису про народження дитини.

2. У разі доведення відсутності кровного споріднення між особою, яка записана батьком, та дитиною суд постановляє рішення про виключення відомостей про особу як батька дитини з актового запису про її народження.

3. Оспорювання батьківства можливе лише після народження дитини і до досягнення нею повноліття.

4. Оспорювання батьківства неможливе у разі смерті дитини.

5. Не має права оспорювати батьківство особа, записана батьком дитини, якщо в момент реєстрації себе батьком дитини вона знала, що не є батьком, а також особа, яка дала згоду на штучне запліднення своєї дружини.

6. До вимоги чоловіка про виключення запису про нього як батька з актового запису про народження дитини позовна давність не застосовується.

Стаття 137. Оспорювання батьківства після смерті особи, яка записана батьком дитини

1. Якщо той, хто записаний батьком дитини, помер до народження дитини, оспорити його батьківство мають право його спадкоємці, за умови подання ним за життя до нотаріуса заяви про невизнання свого батьківства.

2. Якщо той, хто записаний батьком дитини, помер після пред'явлення ним позову про виключення свого імені як батька з актового запису про народження дитини, позовну заяву можуть підтримати в суді його спадкоємці.

3. Якщо через поважні причини особа не знала про те, що записана батьком дитини, і померла, оспорити батьківство можуть її спадкоємці: дружина, батьки та діти.

4. До вимоги про виключення запису про особу як батька дитини з актового запису про народження дитини позовна давність не застосовується.

Стаття 138. Право матері дитини на оспорювання батьківства свого чоловіка

1. Жінка, яка народила дитину у шлюбі, має право оспорити батьківство свого чоловіка.

2. Вимога матері про виключення запису про її чоловіка як батька дитини з актового запису про народження дитини може бути задоволена лише у разі подання іншою особою заяви про своє батьківство.

3. До вимоги матері про внесення змін до актового запису про народження дитини встановлюється позовна давність в один рік, яка починається від дня реєстрації народження дитини.

Стаття 139. Спір про материнство

1. Жінка, яка записана матір'ю дитини, може оспорити своє материнство.

2. Жінка, яка вважає себе матір'ю дитини, має право пред'явити позов до жінки, яка записана матір'ю дитини, про визнання свого материнства. Оспорювання материнства не допускається у випадках, передбачених частинами другою та третьою статті 123 цього Кодексу.

3. До вимоги про визнання материнства встановлюється позовна давність в один рік, яка починається від дня, коли особа дізналася або могла дізнатися, що є матір'ю дитини.

Стаття 140. Оспорювання батьківства, материнства особи, яка сплачує аліменти за рішенням суду

1. Стягнення з особи, яка записана батьком, матір'ю, аліментів на дитину не є перешкодою для звернення до суду з позовом про виключення відомостей про неї як батька, матері дитини з актового запису про її народження.

Глава 13. ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ БАТЬКІВ ТА ДІТЕЙ

Стаття 141. Рівність прав та обов'язків батьків щодо дитини

1. Мати, батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою.

2. Розірвання шлюбу між батьками, проживання їх окремо від дитини не впливає на обсяг їхніх прав і не звільняє від обов'язків щодо дитини.

Стаття 142. Рівність прав та обов'язків дітей щодо батьків

1. Діти мають рівні права та обов'язки щодо батьків, незалежно від того, чи перебували їхні батьки у шлюбі між собою.

Стаття 143. Обов'язок батьків забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я

1. Мати, батько дитини, які перебувають у шлюбі, зобов'язані забрати дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я.

2. Мати, яка не перебуває у шлюбі, зобов'язана забрати дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я.

3. Дитина може бути залишена батьками у пологовому будинку або в іншому закладі охорони здоров'я, якщо вона має істотні вади фізичного і (або) психічного розвитку, а також за наявності інших обставин, що мають істотне значення.

4. Якщо батьки не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я, забрати дитину мають право її баба, дід, інші родичі з дозволу органу опіки та піклування.

Стаття 144. Обов'язок батьків зареєструвати народження дитини в державному органі реєстрації актів цивільного стану

1. Батьки зобов'язані невідкладно, але не пізніше одного місяця від дня народження дитини, зареєструвати народження дитини в державному органі реєстрації актів цивільного стану.

Невиконання цього обов'язку є підставою для покладення на них відповідальності, встановленої законом.

2. У разі смерті батьків або неможливості для них з інших причин зареєструвати народження дитини реєстрація провадиться за заявою родичів, інших осіб, уповноваженого представника закладу охорони здоров'я, в якому народилася дитина або в якому на цей час вона перебуває.

3. Реєстрація народження дитини провадиться державним органом реєстрації актів цивільного стану з одночасним визначенням її походження та присвоєнням прізвища, імені та по батькові.

4. Реєстрація народження дитини засвідчується Свідоцтвом про народження, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Стаття 145. Визначення прізвища дитини

1. Прізвище дитини визначається за прізвищем батьків.

Якщо мати, батько мають різні прізвища, прізвище дитини визначається за їхньою згодою.

2. Батьки, які мають різні прізвища, можуть присвоїти дитині подвійне прізвище, утворене шляхом з'єднання їхніх прізвищ.

3. Спір між батьками щодо прізвища дитини може вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

Стаття 146. Визначення імені дитини

1. Ім'я дитини визначається за згодою батьків.

Ім'я дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі відсутності добровільного визнання батьківства визначається матір'ю дитини.

2. Дитині може бути дано не більше двох імен, якщо інше не випливає із звичаю національної меншини, до якої належать мати і (або) батько.

3. Спір між батьками щодо імені дитини може вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

Стаття 147. Визначення по батькові дитини

1. По батькові дитини визначається за іменем батька.

2. По батькові дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, за умови, що батьківство щодо дитини не визнано, визначається за іменем особи, яку мати дитини назвала її батьком.

Стаття 148. Зміна прізвища дитини її батьками

1. У разі зміни прізвища обома батьками змінюється прізвище дитини, яка не досягла семи років.

2. У разі зміни прізвища обома батьками прізвище дитини, яка досягла семи років, змінюється за її згодою.

3. У разі зміни прізвища одного з батьків прізвище дитини може бути змінене за згодою обох батьків та за згодою дитини, яка досягла семи років.

4. У разі заперечення одним із батьків щодо зміни прізвища дитини спір між ними щодо такої зміни може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. При вирішенні спору беруться до уваги виконання батьками своїх обов'язків щодо дитини, а також інші обставини, які засвідчують відповідність зміни прізвища інтересам дитини.

Стаття 149. Зміна по батькові дитини

1. У разі, якщо батько змінив своє ім'я, по батькові дитини, яка досягла чотирнадцяти років, змінюється за її згодою.

Стаття 150. Обов'язки батьків щодо виховання та розвитку дитини

1. Батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини.

2. Батьки зобов'язані піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток.

3. Батьки зобов'язані забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя.

4. Батьки зобов'язані поважати дитину.

5. Передача дитини на виховання іншим особам не звільняє батьків від обов'язку батьківського піклування щодо неї.

6. Забороняються будь-які види експлуатації батьками своєї дитини.

7. Забороняються фізичні покарання дитини батьками, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини.

Стаття 151. Права батьків щодо виховання дитини

1. Батьки мають переважне право перед іншими особами на особисте виховання дитини.

2. Батьки мають право залучати до виховання дитини інших осіб, передавати її на виховання фізичним та юридичним особам.

3. Батьки мають право обирати форми та методи виховання, крім тих, які суперечать закону, моральним засадам суспільства.

Стаття 152. Забезпечення права дитини на належне батьківське виховання

1. Право дитини на належне батьківське виховання забезпечується системою державного контролю, що встановлена законом.

2. Дитина має право противитися неналежному виконанню батьками своїх обов'язків щодо неї.

3. Дитина має право звернутися за захистом своїх прав та інтересів до органу опіки та піклування, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій.

4. Дитина має право звернутися за захистом своїх прав та інтересів безпосередньо до суду, якщо вона досягла чотирнадцяти років.

Стаття 153. Права батьків та дитини на спілкування

1. Мати, батько та дитина мають право на безперешкодне спілкування, зокрема якщо хтось із них перебуває у надзвичайній ситуації (лікарні, місці затримання та позбавлення волі тощо).

Стаття 154. Права батьків по захисту дитини

1. Батьки мають право на самозахист своєї дитини, повнолітніх дочки та сина.

2. Батьки мають право звертатися до суду, органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій за захистом прав та інтересів дитини, а також непрацездатних сина, дочки як їх законні представники без спеціальних на те повноважень.

3. Батьки мають право звернутися за захистом прав та інтересів дітей і тоді, коли відповідно до закону вони самі мають право звернутися за таким захистом.

Стаття 155. Здійснення батьківських прав та виконання батьківських обов'язків

1. Здійснення батьками своїх прав та виконання обов'язків мають ґрунтуватися на повазі до прав дитини та її людської гідності.

2. Батьківські права не можуть здійснюватися всупереч інтересам дитини.

3. Відмова батьків від дитини є неправозгідною, суперечить моральним засадам суспільства.

4. Ухилення батьків від виконання батьківських обов'язків є підставою для покладення на них відповідальності, встановленої законом.

Стаття 156. Права та обов'язки неповнолітніх батьків

1. Неповнолітні батьки мають такі ж права та обов'язки щодо дитини, як і повнолітні батьки, і можуть їх здійснювати самостійно.

2. Неповнолітні батьки, які досягли чотирнадцяти років, мають право на звернення до суду за захистом прав та інтересів своєї дитини.

3. Неповнолітні батьки у суді мають право на безоплатну правову допомогу.

Стаття 157. Вирішення батьками питань щодо виховання дитини

1. Питання виховання дитини вирішується батьками спільно.

2. Той із батьків, хто проживає окремо від дитини, зобов'язаний брати участь у її вихованні і має право на особисте спілкування з нею.

3. Той із батьків, з ким проживає дитина, не має права перешкоджати тому з батьків, хто проживає окремо, спілкуватися з дитиною та брати участь у її вихованні, якщо таке спілкування не перешкоджає нормальному розвиткові дитини.

4. Батьки мають право укласти договір щодо здійснення батьківських прав та виконання обов'язків тим з них, хто проживає окремо від дитини.

Той з батьків, хто проживає з дитиною, у разі його ухилення від виконання договору зобов'язаний відшкодувати матеріальну та моральну шкоду, завдану другому з батьків.

Стаття 158. Вирішення органом опіки та піклування спору щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї

1. За заявою матері, батька дитини орган опіки та піклування визначає способи участі у вихованні дитини та спілкуванні з нею того з батьків, хто проживає окремо від неї.

Рішення про це орган опіки та піклування постановляє на підставі вивчення умов життя батьків, їхнього ставлення до дитини, інших обставин, що мають істотне значення.

2. Рішення органу опіки та піклування є обов'язковим до виконання. Особа, яка ухиляється від виконання рішення органу опіки та піклування, зобов'язана відшкодувати матеріальну та моральну шкоду, завдану тому з батьків, хто проживає окремо від дитини.

Стаття 159. Вирішення судом спору щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї

1. Якщо той із батьків, з ким проживає дитина, чинить перешкоди тому з батьків, хто проживає окремо, у спілкуванні з дитиною та у її вихованні, зокрема якщо він ухиляється від виконання рішення органу опіки та піклування, другий із батьків має право звернутися до суду з позовом про усунення цих перешкод.

2. Суд визначає способи участі одного з батьків у вихованні дитини (періодичні чи систематичні побачення, можливість спільного відпочинку, відвідування дитиною місця його проживання тощо), місце та час їхнього спілкування, з урахуванням віку, стану здоров'я дитини, поведінки батьків, а також інших обставин, що мають істотне значення.

В окремих випадках, якщо це викликано інтересами дитини, суд може обумовити побачення з дитиною присутністю іншої особи.

3. За заявою заінтересованої сторони суд може зупинити виконання рішення органу опіки та піклування до вирішення спору.

4. У разі ухилення від виконання рішення суду особою, з якою проживає дитина, суд за заявою того з батьків, хто проживає окремо, може передати дитину для проживання з ним.

5. Особа, яка ухиляється від виконання рішення суду, зобов'язана відшкодувати матеріальну та моральну шкоду, завдану тому з батьків, хто проживає окремо від дитини.

Стаття 160. Право батьків на визначення місця проживання дитини

1. Місце проживання дитини, яка не досягла десяти років, визначається за згодою батьків.

2. Місце проживання дитини, яка досягла десяти років, визначається за спільною згодою батьків та самої дитини.

3. Якщо батьки проживають окремо, місце проживання дитини, яка досягла чотирнадцяти років, визначається нею самою.

Стаття 161. Спір між матір'ю та батьком щодо місця проживання малолітньої дитини

1. Якщо мати та батько, які проживають окремо, не дійшли згоди щодо того, з ким із них буде проживати малолітня дитина, спір між ними може вирішуватися судом.

При вирішенні спору щодо місця проживання дитини суд бере до уваги ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов'язків, особисту прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її здоров'я та інші обставини, що мають істотне значення.

2. Суд не може передати дитину для проживання з тим із батьків, хто не має самостійного доходу, зловживає спиртними напоями або наркотичними засобами, може своєю аморальною поведінкою зашкодити розвиткові дитини.

3. Якщо суд визнав, що жоден із батьків не може створити дитині належних умов для виховання та розвитку, на вимогу баби, діда або інших родичів, залучених до участі у справі, дитина може бути передана комусь із них.

Якщо дитина не може бути передана жодній із цих осіб, суд на вимогу органу опіки та піклування може постановити рішення про відібрання дитини від особи, з якою вона проживає, і передання її для опікування органові опіки та піклування.

Стаття 162. Правові наслідки протиправної поведінки одного з батьків або іншої особи при визначенні місця проживання малолітньої дитини

1. Якщо один з батьків або інша особа самочинно, без згоди другого з батьків чи інших осіб, з якими на підставі закону або рішення суду проживала малолітня дитина, змінить її місце проживання, у тому числі способом її викрадення, суд за позовом заінтересованої особи має право негайно постановити рішення про відібрання дитини і повернення її тому, з ким вона проживала.

Дитина не може бути повернута лише тоді, коли залишення її за попереднім місцем проживання створюватиме реальну небезпеку для її життя та здоров'я.

2. Особа, яка самочинно змінила місце проживання малолітньої дитини, зобов'язана відшкодувати матеріальну та моральну шкоду, завдану тому, з ким вона проживала.

Стаття 163. Право батьків на відібрання малолітньої дитини від інших осіб

1. Батьки мають переважне право перед іншими особами на те, щоб малолітня дитина проживала з ними.

2. Батьки мають право вимагати відібрання малолітньої дитини від будь-якої особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду.

3. Суд може відмовити у відібранні малолітньої дитини і переданні її батькам або одному з них, якщо буде встановлено, що це суперечить її інтересам.

Стаття 164. Підстави позбавлення батьківських прав

1. Мати, батько можуть бути позбавлені судом батьківських прав, якщо вона, він:

1) не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я без поважної причини і протягом шести місяців не виявляли щодо неї батьківського піклування;

2) ухиляються від виконання своїх обов'язків по вихованню дитини;

3) жорстоко поводяться з дитиною;

4) є хронічними алкоголіками або наркоманами;

5) вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини, примушують її до жебракування та бродяжництва;

6) засуджені за вчинення умисного злочину щодо дитини.

2. Мати, батько можуть бути позбавлені батьківських прав з підстав, встановлених пунктами 2, 4 і 5 частини першої цієї статті, лише у разі досягнення ними повноліття.

3. Мати, батько можуть бути позбавлені батьківських прав щодо усіх своїх дітей або когось із них.

4. Якщо суд при розгляді справи про позбавлення батьківських прав виявить у діях батьків або одного з них ознаки злочину, він порушує кримінальну справу.

Стаття 165. Особи, які мають право звернутися з позовом до суду про позбавлення батьківських прав

1. Право на звернення до суду з позовом про позбавлення батьківських прав мають один з батьків, опікун, піклувальник, особа, в сім'ї якої проживає дитина, заклад охорони здоров'я або навчальний заклад, в якому вона перебуває, орган опіки та піклування, прокурор, а також сама дитина, яка досягла чотирнадцяти років.

Стаття 166. Правові наслідки позбавлення батьківських прав

1. Особа, позбавлена батьківських прав:

1) втрачає особисті немайнові права щодо дитини та звільняється від обов'язків щодо її виховання;

2) перестає бути законним представником дитини;

3) втрачає права на пільги та державну допомогу, що надаються сім'ям з дітьми;

4) не може бути усиновлювачем, опікуном та піклувальником;

5) не може одержати в майбутньому тих майнових прав, пов'язаних із батьківством, які вона могла б мати у разі своєї непрацездатності (право на утримання від дитини, право на пенсію та відшкодування шкоди у разі втрати годувальника, право на спадкування);

6) втрачає інші права, засновані на спорідненості з дитиною.

2. Особа, позбавлена батьківських прав, не звільняється від обов'язку щодо утримання дитини.

Одночасно з позбавленням батьківських прав суд може на вимогу позивача або за власною ініціативою вирішити питання про стягнення аліментів на дитину.

Стаття 167. Влаштування дитини, батьки якої позбавлені батьківських прав

1. Якщо дитина проживала з тим із батьків, хто позбавлений батьківських прав, суд вирішує питання про можливість їхнього подальшого проживання в одному житловому приміщенні.

2. Суд може постановити рішення про виселення того з батьків, хто позбавлений батьківських прав, з житлового приміщення, у якому він проживає з дитиною, якщо буде встановлено, що він має інше житло, у яке може поселитися, або постановити рішення про примусовий поділ житла чи його примусовий обмін.

3. Дитина за бажанням другого з батьків може бути передана йому.

4. Якщо дитина не може бути передана другому з батьків, переважне право перед іншими особами на передання їм дитини мають, за їхньою заявою, баба та дід дитини, повнолітні брати та сестри, інші родичі.

5. Якщо дитина не може бути передана бабі, дідові або іншим родичам, мачусі, вітчиму, вона передається на опікування органові опіки та піклування.

6. Дитина, яка була передана родичам, мачусі, вітчиму, органові опіки та піклування, зберігає право на проживання у житловому приміщенні, в якому вона проживала, і може у будь-який час повернутися до нього.

7. Порядок відібрання і передання дитини встановлюється законом.

Стаття 168. Побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав

1. Мати, батько, позбавлені батьківських прав, мають право на звернення до суду із заявою про надання їм права на побачення з дитиною.

Суд може дозволити разові, періодичні побачення з дитиною, якщо це не завдасть шкоди її життю, здоров'ю та моральному вихованню, за умови присутності іншої особи.

Стаття 169. Поновлення батьківських прав

1. Мати, батько, позбавлені батьківських прав, мають право на звернення до суду з позовом про поновлення батьківських прав.

2. Поновлення батьківських прав неможливе, якщо дитина була усиновлена і усиновлення не скасоване або не визнане недійсним судом.

3. Поновлення батьківських прав неможливе, якщо на час розгляду справи судом дитина досягла повноліття.

4. Суд перевіряє, наскільки змінилася поведінка особи, позбавленої батьківських прав, та обставини, що були підставою для позбавлення батьківських прав, і постановляє рішення відповідно до інтересів дитини.

5. При вирішенні справи про поновлення батьківських прав одного з батьків суд бере до уваги думку другого з батьків, інших осіб, з ким проживає дитина.

6. У разі відмови в позові про поновлення батьківських прав повторне звернення із позовом про поновлення батьківських прав можливе лише після спливу одного року з часу набрання чинності рішенням суду про таку відмову.

Стаття 170. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав

1. Суд може постановити рішення про відібрання дитини від батьків або одного з них, не позбавляючи їх батьківських прав, у випадках, передбачених пунктами 2—5 частини першої статті 164 цього Кодексу, а також в інших випадках, якщо залишення дитини у них є небезпечним для її життя, здоров'я і морального виховання.

У цьому разі дитина передається другому з батьків, бабі, дідові, іншим родичам — за їх бажанням або органові опіки та піклування.

2. У виняткових випадках, при безпосередній загрозі для життя або здоров'я дитини, орган опіки та піклування або прокурор мають право постановити рішення про негайне відібрання дитини від батьків.

У цьому разі орган опіки та піклування зобов'язаний негайно повідомити прокурора та у семиденний строк після постановлення рішення звернутися до суду з позовом про позбавлення батьків чи одного з них батьківських прав або про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їх батьківських прав.

З таким позовом до суду має право звернутися прокурор.

3. Якщо відпадуть причини, які перешкоджали належному вихованню дитини її батьками, суд за заявою батьків може постановити рішення про повернення їм дитини.

4. При задоволенні позову про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їх батьківських прав суд вирішує питання про стягнення з них аліментів на дитину.

5. Положення частин першої—третьої цієї статті застосовуються до відібрання дитини від інших осіб, з якими вона проживає.

Стаття 171. Врахування думки дитини при вирішенні питань, що стосуються її життя

1. Дитина має право на те, щоб бути вислуханою батьками, іншими членами сім'ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також питань сім'ї.

2. Дитина, яка може висловити свою думку, має бути вислухана при вирішенні між батьками, іншими особами спору щодо її виховання, місця проживання, у тому числі при вирішенні спору про позбавлення батьківських прав, поновлення батьківських прав, а також спору щодо управління її майном.

3. Суд має право постановити рішення всупереч думці дитини, якщо цього вимагають її інтереси.

Стаття 172. Обов'язок дитини, повнолітніх дочки та сина піклуватися про батьків

1. Дитина, повнолітні дочка, син зобов'язані піклуватися про батьків, проявляти про них турботу та надавати їм допомогу.

2. Повнолітні дочка, син мають право звернутися за захистом прав та інтересів непрацездатних, немічних батьків як їх законні представники, без спеціальних на те повноважень.

3. Якщо повнолітні дочка, син не піклуються про своїх непрацездатних, немічних батьків, з них можуть бути за рішенням суду стягнуті кошти на покриття витрат, пов'язаних із наданням такого піклування.

Глава 14. ПРАВА БАТЬКІВ І ДІТЕЙ НА МАЙНО

Стаття 173. Роздільність майна батьків і дітей

1. Батьки і діти, зокрема ті, які спільно проживають, можуть бути самостійними власниками майна.

2. При вирішенні спору між батьками та малолітніми, неповнолітніми дітьми, які спільно проживають, щодо належності їм майна вважається, що воно є власністю батьків.

Стаття 174. Право власності дитини на майно, призначене для її розвитку, навчання та виховання

1. Майно, придбане батьками або одним із них для забезпечення розвитку, навчання та виховання дитини (одяг, інші речі особистого вжитку, іграшки, книги, музичні інструменти, спортивне обладнання тощо), є власністю дитини.

Стаття 175. Право спільної сумісної власності батьків і дітей

1. Майно, набуте батьками і дітьми за рахунок їхньої спільної праці чи спільних коштів, належить їм на праві спільної сумісної власності.

Стаття 176. Права батьків та дітей щодо користування майном

1. Батьки зобов'язані передати у користування дитини майно, яке має забезпечити її виховання та розвиток.

2. Права батьків та дітей на користування житлом, яке є власністю когось із них, встановлюються законом.

Стаття 177. Управління майном дитини

1. Якщо у малолітньої дитини є майно, батьки управляють ним без спеціального на те повноваження. Батьки зобов'язані вислухати думку дитини щодо способів управління її майном.

2. При вчиненні одним із батьків правочинів щодо майна малолітньої дитини вважається, що він діє за згодою другого з батьків. Другий з батьків має право звернутися до суду з вимогою про визнання правочину недійсним як укладеного без його згоди, якщо цей правочин виходить за межі дрібного побутового.

3. Батьки вирішують питання про управління майном дитини спільно. Спори, які виникають між батьками щодо управління майном дитини, можуть вирішуватися органом опіки та піклування або судом.

4. Після припинення управління батьки зобов'язані повернути дитині майно, яким вони управляли, а також доходи від нього.

5. Неналежне виконання батьками своїх обов'язків щодо управління майном дитини є підставою для покладення на них обов'язку відшкодувати завдану їй матеріальну шкоду.

Стаття 178. Використання доходу від майна дитини

1. Дохід, одержаний від використання майна малолітньої дитини, батьки мають право використовувати на виховання та утримання інших дітей та на невідкладні потреби сім'ї.

2. Неповнолітня дитина розпоряджається доходом від свого майна відповідно до Цивільного кодексу України.

Стаття 179. Право власності на аліменти, одержані на дитину

1. Аліменти, одержані на дитину, є власністю того з батьків, на ім'я кого вони виплачуються, і мають використовуватися за цільовим призначенням.

Неповнолітня дитина має право брати участь у розпорядженні аліментами, які одержані для її утримання.

2. У разі смерті того з батьків, з ким проживала дитина, аліменти є власністю дитини.

Опікун розпоряджається аліментами, які одержані для утримання малолітньої дитини.

Неповнолітня дитина має право на самостійне одержання аліментів та розпоряджання ними відповідно до Цивільного кодексу України.

Глава 15. ОБОВ'ЯЗОК МАТЕРІ, БАТЬКА УТРИМУВАТИ ДИТИНУ ТА ЙОГО ВИКОНАННЯ

Стаття 180. Обов'язок батьків утримувати дитину

1. Батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття.

Стаття 181. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину

1. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину визначаються за домовленістю між ними.

2. За домовленістю між батьками дитини той із них, хто проживає окремо від дитини, може брати участь у її утриманні в грошовій і (або) натуральній формі.

3. За рішенням суду кошти на утримання дитини (аліменти) присуджуються у частці від доходу її матері, батька і (або) у твердій грошовій сумі.

4. У разі виїзду одного з батьків за кордон на постійне проживання у державу, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, аліменти стягуються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

5. Якщо місце проживання батьків невідоме, або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину, дитині призначається тимчасова державна допомога. Порядок призначення цієї тимчасової державної допомоги визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 182. Обставини, які враховуються судом при визначенні розміру аліментів

1. При визначенні розміру аліментів суд враховує:

1) стан здоров'я та матеріальне становище дитини;

2) стан здоров'я та матеріальне становище платника аліментів;

3) наявність у платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочки, сина;

4) інші обставини, що мають істотне значення.

2. Розмір аліментів на одну дитину за жодних обставин не може бути меншим за неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 183. Визначення розміру аліментів у частці від заробітку (доходу) матері, батька дитини

1. Частка заробітку (доходу) матері, батька, яка буде стягуватися як аліменти на дитину, визначається судом.

2. Якщо стягуються аліменти на двох і більше дітей, суд визначає єдину частку від заробітку (доходу) матері, батька на їх утримання, яка буде стягуватися до досягнення найстаршою дитиною повноліття.

3. Якщо після досягнення повноліття найстаршою дитиною ніхто з батьків не звернувся до суду з позовом про визначення розміру аліментів на інших дітей, аліменти стягуються за вирахуванням тієї рівної частки, що припадала на дитину, яка досягла повноліття.

Стаття 184. Визначення розміру аліментів у твердій грошовій сумі

1. Якщо платник аліментів має нерегулярний, мінливий дохід, частину доходу одержує в натурі, а також за наявності інших обставин, що мають істотне значення, суд за заявою платника або одержувача може визначити розмір аліментів у твердій грошовій сумі.

2. Розмір аліментів, визначений судом у твердій грошовій сумі, підлягає індексації відповідно до закону.

Стаття 185. Участь батьків у додаткових витратах на дитину

1. Той з батьків, з кого присуджено стягнення аліментів на дитину, а також той з батьків, до кого вимога про стягнення аліментів не була подана, зобов'язані брати участь у додаткових витратах на дитину, що викликані особливими обставинами (розвитком здібностей дитини, її хворобою, каліцтвом тощо).

2. Розмір участі одного з батьків у додаткових витратах на дитину в разі спору визначається за рішенням суду, з урахуванням обставин, що мають істотне значення.

Додаткові витрати на дитину можуть фінансуватися наперед або покриватися після їх фактичного понесення разово, періодично або постійно.

Стаття 186. Контроль органу опіки та піклування за цільовим витрачанням аліментів

1. За заявою платника аліментів або за власною ініціативою орган опіки та піклування перевіряє цільове витрачання аліментів.

2. У разі нецільового витрачання аліментів платник має право звернутися до суду з позовом про зменшення розміру аліментів або про внесення частини аліментів на особистий рахунок дитини у відділенні Державного ощадного банку України.

Стаття 187. Відрахування аліментів на дитину за ініціативою платника

1. Один із батьків може подати заяву за місцем роботи, місцем виплати пенсії, стипендії про відрахування аліментів на дитину з його заробітної плати, пенсії, стипендії у розмірі та на строк, які визначені у цій заяві.

Така заява може бути ним відкликана.

2. На підставі заяви одного з батьків аліменти відраховуються не пізніше триденного строку від дня, встановленого для виплати заробітної плати, пенсії, стипендії.

3. На підставі заяви одного з батьків аліменти можуть бути відраховані і тоді, коли загальна сума, яка підлягає відрахуванню на підставі заяви та виконавчих документів, перевищує половину заробітної плати, пенсії, стипендії, а також якщо з нього вже стягуються аліменти на іншу дитину.

Стаття 188. Звільнення батьків від обов'язку утримувати дитину

1. Батьки можуть бути звільнені від обов'язку утримувати дитину, якщо дохід дитини набагато перевищує дохід кожного з них і забезпечує повністю її потреби.

Стаття 189. Договір між батьками про сплату аліментів на дитину

1. Батьки мають право укласти договір про сплату аліментів на дитину, у якому визначити розмір та строки виплати. Умови договору не можуть порушувати права дитини, які встановлені цим Кодексом.

Договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується.

2. У разі невиконання одним із батьків свого обов'язку за договором аліменти з нього можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса.

Стаття 190. Припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з набуттям права власності на нерухоме майно

1. Той із батьків, з ким проживає дитина, і той із батьків, хто проживає окремо від неї, з дозволу органу опіки та піклування можуть укласти договір про припинення права на аліменти для дитини у зв'язку з передачею права власності на нерухоме майно (житловий будинок, квартиру, земельну ділянку тощо).

Такий договір нотаріально посвідчується і підлягає державній реєстрації.

Якщо дитина досягла чотирнадцяти років, вона бере участь в укладенні цього договору.

2. Набувачем права власності на нерухоме майно є сама дитина або дитина і той із батьків, з ким вона проживає, на праві спільної часткової власності на це майно.

У разі укладення такого договору той із батьків, з ким проживає дитина, зобов'язується самостійно утримувати її.

3. Укладення договору не звільняє того з батьків, хто проживає окремо, від обов'язку брати участь у додаткових витратах на дитину.

4. На майно, одержане за договором відповідно до частини першої цієї статті, не може бути звернене стягнення.

5. Майно, одержане дитиною за цим договором, може бути відчужене до досягнення нею повноліття лише з дозволу органу опіки та піклування.

6. Договір, укладений відповідно до частини першої цієї статті, визнається судом недійсним за вимогою відчужувача нерухомого майна у разі виключення його імені як батька з актового запису про народження дитини.

У разі визнання договору недійсним у відчужувача відновлюється право власності на нерухоме майно.

7. За позовом відчужувача нерухомого майна договір, укладений відповідно до частини першої цієї статті, може бути розірваний у разі невиконання тим із батьків, з ким проживає дитина, обов'язку по її утриманню.

Стаття 191. Час, з якого присуджуються аліменти на дитину

1. Аліменти на дитину присуджуються за рішенням суду від дня пред'явлення позову.

2. Аліменти за минулий час можуть бути присуджені, якщо позивач подасть суду докази того, що він вживав заходів щодо одержання аліментів з відповідача, але не міг їх одержати у зв'язку з ухиленням останнього від їх сплати. У цьому разі суд може присудити аліменти за минулий час, але не більш як за три роки.

Стаття 192. Зміна розміру аліментів

1. Розмір аліментів, визначений за рішенням суду або домовленістю між батьками, може бути згодом зменшено або збільшено за рішенням суду за позовом платника або одержувача аліментів у разі зміни матеріального або сімейного стану, погіршення або поліпшення здоров'я когось із них.

2. Розмір аліментів може бути зменшено, якщо дитина перебуває на утриманні держави, територіальної громади або юридичної особи.

Стаття 193. Стягнення аліментів та інших коштів на дитину, яка перебуває у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому закладі

1. Влаштування дитини до закладу охорони здоров'я, навчального або іншого закладу не припиняє стягнення аліментів на користь того з батьків, з ким до цього проживала дитина, якщо вони витрачаються за цільовим призначенням.

2. Якщо батьки не беруть участі в утриманні дитини, влаштованої до державного або комунального закладу охорони здоров'я, навчального або іншого закладу, аліменти на дитину можуть бути стягнуті з них на загальних підставах.

3. За рішенням суду аліменти можуть перераховуватися на особистий рахунок дитини у відділенні Державного ощадного банку України.

4. На особистий рахунок дитини перераховуються також державні пенсії, інші види допомоги та відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника.

Стаття 194. Стягнення аліментів за минулий час та заборгованості за аліментами

1. Аліменти можуть бути стягнуті за виконавчим листом за минулий час, але не більш як за

три роки, що передували пред'явленню виконавчого листа до виконання.

2. Якщо за виконавчим листом, пред'явленим до виконання, аліменти не стягувалися у зв'язку з розшуком платника аліментів або у зв'язку з його перебуванням за кордоном, вони мають бути сплачені за весь минулий час.

3. Заборгованість за аліментами, які стягуються відповідно до статті 187 цього Кодексу, погашається за заявою платника шляхом відрахувань з його заробітної плати, пенсії, стипендії за місцем їх одержання або стягується за рішенням суду.

4. Заборгованість за аліментами стягується незалежно від досягнення дитиною повноліття, а у випадку, передбаченому статтею 199 цього Кодексу, — до досягнення нею двадцяти трьох років.

5. Положення частин першої — третьої цієї статті, а також статей 195 —197 цього Кодексу застосовуються і до стягнення аліментів іншим особам, які визначені цим Кодексом.

Стаття 195. Визначення заборгованості за аліментами, присудженими у частці від заробітку (доходу)

1. Заборгованість за аліментами, присудженими у частці від заробітку (доходу), визначається виходячи з фактичного заробітку (доходу), який платник аліментів одержував за час, протягом якого не провадилося їх стягнення.

2. Якщо платник аліментів не працював на час виникнення заборгованості, але працює на час визначення її розміру, заборгованість визначається із заробітку (доходу), який він одержує.

3. Якщо платник аліментів не працював на час виникнення заборгованості і не працює на час визначення її розміру, вона обчислюється виходячи із середньої заробітної плати працівника відповідної кваліфікації або некваліфікованого працівника для даної місцевості.

4. Розмір заборгованості за аліментами обчислюється державним виконавцем, а у разі спору — судом.

Стаття 196. Відповідальність за прострочення сплати аліментів

1. При виникненні заборгованості з вини особи, яка зобов'язана сплачувати аліменти за рішенням суду, одержувач аліментів має право на стягнення неустойки (пені) у розмірі одного відсотка від суми несплачених аліментів за кожен день прострочення.

2. Розмір неустойки може бути зменшений судом з урахуванням матеріального та сімейного стану платника аліментів.

3. Неустойка не сплачується, якщо платник аліментів є неповнолітнім.

Стаття 197. Встановлення строку сплати заборгованості.

Звільнення від сплати заборгованості за аліментами

1. З урахуванням матеріального та сімейного стану платника аліментів суд може відстрочити або розстрочити сплату заборгованості за аліментами.

2. За позовом платника аліментів суд може повністю або частково звільнити його від сплати заборгованості за аліментами, якщо вона виникла у зв'язку з його тяжкою хворобою або іншою обставиною, що має істотне значення.

3. Суд може звільнити платника аліментів від сплати заборгованості, якщо буде встановлено, що вона виникла внаслідок непред'явлення без поважної причини виконавчого листа до виконання особою, на користь якої присуджено аліменти.

Глава 16. ОБОВ'ЯЗОК БАТЬКІВ УТРИМУВАТИ ПОВНОЛІТНІХ ДОЧКУ, СИНА ТА ЙОГО ВИКОНАННЯ

Стаття 198. Підстави виникнення обов'язку батьків утримувати повнолітніх дочку, сина

1. Батьки зобов'язані утримувати своїх повнолітніх непрацездатних дочку, сина, які потребують матеріальної допомоги, якщо вони можуть таку матеріальну допомогу надавати.

Стаття 199. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дочку, сина, які продовжують навчання

1. Якщо повнолітні дочка, син продовжують навчання і у зв'язку з цим потребують матеріальної допомоги, батьки зобов'язані утримувати їх до досягнення двадцяти трьох років за умови, що вони можуть надавати матеріальну допомогу.

2. Право на утримання припиняється у разі припинення навчання.

3. Право на звернення до суду з позовом про стягнення аліментів має той з батьків, з ким проживає дочка, син, а також самі дочка, син, які продовжують навчання.

Стаття 200. Розмір аліментів на повнолітніх дочку, сина

1. Суд визначає розмір аліментів на повнолітніх дочку, сина у твердій грошовій сумі і (або) у частці від заробітку (доходу) платника аліментів з урахуванням обставин, зазначених у статті 182 цього Кодексу.

2. При визначенні розміру аліментів з одного з батьків суд бере до уваги можливість надання утримання другим з батьків, своїми дружиною, чоловіком та повнолітніми дочкою, сином.

Стаття 201. Застосування норм цього Кодексу до відносин щодо обов'язку батьків утримувати повнолітніх дочку, сина

1. До відносин між батьками і дочкою, сином щодо надання їм утримання застосовуються норми статей 187, 189—192 і 194—197 цього Кодексу.

Глава 17. ОБОВ'ЯЗОК ПОВНОЛІТНІХ ДОЧКИ, СИНА УТРИМУВАТИ БАТЬКІВ ТА ЙОГО ВИКОНАННЯ

Стаття 202. Підстави виникнення обов'язку повнолітніх дочки, сина утримувати батьків

1. Повнолітні дочка, син зобов'язані утримувати батьків, які є непрацездатними і потребують матеріальної допомоги.

2. Якщо мати, батько були позбавлені батьківських прав і ці права не були поновлені, обов'язок утримувати матір, батька у дочки, сина, щодо яких вони були позбавлені батьківських прав, не виникає.

Стаття 203. Обов'язок дочки, сина брати участь у додаткових витратах на батьків

1. Дочка, син крім сплати аліментів зобов'язані брати участь у додаткових витратах на батьків, викликаних тяжкою хворобою, інвалідністю або немічністю.

Стаття 204. Звільнення дочки, сина від обов'язку утримувати матір, батька

1. Дочка, син можуть бути звільнені судом від обов'язку утримувати матір, батька та обов'язку брати участь у додаткових витратах, якщо буде встановлено, що мати, батько ухилялися від виконання своїх батьківських обов'язків.

У виняткових випадках суд може присудити з дочки, сина аліменти на строк не більш як три роки.

Стаття 205. Визначення розміру аліментів на батьків

1. Суд визначає розмір аліментів на батьків у твердій грошовій сумі і (або) у частці від заробітку (доходу) з урахуванням матеріального та сімейного стану сторін.

2. При визначенні розміру аліментів та додаткових витрат суд бере до уваги можливість одержання утримання від інших дітей, до яких не пред'явлено позову про стягнення аліментів, дружини, чоловіка та своїх батьків.

Стаття 206. Стягнення з дитини витрат на догляд та лікування батьків

1. У виняткових випадках, якщо мати, батько є тяжко хворими, інвалідами, а дитина (стаття 6 цього Кодексу) має достатній дохід (заробіток), суд може постановити рішення про стягнення з неї одноразово або протягом певного строку коштів на покриття витрат, пов'язаних з лікуванням та доглядом за ними.

Розділ IV. ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Глава 18. УСИНОВЛЕННЯ

Стаття 207. Поняття усиновлення

1. Усиновленням є прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду, крім випадку, передбаченого статтею 282 цього Кодексу.

2. Усиновлення дитини провадиться у її найвищих інтересах для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя.

Стаття 208. Особа, яка може бути усиновленою

1. Усиновленою може бути дитина (стаття 6 цього Кодексу).

2. У виняткових випадках суд може постановити рішення про усиновлення повнолітньої особи, яка не має матері, батька або була позбавлена їхнього піклування.

У цьому разі суд бере до уваги сімейний стан усиновлювача, зокрема відсутність у нього своїх дітей, та інші обставини, що мають істотне значення.

Стаття 209. Усиновлення дитини, яку не забрали з пологового будинку або яка була знайдена

1. Дитина, покинута в пологовому будинку, іншому закладі охорони здоров'я або яку відмовилися забрати з них батьки, інші родичі, може бути усиновлена після досягнення нею двомісячного віку.

2. Дитина, яку було підкинуто чи знайдено, може бути усиновлена після спливу двох місяців з часу її знайдення.

Стаття 210. Усиновлення братів та сестер

1. Якщо на обліку для можливого усиновлення перебувають рідні брати та сестри, вони не можуть бути роз'єднані при їх усиновленні.

За наявності обставин, що мають істотне значення, суд за згодою органу опіки та піклування може постановити рішення про усиновлення когось із них або усиновлення їх різними особами.

2. Якщо усиновлення для дитини не є таємним, брат та сестра мають право знати про нове місце її проживання.

Стаття 211. Особи, які можуть бути усиновлювачами

1. Усиновлювачем дитини може бути повнолітня дієздатна особа.

2. Усиновлювачем може бути особа, що старша за дитину, яку вона бажає усиновити, не менш як на п'ятнадцять років.

У разі усиновлення повнолітньої особи різниця у віці не може бути меншою, ніж вісімнадцять років.

3. Усиновлювачами можуть бути подружжя, а також особи, зазначені у частинах п'ятій та шостій цієї статті.

Усиновлювачами не можуть бути особи однієї статі.

4. Особи, які не перебувають у шлюбі між собою, не можуть усиновити одну і ту ж дитину.

Якщо такі особи проживають однією сім'єю, суд може постановити рішення про усиновлення ними дитини.

5. Якщо дитина має лише матір, вона не може бути усиновлена чоловіком, з яким її мати не перебуває у шлюбі.

Якщо дитина має лише батька, вона не може бути усиновлена жінкою, з якою він не перебуває у шлюбі.

Якщо такі особи проживають однією сім'єю, суд може постановити рішення про усиновлення ними дитини.

6. Якщо дитина має лише матір або лише батька, які у зв'язку з усиновленням втрачають правовий зв'язок з нею, усиновлювачем дитини може бути один чоловік або одна жінка.

7. Кількість дітей, яку може усиновити один усиновлювач, не обмежується.

Стаття 212. Особи, які не можуть бути усиновлювачами

1. Не можуть бути усиновлювачами особи, які:

1) обмежені у дієздатності;

2) визнані недієздатними;

3) позбавлені батьківських прав, якщо ці права не були поновлені;

4) були усиновлювачами іншої дитини, але усиновлення було скасовано або визнано недійсним з їхньої вини;

5) перебувають на обліку або на лікуванні у психоневрологічному чи наркологічному диспансері;

6) зловживають спиртними напоями або наркотичними засобами;

7) не мають постійного місця проживання та постійного заробітку (доходу);

8) страждають на хвороби, перелік яких затверджений Міністерством охорони здоров'я України.

2. Крім осіб, зазначених у частині першій цієї статті, не можуть бути усиновлювачами інші особи, інтереси яких суперечать інтересам дитини.

Стаття 213. Особи, які мають переважне перед іншими право на усиновлення дитини

1. За наявності кількох осіб, які виявили бажання усиновити одну і ту ж дитину, переважне право на її усиновлення має громадянин України:

1) в сім'ї якого виховується дитина;

2) який є чоловіком матері, дружиною батька дитини, яка усиновлюється;

3) який усиновлює кількох дітей, які є братами, сестрами;

4) який є родичем дитини.

2. Крім осіб, зазначених у частині першій цієї статті, переважне право на усиновлення дитини має подружжя.

Стаття 214. Облік дітей, які залишилися без батьківського піклування і можуть бути усиновлені

1. Керівники закладів, у яких перебувають діти, які можуть бути усиновлені, а також службові особи органів опіки та піклування, які мають відомості про дітей, позбавлених батьківського піклування, зобов'язані протягом семи днів подати інформацію про них до відповідних відділів та управлінь районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих комітетів міських, районних у містах рад.

2. Районні, районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі комітети міських, районних у містах рад, якщо не виявилося осіб, які бажали б усиновити дитину або взяти її під опіку чи піклування, протягом одного місяця від дня надходження відомостей про них зобов'язані подати відповідну інформацію до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

3. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, якщо не виявилося осіб, які бажали б усиновити дитину або взяти її під опіку чи піклування, протягом одного місяця від дня надходження інформації про дітей, які можуть бути усиновлені, передають її для централізованого обліку до Центру з усиновлення дітей при спеціально уповноваженому центральному органові виконавчої влади в галузі освіти (далі — Центр з усиновлення дітей).

4. За невиконання вимог, встановлених у частинах першій—третій цієї статті, подання недостовірних відомостей, а також за дії, пов'язані з приховуванням дитини від усиновлення, керівники закладів, у яких перебувають діти, інші службові особи несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 215. Облік осіб, які бажають усиновити дитину

1. Облік осіб, які бажають усиновити дитину, ведеться відділами та управліннями районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих комітетів міських, районних у містах рад, на які покладається безпосереднє ведення справ щодо опіки та піклування, Міністерством освіти Автономної Республіки Крим, відповідними управліннями освіти обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а також Центром з усиновлення дітей у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Облік іноземців та осіб без громадянства, які бажають усиновити дітей, ведеться виключно Центром з усиновлення дітей.

Стаття 216. Заборона посередницької, комерційної діяльності щодо усиновлення дітей

1. Посередницька, комерційна діяльність щодо усиновлення дітей, передання їх під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян України, іноземців або осіб без громадянства забороняється.

Стаття 217. Згода батьків на усиновлення дитини

1. Усиновлення дитини здійснюється за вільною згодою її батьків.

2. Згода батьків на усиновлення дитини має бути безумовною. Угода про надання усиновлювачем плати за згоду на усиновлення дитини батькам, опікунам чи іншим особам, з якими вона проживає, є нікчемною.

3. Згода батьків на усиновлення може бути дана ними лише після досягнення дитиною двомісячного віку.

4. Якщо мати чи батько дитини є неповнолітніми, крім їхньої згоди на усиновлення потрібна згода їхніх батьків.

5. Письмова згода батьків на усиновлення засвідчується нотаріусом.

6. Мати, батько дитини мають право відкликати свою згоду на усиновлення до набрання чинності рішенням суду про усиновлення.

Стаття 218. Згода дитини на усиновлення

1. Для усиновлення дитини потрібна її згода.

Згода дитини на її усиновлення дається у формі, яка відповідає її вікові.

2. Дитина має бути проінформована про правові наслідки усиновлення.

3. Усиновлення провадиться без згоди дитини, якщо вона у зв'язку з віком або станом здоров'я не усвідомлює факту усиновлення.

4. Згода дитини на усиновлення не потрібна, якщо вона проживає в сім'ї усиновлювачів і вважає їх своїми батьками.

Стаття 219. Усиновлення дитини без згоди батьків

1. Усиновлення дитини провадиться без згоди батьків, якщо вони:

1) невідомі;

2) визнані безвісно відсутніми;

3) визнані недієздатними;

4) позбавлені батьківських прав щодо дитини, яка усиновлюється.

2. Усиновлення дитини може бути проведено без згоди повнолітніх батьків, якщо судом буде встановлено, що вони, не проживаючи з дитиною понад шість місяців без поважних причин, не проявляють щодо неї батьківської турботи та піклування, не виховують та не утримують її.

Стаття 220. Згода другого з подружжя на усиновлення дитини

1. На усиновлення дитини одним із подружжя потрібна письмова згода другого з подружжя, засвідчена нотаріально.

2. Усиновлення дитини може бути проведене без згоди другого з подружжя, якщо він визнаний безвісно відсутнім, недієздатним, а також за наявності інших обставин, що мають істотне значення.

3. Усиновлення дитини провадиться без згоди другого з подружжя у випадку, передбаченому статтею 120 цього Кодексу.

Стаття 221. Згода опікуна, піклувальника на усиновлення дитини

1. На усиновлення дитини, над якою встановлено опіку або піклування, а також на усиновлення дитини, над батьками якої встановлено опіку або піклування, потрібна письмова згода опікуна або піклувальника, незалежно від згоди батьків.

2. Якщо опікун або піклувальник не дав згоди на усиновлення дитини, така згода може бути дана органом опіки та піклування.

3. Усиновлення може бути проведене без згоди опікуна, піклувальника або органу опіки та піклування, якщо суд встановить, що усиновлення дитини відповідає її інтересам.

Стаття 222. Згода закладу охорони здоров'я або навчального закладу на усиновлення дитини

1. На усиновлення дитини, яка не має батьків і перебуває у закладі охорони здоров'я або навчальному закладі, потрібна письмова згода цього закладу.

Усиновлення може бути проведене без згоди цього закладу, якщо суд встановить, що усиновлення дитини відповідає її інтересам.

Стаття 223. Заява про усиновлення дитини

1. Особа, яка бажає усиновити дитину, подає до суду заяву про усиновлення. Подання такої заяви через представника не допускається.

2. Заява про усиновлення може бути відкликана до набрання чинності рішенням суду про усиновлення.

Стаття 224. Рішення суду про усиновлення

1. Суд, постановляючи рішення про усиновлення дитини, враховує обставини, що мають істотне значення, зокрема:

1) стан здоров'я та матеріальне становище особи, яка бажає усиновити дитину, її сімейний стан та умови проживання, ставлення до виховання дитини;

2) мотиви, на підставі яких особа бажає усиновити дитину;

3) мотиви того, чому другий із подружжя не бажає бути усиновлювачем, якщо лише один із подружжя подав заяву про усиновлення;

4) взаємовідповідність особи, яка бажає усиновити дитину, та дитини, а також те, як довго ця особа опікується вже дитиною;

5) особу дитини та стан її здоров'я;

6) ставлення дитини до особи, яка бажає її усиновити.

2. При дотриманні всіх умов, встановлених цим Кодексом, здатності особи, яка бажає усиновити дитину, забезпечити стабільні та гармонійні умови для життя дитини суд постановляє рішення, яким оголошує цю особу усиновлювачем дитини.

3. Суд не може відмовити особі в усиновленні на тій підставі, що вона вже має або може народити дитину.

4. Суд, постановляючи рішення про усиновлення повнолітньої особи, враховує мотиви, на підставі яких особи бажають усиновлення, можливість їхнього спільного проживання, їхній сімейний стан та стан здоров'я, а також інші обставини, що мають істотне значення.

Стаття 225. Момент здійснення усиновлення

1. Усиновлення вважається здійсненим у день набрання чинності рішенням суду про усиновлення.

2. За бажанням усиновлювача державний орган реєстрації актів цивільного стану видає на підставі рішення суду Свідоцтво про усиновлення, зразок якого затверджує Кабінет Міністрів України.

Стаття 226. Право на таємницю усиновлення

1. Особа має право на таємницю перебування на обліку тих, хто бажає усиновити дитину, пошуку дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення та її розгляду, рішення суду про усиновлення.

2. Дитина, яка усиновлена, має право на таємницю, в тому числі і від неї самої, факту її усиновлення.

3. Особа, яка була усиновлена, має право після досягнення нею чотирнадцяти років на одержання інформації щодо свого усиновлення.

Стаття 227. Право на приховання факту усиновлення від дитини, яка усиновлена

1. Усиновлювач має право приховувати факт усиновлення від дитини, яка ним усиновлена, і вимагати нерозголошення цієї інформації особами, яким стало відомо про неї як до, так і після досягнення дитиною повноліття.

2. Усиновлювач має право приховувати від дитини факт її усиновлення, якщо розкриття таємниці усиновлення може завдати шкоди її інтересам.

3. Якщо усиновлюється дитина, яка не досягла семи років, службові особи при виявленні її згоди на усиновлення зобов'язані вживати заходів щодо забезпечення таємниці усиновлення від самої дитини.

Стаття 228. Забезпечення таємниці усиновлення

1. Особи, яким у зв'язку з виконанням службових обов'язків доступна інформація щодо усиновлення (перебування осіб, які бажають усиновити дитину, на обліку, пошук ними дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення, розгляд справи про усиновлення, здійснення нагляду за дотриманням прав усиновленої дитини тощо), зобов'язані не розголошувати її, зокрема і тоді, коли усиновлення для самої дитини не є таємним.

2. Відомості про усиновлення видаються судом лише за згодою усиновлювача, крім випадків, коли такі відомості потрібні правоохоронним органам, суду у зв'язку з цивільною чи кримінальною справою, яка є у їх провадженні.

3. Таємниця усиновлення забезпечується також відповідно до статей 229 — 231 цього Кодексу.

4. Особи, які розголосили таємницю усиновлення, несуть відповідальність, встановлену законом.

Стаття 229. Право усиновлювача бути записаним матір'ю, батьком дитини

1. Особа, яка подала заяву про усиновлення, може виявити бажання бути записаною у Книзі реєстрації народжень матір'ю, батьком дитини або повнолітньої особи.

2. Якщо усиновлюється дитина, яка досягла семи років, то для запису усиновлювача матір'ю, батьком потрібна згода дитини, крім випадку, передбаченого частиною четвертою статті 218 цього Кодексу.

3. Суд задовольняє таку заяву усиновлювача у рішенні про усиновлення, якщо це відповідає інтересам дитини.

Стаття 230. Право усиновлювача на зміну відомостей про місце народження та дату народження дитини

1. Особа, яка подала заяву про усиновлення, може виявити бажання змінити відомості про місце народження та дату народження дитини.

2. Дата народження дитини може бути змінена не більш як на шість місяців.

3. У рішенні про усиновлення суд змінює відомості про місце народження та дату народження дитини, якщо це відповідає її інтересам.

Стаття 231. Зміна прізвища, імені та по батькові особи, яка усиновлена

1. Якщо усиновлювачами є одночасно жінка та чоловік і якщо вони записуються батьками дитини, відповідно змінюються прізвище та по батькові дитини.

За заявою усиновлювачів може бути змінено ім'я дитини. Для такої зміни потрібна згода дитини. Така згода не вимагається, якщо дитина живе в сім'ї усиновлювачів і звикла до нового імені.

2. Якщо усиновлювач записується батьком дитини, відповідно змінюється по батькові дитини.

3. Якщо усиновлюється повнолітня особа, її прізвище, ім'я та по батькові можуть бути змінені у зв'язку з усиновленням за заявою усиновлювача та усиновленої особи.

4. Про зміни, передбачені у цій статті, суд зазначає у рішенні про усиновлення.

Стаття 232. Правові наслідки усиновлення

1. З моменту здійснення усиновлення припиняються особисті та майнові права і обов'язки між батьками та особою, яка усиновлена, а та-

кож між нею та іншими її родичами за походженням.

При усиновленні дитини однією особою ці права та обов'язки можуть бути збережені за бажанням матері, якщо усиновлювачем є чоловік, або за бажанням батька, якщо усиновлювачем є жінка.

2. Якщо після смерті одного з батьків дитини або визнання його недієздатним другий з батьків дитини вступив у повторний шлюб і його дружина, чоловік у повторному шлюбі бажають усиновити дитину, баба, дід дитини з боку того з батьків, хто помер або визнаний недієздатним, рідні брати та сестри дитини мають право подати до суду заяву про збереження між ними та дитиною, яку усиновлюють, правового зв'язку.

Суд розглядає таку заяву одночасно із заявою про усиновлення і задовольняє її, якщо це відповідає інтересам дитини.

3. З моменту усиновлення виникають взаємні особисті немайнові та майнові права і обов'язки між особою, яка усиновлена (а в майбутньому — між її дітьми, внуками), та усиновлювачем і його родичами за походженням.

4. Усиновлення надає усиновлювачеві права і накладає на нього обов'язки щодо дитини, яку він усиновив, у такому ж обсязі, який мають батьки щодо дитини.

5. Усиновлення надає особі, яку усиновлено, права і накладає на неї обов'язки щодо усиновлювача у такому ж обсязі, який має дитина щодо своїх батьків.

Стаття 233. Внесення змін до актового запису про народження дитини, яка усиновлена

1. На підставі рішення суду про усиновлення в актовий запис про народження дитини або повнолітньої особи державний орган реєстрації актів цивільного стану вносить відповідні зміни і видає нове Свідоцтво про народження з урахуванням цих змін.

Свідоцтво про народження, що було видане раніше, анулюється.

Стаття 234. Збереження прав дитини, які вона мала до усиновлення

1. Дитина, яка усиновлена, зберігає права на пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника, які вона мала до усиновлення.

Стаття 235. Нагляд за дотриманням прав дитини, яка усиновлена

1. Орган опіки та піклування здійснює нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновлені і проживають в Україні.

2. Нагляд за дотриманням прав дитини, яка усиновлена, здійснюється до досягнення нею повноліття.

Стаття 236. Недійсність усиновлення

1. Усиновлення визнається недійсним за рішенням суду, якщо воно було проведене без згоди дитини та батьків, якщо така згода була необхідною.

2. Усиновлення визнається недійсним за рішенням суду, якщо усиновлювач не бажав настання прав та обов'язків, які виникають у результаті усиновлення (фіктивне усиновлення).

3. Усиновлення може бути визнане недійсним за рішенням суду, якщо воно було проведене на підставі підроблених документів.

4. Усиновлення може бути визнане недійсним за рішенням суду у разі відсутності згоди на усиновлення осіб, зазначених у статтях 220—222 цього Кодексу.

5. Якщо одним із подружжя усиновлена дитина другого з подружжя, усиновлення може бути визнане недійсним за рішенням суду, якщо буде встановлено, що на момент усиновлення другий із подружжя не мав наміру продовжувати з ним шлюбні відносини.

Стаття 237. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним

1. Усиновлення, визнане недійсним, анулюється з моменту його здійснення.

2. У разі визнання усиновлення недійсним припиняються права та обов'язки, які виникли раніше і встановлені законом для усиновлювача, його родичів та усиновленої дитини.

3. У разі визнання усиновлення недійсним відновлюються права та обов'язки між дитиною, її батьками та іншими родичами за походженням.

4. У разі визнання усиновлення недійсним дитина, яка не досягла чотирнадцяти років, за бажанням батьків або інших родичів передається їм, а якщо це неможливо, — вона передається на опікування органові опіки та піклування.

5. У разі визнання усиновлення недійсним відновлюються прізвище, ім'я та по батькові дитини, які вона мала до усиновлення.

За бажанням дитини вона має право надалі іменуватися прізвищем, ім'ям та по батькові, які вона одержала у зв'язку з усиновленням.

6. Суд може постановити рішення про стягнення аліментів на дитину з особи, яка була її усиновлювачем, на строк не більш як два роки, якщо дитина не має батьків або батьки не мають змоги її утримувати, за умови, що усиновлювач може надавати матеріальну допомогу.

Стаття 238. Скасування усиновлення

1. Усиновлення може бути скасоване за рішенням суду, якщо:

1) воно суперечить інтересам дитини, не забезпечує їй сімейного виховання;

2) дитина страждає недоумством, на психічну чи іншу тяжку невиліковну хворобу, про що усиновлювач не знав і не міг знати на час усиновлення;

3) між усиновлювачем і дитиною склалися, незалежно від волі усиновлювача, стосунки, які роблять неможливими їхнє спільне проживання і виконання усиновлювачем своїх батьківських обов'язків.

2. Скасування усиновлення не допускається після досягнення дитиною повноліття.

Усиновлення може бути скасоване після досягнення дитиною повноліття, якщо протиправна поведінка усиновленого, усиновлювача загрожує життю, здоров'ю усиновлювача, усиновленого або інших членів сім'ї.

3. Усиновлення повнолітньої особи може бути скасовано судом за взаємною згодою усиновлювача, і усиновленого або на вимогу одного з них, якщо сімейні відносини між ними не склалися.

4. Усиновлення скасовується від дня набрання чинності рішенням суду.

Стаття 239. Правові наслідки скасування усиновлення

1. У разі скасування усиновлення припиняються на майбутнє права та обов'язки, що виникли у зв'язку з усиновленням між дитиною та усиновлювачем і його родичами.

2. У разі скасування усиновлення відновлюються права та обов'язки між дитиною та її батьками, іншими родичами за походженням.

3. У разі скасування усиновлення дитина передається за бажанням батьків або інших родичів їм, а якщо це неможливо, — вона передається на опікування органові опіки та піклування.

4. У разі скасування усиновлення з підстави, зазначеної у пункті 1 частини першої статті 238 цього Кодексу, якщо дитина не передається батькам, за нею зберігається право на проживання у житловому приміщенні, в якому вона проживала після усиновлення.

5. У разі скасування усиновлення дитина має право на збереження прізвища, імені та по батькові, які вона одержала у зв'язку з усиновленням. За бажанням дитини їй присвоюється прізвище, ім'я, по батькові, які вона мала до усиновлення.

6. У разі скасування усиновлення з підстави, зазначеної у пункті 1 частини першої статті 238 цього Кодексу, якщо дитина не передається батькам, суд може постановити рішення про стягнення аліментів на дитину з особи, яка була її усиновлювачем, за умови, що останній може надавати матеріальну допомогу.

Стаття 240. Особи, які мають право на звернення до суду з позовом про скасування усиновлення або визнання усиновлення недійсним

1. Право на звернення до суду з позовом про скасування усиновлення чи визнання його недійсним мають батьки, усиновлювач, опікун, піклувальник, орган опіки та піклування, прокурор, а також усиновлена дитина, яка досягла чотирнадцяти років.

Стаття 241. Порядок поновлення актового запису про народження у разі визнання усиновлення недійсним або скасування усиновлення

1. Після набрання чинності рішенням суду про визнання усиновлення недійсним або скасування усиновлення суд у місячний строк зобов'язаний надіслати копію рішення до державного органу реєстрації актів цивільного стану за місцем реєстрації народження дитини.

2. Державний орган реєстрації актів цивільного стану на підставі рішення суду про скасування усиновлення або визнання його недійсним вносить відповідні зміни до актового запису про народження дитини.

Стаття 242. Позбавлення усиновлювача батьківських прав

1. Якщо усиновлювач був записаний матір'ю, батьком усиновленої ним дитини, він може бути позбавлений батьківських прав за наявності підстав, встановлених у статті 164 цього Кодексу.

2. У разі позбавлення усиновлювача батьківських прав настають наслідки, встановлені статтею 166 цього Кодексу. У разі смерті усиновлювача, позбавленого батьківських прав, дитина одержує право на спадкування на загальних підставах.

3. Батьківські права усиновлювача можуть бути поновлені відповідно до положень статті 169 цього Кодексу.

Глава 19. ОПІКА ТА ПІКЛУВАННЯ НАД ДІТЬМИ

Стаття 243. Діти, над якими встановлюється опіка, піклування

1. Опіка, піклування встановлюється над дітьми, які залишилися без батьківського піклування.

2. Опіка встановлюється над дитиною, яка не досягла чотирнадцяти років, а піклування — над дитиною у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

3. Опіка, піклування над дитиною встановлюється органом опіки та піклування, а також судом у випадках, передбачених Цивільним кодексом України.

Стаття 244. Особа, яка може бути опікуном, піклувальником дитини

1. Опікуном, піклувальником дитини може бути за її згодою повнолітня дієздатна особа.

2. При призначенні дитині опікуна або піклувальника органом опіки та піклування враховуються особисті якості особи, її здатність до виховання дитини, ставлення до неї, а також бажання самої дитини.

3. Не може бути опікуном, піклувальником дитини особа, яка зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, особа, позбавлена батьківських прав, а також особа, інтереси якої суперечать інтересам дитини.

Стаття 245. Опіка та піклування над дитиною, яка проживає у дитячому закладі або закладі охорони здоров'я

1. Якщо дитина постійно проживає у дитячому закладі або закладі охорони здоров'я, функції опікуна та піклувальника щодо неї покладаються на адміністрацію цих закладів.

Стаття 246. Контроль органу опіки та піклування за дотриманням прав дитини, над якою встановлено опіку або піклування

1. Орган опіки та піклування контролює умови утримання, виховання, навчання дитини, над якою встановлено опіку або піклування.

Стаття 247. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування

1. Дитина, над якою встановлено опіку або піклування, має право:

1) на проживання в сім'ї опікуна або піклувальника, на піклування з його боку;

2) на забезпечення їй умов для всебічного розвитку, освіти, виховання і на повагу до її людської гідності;

3) на збереження права користування житлом, у якому вона проживала до встановлення опіки або піклування. У разі відсутності житла така дитина має право на його отримання відповідно до закону;

4) на захист від зловживань з боку опікуна або піклувальника.

2. Встановлення опіки та піклування не припиняє права дитини на аліменти, пенсії, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника.

Стаття 248. Права дитини, яка залишилася без піклування батьків і проживає у дитячому закладі або закладі охорони здоров'я

1. Дитина, яка залишилася без піклування батьків і проживає у дитячому закладі або закладі охорони здоров'я, має право:

1) на всебічний розвиток, виховання, освіту, повагу до її людської гідності;

2) на збереження права користування житлом, у якому вона раніше проживала. У разі відсутності житла така дитина має право на його отримання відповідно до закону;

3) на пільги, встановлені законом, при працевлаштуванні після закінчення строку перебування у зазначеному закладі.

2. Влаштування дитини до закладу, зазначеного у частині першій цієї статті, не припиняє права дитини на аліменти, пенсії, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника.

Стаття 249. Права та обов'язки опікуна, піклувальника щодо дитини

1. Опікун, піклувальник зобов'язаний виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, психічний, духовний розвиток, забезпечити одержання дитиною повної загальної середньої освіти.

Опікун, піклувальник має право самостійно визначати способи виховання дитини з урахуванням думки дитини та рекомендацій органу опіки та піклування.

2. Опікун, піклувальник має право вимагати повернення дитини від будь-якої особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду.

3. Опікун, піклувальник не має права перешкоджати спілкуванню дитини з її батьками та іншими родичами, за винятком випадків, коли таке спілкування суперечить інтересам дитини.

4. Цивільні права та обов'язки опікуна, піклувальника встановлюються Цивільним кодексом України.

5. Обов'язки з опіки та піклування щодо дитини виконуються опікуном та піклувальником безоплатно.

Стаття 250. Припинення опіки, піклування над дитиною

1. Опіка, піклування над дитиною припиняється у випадках, встановлених Цивільним кодексом України.

Стаття 251. Звільнення опікуна та піклувальника дитини від їх обов'язків

1. Особа може бути звільнена від обов'язків опікуна або піклувальника дитини у випадках, передбачених Цивільним кодексом України, а також тоді, коли між опікуном, піклувальником та дитиною склалися стосунки, які перешкоджають здійсненню ними опіки, піклування.

Глава 20. ПАТРОНАТ НАД ДІТЬМИ

Стаття 252. Договір про патронат

1. За договором про патронат орган опіки та піклування передає дитину, яка є сиротою або з інших причин позбавлена батьківського піклування, на виховання у сім'ю іншої особи (патронатного вихователя) до досягнення дитиною повноліття, за плату.

Стаття 253. Згода дитини на проживання у сім'ї патронатного вихователя

1. На передачу дитини у сім'ю патронатного вихователя потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку, що може її висловити.

Стаття 254. Плата за виховання дитини

1. За виховання дитини патронатному вихователю встановлюється плата, розмір якої визначається за його домовленістю з органом опіки та піклування.

Стаття 255. Обов'язки патронатного вихователя

1. Патронатний вихователь зобов'язаний:

1) забезпечити дитину житлом, одягом, харчуванням тощо;

2) створити дитині умови для навчання, фізичного та духовного розвитку;

3) захищати дитину, її права та інтереси як опікун або піклувальник, без спеціальних на те повноважень.

Стаття 256. Припинення договору про патронат

1. Договір про патронат припиняється у разі відмови від нього вихователя або дитини, яка досягла чотирнадцяти років.

До призначення дитині нового вихователя або передання дитини іншій особі, навчальному закладові, закладові охорони здоров'я або соціального захисту вихователь, який відмовився від договору, зобов'язаний піклуватися про дитину.

2. Договір про патронат може бути розірваний за згодою сторін або за рішенням суду в разі невиконання вихователем своїх обов'язків або якщо між ним та дитиною склалися стосунки, які перешкоджають виконанню обов'язків за договором.

Розділ V. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ІНШИХ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ТА РОДИЧІВ

Глава 21. ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ІНШИХ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ТА РОДИЧІВ

Стаття 257. Права баби та діда, прабаби та прадіда на виховання внуків, правнуків

1. Баба, дід, прабаба, прадід мають право спілкуватися зі своїми внуками, правнуками, брати участь у їх вихованні.

2. Батьки чи інші особи, з якими проживає дитина, не мають права перешкоджати у здійсненні бабою, дідом, прабабою, прадідом своїх прав щодо виховання внуків, правнуків.

Якщо такі перешкоди чиняться, баба, дід, прабаба, прадід мають право на звернення до суду з позовом про їх усунення.

Стаття 258. Права баби і діда щодо захисту внуків

1. Баба і дід мають право на самозахист внуків.

2. Баба і дід мають право звернутися за захистом прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх та повнолітніх непрацездатних внуків до органу опіки та піклування або до суду без спеціальних на те повноважень.

Стаття 259. Права братів та сестер на спілкування

1. Права та обов'язки, встановлені законом для братів та сестер, мають рідні (повнорідні, неповнорідні) брати та сестри.

2. Брати та сестри, зокрема ті, які не проживають разом, мають право на спілкування.

3. Мати, батько, баба, дід, інші особи, з якими проживають неповнолітні брати та сестри, зобов'язані сприяти їхньому спілкуванню.

4. Повнолітні особи мають право брати участь у вихованні своїх неповнолітніх братів та сестер, незалежно від місця їхнього проживання.

Стаття 260. Право мачухи, вітчима брати участь у вихованні пасинка, падчерки

1. Якщо мачуха, вітчим проживають однією сім'єю з малолітніми, неповнолітніми пасинком, падчеркою, вони мають право брати участь у їхньому вихованні.

Стаття 261. Права та обов'язки особи, яка взяла у свою сім'ю дитину, щодо її виховання

1. Особа, яка взяла у свою сім'ю дитину, яка є сиротою або з інших причин позбавлена батьківського піклування, має права та обов'язки щодо її виховання та захисту відповідно до положень статей 249 і 262 цього Кодексу.

Стаття 262. Права сестри, брата, мачухи, вітчима та інших членів сім'ї на захист дітей

1. Сестра, брат, мачуха, вітчим мають право на самозахист своїх малолітніх, неповнолітніх, повнолітніх непрацездатних братів, сестер, пасинка, падчерки.

2. Сестра, брат, мачуха, вітчим мають право звернутися за захистом прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх та повнолітніх непрацездатних братів, сестер, пасинка, падчерки до органу опіки та піклування або до суду без спеціальних на те повноважень.

Стаття 263. Вирішення судом спорів щодо участі баби, діда, прабаби, прадіда, братів, сестер, мачухи, вітчима у вихованні дитини

1. Спір щодо участі баби, діда, прабаби, прадіда, брата, сестри, мачухи, вітчима у вихованні дитини вирішується судом відповідно до статті 159 цього Кодексу.

Стаття 264. Обов'язки особи піклуватися про бабу, діда, прабабу, прадіда, а також про того, з ким вона проживала однією сім'єю

1. Внуки, правнуки зобов'язані піклуватися про своїх бабу, діда, прабабу, прадіда.

2. Повнолітні брати, сестри, пасинки, падчерки зобов'язані піклуватися про брата, сестру, вітчима, мачуху, які виховували їх та надавали їм матеріальну допомогу.

Такий обов'язок мають особи і щодо тих, з ким вони проживали однією сім'єю до досягнення повноліття.

Глава 22. ОБОВ'ЯЗОК ПО УТРИМАННЮ ІНШИХ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ТА РОДИЧІВ

Стаття 265. Обов'язок баби, діда утримувати внуків

1. Баба, дід зобов'язані утримувати своїх малолітніх, неповнолітніх внуків, якщо у них немає матері, батька або якщо батьки не можуть з поважних причин надавати їм належного утримання, за умови, що баба, дід можуть надавати матеріальну допомогу.

Стаття 266. Обов'язок внуків, правнуків утримувати бабу, діда, прабабу, прадіда

1. Повнолітні внуки, правнуки зобов'язані утримувати непрацездатних бабу, діда, прабабу, прадіда, які потребують матеріальної допомоги і якщо у них немає чоловіка, дружини, повнолітніх дочки, сина або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання, за умови, що повнолітні внуки, правнуки можуть надавати матеріальну допомогу.

Стаття 267. Обов'язок по утриманню братів та сестер

1. Повнолітні брати, сестри зобов'язані утримувати малолітніх, неповнолітніх братів та сестер, які потребують матеріальної допомоги і якщо вони не мають батьків, чоловіка, дружини або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання, за умови, що повнолітні брати та сестри можуть надавати матеріальну допомогу.

2. Повнолітні брати і сестри зобов'язані утримувати непрацездатних повнолітніх братів і сестер, які потребують матеріальної допомоги, якщо вони не мають чоловіка, дружини, батьків або повнолітніх дочки, сина, за умови, що повнолітні брати та сестри можуть надавати матеріальну допомогу.

Стаття 268. Обов'язок мачухи, вітчима утримувати падчерку, пасинка

1. Мачуха, вітчим зобов'язані утримувати малолітніх, неповнолітніх падчерку, пасинка, які з ними проживають, якщо у них немає матері, батька, діда, баби, повнолітніх братів та сестер або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання, за умови, що мачуха, вітчим можуть надавати матеріальну допомогу.

2. Суд може звільнити вітчима, мачуху від обов'язку по утриманню падчерки, пасинка або обмежити його певним строком, зокрема у разі:

1) нетривалого проживання з їхнім матір'ю, батьком;

2) негідної поведінки у шлюбних відносинах матері, батька дитини.

Стаття 269. Обов'язок інших осіб утримувати дитину

1. Особи, у сім'ї яких виховувалася дитина, зобов'язані надавати їй матеріальну допомогу, якщо у неї немає батьків, баби, діда, повнолітніх братів та сестер, за умови, що ці особи можуть надавати матеріальну допомогу.

Стаття 270. Обов'язок падчерки, пасинка утримувати мачуху, вітчима

1. Повнолітні падчерка, пасинок зобов'язані утримувати непрацездатних мачуху, вітчима, якщо вони потребують матеріальної допомоги і якщо вони надавали падчерці, пасинкові систематичну матеріальну допомогу не менш як п'ять років, за умови, що падчерка, пасинок можуть надавати матеріальну допомогу.

2. Обов'язок падчерки, пасинка по утриманню мачухи, вітчима виникає, якщо у мачухи, вітчима немає чоловіка, дружини, повнолітніх дочки, сина, братів та сестер або якщо ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання.

Стаття 271. Обов'язок особи утримувати тих, з ким вона проживала однією сім'єю до досягнення повноліття

1. Якщо особа до досягнення повноліття проживала з родичами або іншими особами однією сім'єю, вона зобов'язана утримувати непрацездатних родичів та інших осіб, з якими проживала не менш як п'ять років, за умови, що ця особа може надавати матеріальну допомогу.

Цей обов'язок виникає, якщо у того, хто потребує матеріальної допомоги, немає дружини, чоловіка, повнолітніх дочки, сина, братів та сестер або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання.

Стаття 272. Розмір аліментів, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів, і строки їх стягнення

1. Розмір аліментів, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів на дітей і непрацездатних повнолітніх осіб, які потребують матеріальної допомоги, визначається у частці від заробітку (доходу) або у твердій грошовій сумі.

При визначенні розміру аліментів суд бере до уваги матеріальний та сімейний стан платника та одержувача аліментів.

2. Якщо позов пред'явлений не до всіх зобов'язаних осіб, а лише до деяких з них, розмір аліментів визначається з урахуванням обов'язку всіх зобов'язаних осіб надавати утримання. При цьому сукупний розмір аліментів, що підлягає стягненню, не може бути меншим за неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

3. Суд може визначити строк, протягом якого будуть стягуватися аліменти.

Стаття 273. Зміна розміру аліментів та звільнення від їх сплати

1. Якщо матеріальний або сімейний стан особи, яка сплачує аліменти, чи особи, яка їх одержує, змінився, суд може за позовом будь-кого з них змінити встановлений розмір аліментів або звільнити від їх сплати.

Суд може звільнити від сплати аліментів осіб, зазначених у статтях 267 —271 цього Кодексу, за наявності інших обставин, що мають істотне значення.

Стаття 274. Визначення заборгованості за аліментами, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів. Повне або часткове звільнення від заборгованості за аліментами

1. Визначення заборгованості за аліментами, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів, а також повне або часткове звільнення їх від сплати заборгованості провадяться відповідно до положень, встановлених статтями 194—197 цього Кодексу.

Розділ VI. ЗАСТОСУВАННЯ СІМЕЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ДО ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНІВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ТА МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ В УКРАЇНІ

Стаття 275. Права та обов'язки іноземців та осіб без громадянства у сімейних відносинах

1. Іноземці мають в Україні такі ж права і обов'язки у сімейних відносинах, як і громадяни України, якщо інше не встановлено законом.

2. Особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, мають в Україні такі ж права і обов'язки у сімейних відносинах, як і громадяни України.

Стаття 276. Реєстрація шлюбу громадянина України з іноземцем та шлюбу між іноземцями в Україні

1. Шлюб між громадянином України та іноземцем, а також шлюб між іноземцями реєструються в Україні відповідно до цього Кодексу.

2. Шлюб між іноземцями, зареєстрований в Україні у посольстві або консульстві іноземної держави в Україні, є дійсним в Україні на умовах взаємності, якщо жінка і (або) чоловік у момент реєстрації шлюбу були громадянами держави, яка призначила посла або консула.

Стаття 277. Реєстрація шлюбу громадян України у консульській установі або дипломатичному представництві України

1. Шлюб між громадянами України, які проживають за межами України, реєструється в консульській установі або дипломатичному представництві України.

2. Шлюб між громадянами України, а також шлюб громадянина України з іноземцем, зареєстровані за межами України з додержанням форми шлюбу, встановленої законом держави — місця його реєстрації, є дійсними в Україні, якщо немає перешкод, встановлених статтями 24—26 цього Кодексу.

Стаття 278. Визнання шлюбу, зареєстрованого за межами України

1. Шлюб між іноземцями, зареєстрований за межами України за законом держави — місця його реєстрації, є дійсним в Україні.

Стаття 279. Розірвання шлюбу між громадянином України та іноземцем і шлюбу іноземців між собою в Україні

1. Розірвання шлюбу між громадянином України та іноземцем, а також шлюбу іноземців між собою в Україні здійснюється за законом України.

Стаття 280. Визнання розірвання шлюбу, здійсненого за межами України

1. Розірвання шлюбу між громадянином України та іноземцем, здійснене за межами України за законом відповідної держави, є дійсним в Україні, якщо в момент розірвання шлюбу хоча б один із подружжя проживав за межами України.

2. Розірвання шлюбу між громадянами України, здійснене за межами України за законом відповідної держави, є дійсним в Україні, якщо обоє з подружжя в момент розірвання шлюбу проживали за межами України.

3. Розірвання шлюбу між іноземцями, здійснене за межами України за законом відповідної держави, є дійсним в Україні.

4. Громадянин України, який проживає за межами України, має право звернутися з позовом про розірвання шлюбу до суду України, якщо другий з подружжя, незалежно від його громадянства, проживає за межами України.

Стаття 281. Визнання батьківства в Україні. Визнання батьківства, встановленого за межами України

1. Визнання батьківства в Україні незалежно від громадянства батьків і дитини та місця їхнього проживання провадиться за законом України.

2. Батьки дитини, які проживають за межами України, можуть подати заяву про визнання батьківства до консульської установи або дипломатичного представництва України.

Стаття 282. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, але проживає за межами України

1. Усиновлення громадянином України дитини, яка є громадянином України, але проживає за межами України, здійснюється в консульській установі або дипломатичному представництві України.

Якщо усиновлювач не є громадянином України, для усиновлення дитини, яка є громадянином України, потрібен дозвіл Центру з усиновлення дітей.

Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України, здійснене у відповідних органах держави, на території якої проживає дитина, є дійсним за умови попереднього одержання дозволу Центру з усиновлення дітей.

Стаття 283. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України

1. Усиновлення іноземцем в Україні дитини, яка є громадянином України, здійснюється на загальних підставах, встановлених главою 18 цього Кодексу.

2. Дитина, яка є громадянином України, може бути усиновлена іноземцем, якщо вона перебуває не менш як один рік на обліку у Центрі з усиновлення дітей.

Якщо усиновлювач є родичем дитини або дитина страждає на хворобу, що внесена до спеціального переліку, затвердженого Міністерством охорони здоров'я України, усиновлення може бути здійснене до спливу цього строку.

3. Дитина може бути усиновлена іноземцем, якщо протягом одного року з моменту взяття її на облік у Центрі з усиновлення дітей не виявилося громадянина України, який бажав би її усиновити або взяти під опіку чи піклування до себе в сім'ю.

Переважне право на усиновлення дитини — громадянина України мають іноземці, які є:

1) родичами дитини;

2) громадянами держав, з якими Україна уклала договір про надання правової допомоги.

4. На усиновлення дитини іноземцем потрібна згода Центру з усиновлення дітей.

5. Усиновлення іноземцями провадиться за умови забезпечення дитині прав в обсязі не меншому, ніж це встановлено законами України.

6. За усиновленою дитиною зберігається громадянство України до досягнення нею вісімнадцяти років.

Усиновлена дитина має право на збереження своєї національної ідентичності відповідно до Конвенції про права дитини, інших міжнародних договорів.

Стаття 284. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні

1. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні, здійснюється громадянами України або іноземцями, які проживають в Україні, на загальних підставах.

Стаття 285. Обмеження права іноземця на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянином України

1. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, особою, яка є громадянином держави, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, не є таємним, якщо у державі, в якій усиновлювач постійно проживає і в яку має переїхати дитина, усиновлення не є таємним.

2. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, особою, яка є громадянином держави, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, і якщо ця особа в Україні постійно не проживає, не є таємним.

Стаття 286. Усиновлення в Україні іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства

1. Усиновлення іноземцем або особою без громадянства дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства, здійснюється в Україні відповідно до законів України, якщо інше не встановлено міжнародними договорами України.

Стаття 287. Нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями

1. Якщо діти усиновлені іноземцями і проживають за межами України, відповідна консульська установа за дорученням Міністерства закордонних справ України веде облік цих дітей і здійснює нагляд за дотриманням їхніх прав до досягнення ними вісімнадцяти років.

Порядок здійснення нагляду за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями і проживають за межами України, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 288. Встановлення опіки, піклування над дитиною, яка є громадянином України, але проживає за межами України, а також над дитиною, яка є іноземцем, але проживає в Україні. Визнання опіки, піклування, встановлених за межами України

1. Опіка, піклування над дитиною, яка є громадянином України, але проживає за її межами, а також над дитиною, яка є іноземцем, але проживає в Україні, встановлюється за законом України.

2. Опіка, піклування, встановлені за законом іноземної держави над дитиною, яка є громадянином України, але проживає за її межами, є дійсними в Україні у разі відсутності заперечень консульської установи або дипломатичного представництва України.

3. Опіка, піклування, встановлені над дитиною, яка є іноземцем, за межами України за законами іншої держави, є дійсними в Україні.

Стаття 289. Реєстрація шлюбу, народження дитини, визнання батьківства, розірвання шлюбу громадян України, які проживають за межами України

1. Реєстрація шлюбу, народження дитини, визнання батьківства, розірвання шлюбу громадян України, які проживають за межами України, провадиться в консульських установах або дипломатичних представництвах України за законами України.

При реєстрації цих актів цивільного стану в консульських установах або дипломатичних представництвах України застосовується законодавство України, якщо заінтересовані особи є громадянами України.

Стаття 290. Визнання документів, виданих органами іноземних держав на посвідчення актів цивільного стану

1. Документи, видані компетентними органами іноземних держав на посвідчення актів цивільного стану, здійснених за межами України за законами відповідних держав щодо громадян України, іноземців і осіб без громадянства, є дійсними в Україні за умови їх консульської легалізації.

Стаття 291. Застосування законів іноземних держав

1. Сімейне законодавство іноземних держав застосовується в Україні, якщо воно не суперечить основним засадам регулювання сімейних відносин, що встановлені у статті 7 цього Кодексу.

Стаття 292. Визнання в Україні актів цивільного стану, зареєстрованих за законами іноземних держав

1. В Україні визнаються акти цивільного стану, зареєстровані за законами іноземних держав.

Розділ VII. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 січня 2003 року.

2. Визнати такими, що втрачають чинність з 1 січня 2003 року:

1) Кодекс про шлюб та сім'ю України (Відомості Верховної Ради УРСР, 1969 р., додаток до № 26, ст. 204; 1971 р., № 20, ст. 141; 1973 р., № 21, ст. 181; 1980 р., № 38, ст. 754; 1984 р., № 7, ст.136; 1985 р., № 11, ст. 205, ст. 206; 1987 р., № 8, ст. 149, № 35, ст. 674; 1991 р., № 9, ст. 89; Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 4, ст. 25, № 36, ст. 528; 1996 р., № 7, ст. 26; 2000 р., № 9, ст. 67, № 50, ст. 436).

Розділ V «Акти громадянського стану» зберігає свою чинність у частині, що не суперечить цьому Кодексу, до прийняття спеціального закону;

2) Закон Української РСР від 20 червня 1969 року «Про затвердження Кодексу про шлюб та сім'ю Української РСР» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1969 р., № 26, ст. 204);

3) Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 29 грудня 1969 року «Про порядок введення в дію Кодексу про шлюб та сім'ю Української РСР» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1970 р., № 2, ст. 16; 1980 р., № 38, ст. 754).

3. Кабінету Міністрів України:

подати до Верховної Ради України протягом трьох місяців з дня опублікування цього Кодексу пропозиції щодо внесення змін до законів України, які випливають з цього Кодексу;

привести у відповідність із цим Кодексом свої нормативно-правові акти;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Кодексом.

Президент України Л. КУЧМА.

м. Київ, 10 січня 2002 року.
№ 2947-III.

Оголошення

Міжнародний, але не клас

З отими «СВ» самі неприємності. Занесло мене до потягу Київ—Будапешт (причіпного до московського). Все було дуже пристойно, поки не опинився в купе. Постіль дали у целофанових пакетах. Та коли придивився ближче, вона виявилася сіро-чорного кольору і така стара, що, здавалося, її використовували ще в санітарних потягах часів Великої Вітчизняної. Рушник — носова хусточка і та більша. Колись рушник був махровий. Як стверджували провідники Сергій Фурманець і Олена Михайлова, ще одного рушника просто не повинно бути. Постіль застеляти вони взагалі не зобов'язані, а які ще послуги мають надавати пасажирам — не знають. Видаткові матеріали отримують у мішках, а що там є — їх не обходить. Дали, і дякуємо.

Звісно, мене це обурило. І даремно. Коли поверталися зі столиці Угорщини тим самим «СВ» того ж поїзда, зрозумів: перший варіант був близький до ідеалу. Вже інші провідники — чоловік та жінка — перш за все оголосили, що дуже втомилися, отож усілякими дурницями (подати чай, увімкнути опалення у вагоні) просили їх не турбувати. На підтвердження своїх слів вони наче прапор флібуст'єрів, повивішували в коридорі для просушування спідниці, а в туалеті — шкарпетки. На скромне прохання допомогти з туалетним папером відповіли — покрали пасажири, отож хай кожен виплутується, як може.

У деяких купе двері зачинялися лише після докладання спритності та фізичної сили.

Опалювали вагон уривками. Враження таке, що у перервах між якимись важливішими справами. Від такої аритмії кидало то в жар, то в холод. Не дивно, що зранку частина пасажирів почала глухо покашлювати.

Коли я звернувся до провідників із запитанням: чому? Чому вони так не поважають себе, свою роботу, пасажирів? Зі сльозами на очах жінка почала розповідати про своїх дітей і про те, що їх не буде чим годувати, якщо її звільнять. Звільнять, якщо я згадаю її прізвище. Я ледь сам не заплакав над гіркою долею майже знедолених з моєї вини дітей. Присягнувся, що лише під тортурами викажу прізвища провідників, і пішов згорблений до свого купе пити валер'янку та аспірин.

Анатолій ФЕДОРІВ.

Київ—Будапешт—Київ.

На знімку: подушка з купе «СВ».

Спорт

У Донецьку і справді сяяли зірки

Шістнадцять атлетів із семи країн світу взяли участь у міжнародному турнірі «Цептер — Зірки жердини», який відбувся в неділю у Донецьку. Тринадцяті за ліком змагання відзначилися високим рівнем результатів. Наприклад, на висоті 5 метрів 80 сантиметрів у секторі змагалися дев'ять спортсменів, у той час як у попередні роки на цій висоті їх були одиниці.

Переможцем турніру став американець Джефф Хартвіг. Він єдиний подолав планку на 5.90. І вже в ранзі переможця пішов на штурм шестиметрової висоти. Узявши її з першої спроби, він установив національний рекорд США для закритих приміщень. З 1993 року в Донецьку, після запаморочливого польоту Сергія Бубки на 6.15, Хартвіг — перший із спортсменів, кому вдавалося стрибнути на цих турнірах на шість метрів і вище. Цікаво, що на початку змагань легендарний український жердинник назвав американця фаворитом і, як бачимо, не помилився.

Друге місце посів співвітчизник Хартвіга — Тімоті Мек (5 м 85 см), третє — молодий російський легкоатлет Павло Герасимов (5 м 80 см). Донеччанин Денис Юрченко після вдалого стрибка на 5 м 70 см, пославшися на травму, відмовився від боротьби: вирішив поберегтися для участі в чемпіонаті Європи, який розпочинається днями. З таким само результатом закінчили турнір ще кілька спортсменів, серед яких — олімпійський чемпіон Сіднею Нік Хайзонг (США).

І ще один показовий штрих: виступом у Донецьку завершив свою спортивну кар'єру російський жердинник 36-річний Радіон Гатауллін. Поставити крапку він вирішив саме в українському місті, де люблять і шанують цей вид спорту.

Ліна КУЩ.

Кожний залишився при власній думці

Олімпіада відбулася під пильним оком поліції

Хоча президент МОК бельгієць Жак Рогге і подякував США, штатові Юта та місту Солт-Лейк-Сіті за організацію, за його словами, чудового (?) спортивного свята під час урочистого закриття XIX зимової Олімпіади минулої неділі, гіркий присмак залишився і в учасників, і в мільйонів уболівальників у всьому світі. Такої кількості скандалів не було ще на жодних попередніх іграх.

А напередодні фінішу в центрі Солт-Лейк-Сіті п'яні хулігани влаштували бойовисько з поліцією. Ще група атлетів, і зокрема переможець на трьох дистанціях лижних перегонів Йоган Мюлігг (німець з іспанським громадянством), потрапили під чергову допінгову підозру.

Однак були і змагання. Тож ознайомимо наших читачів з результатами останніх олімпійських днів.

■ **Ковзани.** Чоловіки. 10 000 м. Йогім Юденгааге (Нідерланди) — 12.58,92 (рекорд світу). Жінки. 5000 м. Клаудіа Пехштайн (Німеччина).

■ **Хокей.** Чоловіки. 1/2 фіналу. Канада—Білорусь. 7:1. Росія—США. 2:3. Матч за 3-тє місце. Росія—Білорусь. 7:2. Фінал. Канада—США. 5:2.

■ **Гірські лижі.** Жінки. Гігантський слалом. Яніца Костелич (Хорватія). Чоловіки. Слалом. Жан-П'єр Відаль (Франція).

■ **Лижне двоборство.** Спринт. Самппа Лайюнен (Фінляндія).

■ **Керлінг.** Чоловіки. Фінал. Норвегія—Канада. 6:5.

■ **Лижі.** Чоловіки. 50 км. Михайло Іванов (Росія). Жінки. 30 км. 1. Габріела Перуцці (Італія)... 5. Валентина Шевченко (Україна).

■ **Бобслей.** Чоловіки. Четвірки. Німеччина.

■ **Шорт-трек.** Чоловіки. 500 м. Марк Ганюн (Канада). Естафета 5000 м. Канада. Жінки. 1000 м. Янь Янь Ей (Китай).

Наступні зимові ігри мають відбутися 2006 року в місті Турині (Італія).

■ Шахи

В іспанському місті Лінаресі стартував традиційний супертурнір зірок. Ще свіжі в пам'яті заяви львів'янина Василя Іванчука після матчу за корону ФІДЕ в Москві про силу його тодішнього суперника, 18-річного Руслана Пономарьова з Краматорська. Іванчук, м'яко кажучи, ставив під сумнів силу й можливості шістнадцятого чемпіона світу. Але недарма кажуть, щоліпше мовчати й робити, ніж говорити.

Турнірна доля вже в першому турі змагань у Лінаресі звела українських гросмейстерів. І знову красиву перемогу здобув Пономарьов. Решта партій — Гаррі Каспаров (Росія)—Франциско Вальєхо (Іспанія), Олексій Широв (Іспанія)—Віші Ананд (Індія) — завершилася внічию.

Результати другого туру: Ананд—Вальєхо — 0,5:0,5, Іванчук—Широв — 0,5:0,5, Майкл Адамс (Велика Британія)—Пономарьов — 1:0. Каспаров відпочивав.

Футбол

Київські динамівці знаходяться на Кіпрі. Чемпіон нашої країни вже встиг зіграти перший контрольний матч проти бухарестського «Рапіда». І поступилися — 0:1 (Панку, 85, з пенальті). Арбітри в першому таймі вилучили з поля румунського гравця (з правом заміни), а в другому — ще двох. Динамівець Чернат на 36-й хвилині не зміг забити з пенальті відомому воротареві збірної Румунії Богданові Стелі.

Кияни виступали в такому складі: Рева (Шовковський, 46), Ващук (Головко, 46), Гавранчич, Гіоане (Боднар, 46), Несмачний, Лисицький (Гусін, 46), Кардаш (Мелащенко, 77), Венглинський (Хацкевич, 46), Серебренников (Пеєв, 46), Чернат (Белькевич, 46), Ідахор (Шацьких, 46).

■ Стрибки на батуті

У Миколаєві **(повідомляє Анатолій Романюк)** відбулися змагання третього етапу Кубка світу зі стрибків на батуті. Високе реноме української школи підтвердили триразові чемпіонки світу, чемпіонки Європи, спортсменки миколаївської школи Оксана Цигульова та Олена Мовчан, які перемогли в синхронних стрибках.

Інші переможці: в індивідуальних стрибках у жінок —росіянка, олімпійська чемпіонка Ірина Караваєва, у чоловіків — Мартін Давид з Франції, у синхронних стрибках у чоловіків — швейцарці Мартін Людовік та Міхаель Бойлет.

Таємниця Чорного каменю

Версії

Ще зі школи пам'ятаємо, що шумерські письмена мають вигляд клинопису — значки, схожі на сліди птахів. З'ясовується, клинопис склався до XXII—XVIII століть до н. е. Його успадкували вавілоняни, ассірійці та інші народи. А до того письмена шумерів видавалися малюнками, в яких можна вгадати значення слова.

Той, хто бував на Хортиці, бачив і її загадковий Чорний камінь. За повір'ям, запорозькі козаки вигрівали на ньому старі рани. Серед хортицьких гранітів камінь вирізняється не лише кольором і структурою. На ньому у вигляді видовбаних борозен нанесено, за твердженням ученого Георгія Шаповалова, петрогліфи.

Загальновизнано, що цілком камінь зображує коропа. Добре видно рот риби і жаброву кришку. А от про значення петрогрифів на камені сперечаються й досі. Здається, крапку в цій суперечці вдалося поставити Юрію Вілінову, лікарю за освітою, а в житті — краєзнавцю, мандрівнику й письменнику.

Минулого року шумеролог Анатолій Кифішин опублікував книгу про Кам'яну Могилу, що поблизу Мелітополя. У цій монографії наводиться «Сіллабарій» — зведення знаків із Кам'яної Могили, Чаталь-Гююка в Малій Азії (Туреччина) та Дунайських культур, тобто до часів класичного Шумера.

Серед трьох тисяч знаків «Сіллабарію» Юрій Вілінов знайшов дуже схожий на той, що його зображено на знаменитому Чорному камені. Схожість вражає. Знак на хортицькому камені відповідає знакові зі святилища Чатал-Гююка, яка вуглецевим аналізом датується 6200 років до н. е.

Знак у «Сіллабарії» було підписано «сухур», що в перекладі означає «короп». Виявляється, на Чорному камені знаком, яким користувалися 8 тисячоліть тому, написано «короп».

Вісім тисяч років на острові Хортиця існує висічений у камені один із найдавніших надписів людства. Отже, виходить, історія, письмова історія людства, починається не в Шумері?..

Олександр АБЛІЦОВ.

Запорізька область.

Редактор номера Віталій ЖЕЖЕРА.
Редколегія: Леонід БРОВЧЕНКО, Анатолій ГОРЛОВ, Віталій ЖЕЖЕРА, Іван ІЛЛЯШ, Людмила КОХАНЕЦЬ, Анатолій МАРЦИНОВСЬКИЙ, Світлана ПИСАРЕНКО, Віталій СУДДЯ.

Свідоцтво про реєстрацію періодичного друкованого видання — КВ № 1 від 26.05.1994 р.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами.
Передплатні індекси: для індивідуальних передплатників — 40224, для підприємств і організацій — 60955. Загальний тираж 159000.

Комбінат друку видавництва «Преса України». 03047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.
Фотоформи виготовлено в КЦ редакції газети «Голос України».
Зам. 0311038. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Голос України

Газета виходить з 1 січня 1991 року.
Адреса редакції:
03047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.
ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 441-84-92;
телефакс — 224-72-54;
відділ реклами — 449-72-53, 441-89-34, 441-89-44;
телефакс — 449-85-62.
E-mail: mail@golos.com.ua — загальний
reklama@golos.com.ua — відділ реклами
let@golos.com.ua — відділ листів
foto@golos.com.ua — відділ ілюстрацій
Internet: http://uamedia.visti.net/golos

Засновник і видавець — Верховна Рада України